

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Analýza obchodních vztahů Evropské unie s Brazílií

Diplomová práce

Autor: Bc. Lucie Macháčová

Vedoucí práce: Mgr. Martin Hrabálek, Ph.D.

Brno, 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci „Analýza obchodních vztahů Evropské unie s Brazílií“ vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších přepisů a v souladu se *Směrnici o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:

Podpis .....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce Mgr. Martinovi Hrabálkovi, Ph.D. za jeho trpělivost, odborné vedení, cenné rady a zejména za čas, který mi v průběhu zpracování této práce věnoval.

ABSTRAKT

MACHAČOVÁ L., *Analýza obchodních vztahů Evropské unie s Brazílií*. Diplomová práce. Brno, 2016.

Předmětem této diplomové práce je analýza obchodních vztahů mezi EU a Brazílií. V první části práce je uveden literární přehled týkající se prosazovaných obchodních politik, postavení obou stran ve světovém obchodě a vývoje vzájemných obchodních vztahů. Následně je uveden vývoj vyjednávání dohody o volném obchodu mezi EU a Mercosurem, v němž hraje Brazílie velmi důležitou roli. Zkoumány jsou také problematické oblasti vzájemného vyjednávání. Druhá část práce již obsahuje samotnou analýzu dynamiky a struktury obchodu mezi EU a Brazílií, a také mezi EU a Mercosurem. Pozornost je také věnována vzájemnému vztahu a obchodním sporům EU a Brazílie na multilaterální úrovni, a to na poli WTO. V závěru práce jsou diskutovány získané poznatky a navržena možná doporučení.

Klíčová slova: balance, Brazílie, Evropská unie, export, FTA, import, Mercosur, obchodní politika, světový obchod, zahraniční obchod

ABSTRACT

MACHAČOVÁ L., *Analysis of trade relations between the European Union and Brazil*. Diploma thesis. Brno, 2016.

Main aim of this diploma thesis is to analyze trade relations between EU and Brazil. In the first part of the thesis there is review of literature of the applied trade policies, the importance of the parties in the world trade and development of the mutual trade relations. Subsequently the development of the free trade agreement talks between EU and Mercosur in which Brazil plays crucial role is described. Also problematic topics of the negotiations are analysed. Second part of the thesis consists of the analysis of the dynamics and structure of mutual trade between EU and Brazil as well as between EU and Mercosur. At the end there is analysed mutual relation of EU and Brazil at the multilateral level, specifically at the WTO. Obtained information are discussed and possible recommendations are suggested in the conclusion.

Key words: balance, Brazil, European Union, export, external trade, FTA, import, Mercosur, trade policy, world trade, WTO

SEZNAM ZKRATEK

ACP	Skupina zemí Afriky, Karibiku a Pacifiku
BNC	Bilaterální vyjednávací komise
BRICS	Hospodářské uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky
CAMEX	Komora pro zahraniční obchod Brazílie
CCM	Obchodní komise Mercosuru
CET	Společný vnější sazebník Mercosuru
CMG	Skupina společného trhu Mercosuru
EBA	Vše kromě zbraní
EHS	Evropské hospodářské společenství
EPA	Dohody o ekonomickém partnerství
ES	Evropská společenství
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
EUR	Euro
FTA	Zóna volného obchodu
FTAA	Americká zóna volného obchodu
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu
GPS	Všeobecný systém preferencí
HDP	Hrubý domácí produkt
ISI	Politika náhrady importu
IPI	Daň z průmyslových výrobků v Brazílii
LAIA	Latinskoamerické integrační sdružení
MDIC	Ministerstvo rozvoje, průmyslu a zahraničního obchodu Brazílie
MPO	Ministerstvo obchodu a průmyslu
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu
NAMA	Přístup na trh nezemědělských komodit
PPS	Parita kupní síly
PZI	Přímé zahraniční investice
SINMETRO	Národní systém pro metrologii, standardizaci a průmyslovou kvalitu
SOP	Společná obchodní politika
TBT	Technické bariéry obchodu
TiSA	Dohoda o obchodu se službami
TRIM	Dohoda o opatřeních souvisejících s obchodem
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar
WTO	Světová obchodní organizace

OBSAH

1	Úvod	9
2	Cíl a metodika	10
3	Společná obchodní politika Evropské Unie	13
3.1	Legislativní vývoj společné obchodní politiky	14
3.2	Rozhodovací proces společné obchodní politiky	18
3.3	Nástroje společné obchodní politiky	18
3.3.1	Autonomní nástroje	19
3.3.2	Smluvní nástroje	21
4	Postavení Evropské unie ve světovém obchodě	25
5	Obchodní politika Brazílie	29
5.1	Historický vývoj	29
5.2	Současná obchodní politika	34
5.2.1	Rozhodovací proces obchodní politiky Brazílie	34
5.2.2	Nástroje obchodní politiky Brazílie	35
5.3	Brazílie a Mercosur	38
6	Postavení Brazílie ve světovém obchodě	41
7	Vztahy EU s Brazílií a Mercosurem	45
7.1	Vztahy s Brazílií	46
7.1.1	Počátek vzájemného vyjednávání	47
7.1.2	Vzájemné vztahy od roku 2005	48
7.2	EU a Mercosur	50
7.2.1	Motivy vzájemné spolupráce	50
7.2.2	Počátek vzájemného vyjednávání	52
7.2.3	Období let 2000-2004	53

7.2.4	Období let 2005-2009.....	55
7.2.5	Období od roku 2010 do současnosti	56
8	Analýza obchodních vztahů EU s Brazílií a Mercosurem.....	57
8.1	Vývoj zahraničního obchodu EU s Brazílií.....	59
8.1.1	Teritoriální a komoditní struktura zahraničního obchodu	65
8.2	Vývoj zahraničního obchodu EU s Mercosurem.....	67
8.2.1	Teritoriální a komoditní struktura zahraničního obchodu	72
9	EU a Brazílie na multilaterální úrovni.....	75
9.1	Pozice EU ve WTO	76
9.2	Pozice Brazílie ve WTO	78
9.3	Vzájemné obchodní spory EU a Brazílie na poli WTO	80
10	Závěr	86
	Seznam citované literatury a použitých zdrojů	93
	Seznam tabulek	107
	Seznam grafů	107
	Přílohy	108

1 ÚVOD

Mezinárodní obchod je velmi důležitým atributem všech ekonomik světa. Vznikl jako důsledek dělby práce a je formou propojení jednotlivých světových ekonomik. Tato diplomová práce se zabývá otázkou obchodních vztahů Evropské unie s Brazílií, která patří mezi její hlavní obchodní partnery. Obchodní vztahy jsou středem zájmu vzájemné spolupráce EU a Brazílie a obchodní interakce mezi těmito stranami probíhají na třech úrovních, a to na multilaterální, skrze Světovou obchodní organizaci (WTO), interregionální, skrze dialog EU-Mercosur a bilaterální, skrze strategické partnerství.

V první části práce jsou popsány obchodní politiky uplatňované ze strany EU i ze strany Brazílie. Tyto obchodní politiky, a v rámci nich využívané nástroje, velice ovlivňují chování daných aktérů v rámci světového obchodního systému. Uveden je historický vývoj těchto politik a to, jak se jednotlivé obchodní politiky měnily vzhledem k politickým a ekonomickým událostem, které na ně měly vliv. V rámci této části práce je také analyzováno postavení Evropské unie a Brazílie v rámci světového obchodu. Evropská unie je totiž největší a jednou z nejotevřenějších ekonomik světa. Je důležitým vývozcem a dovozcem zboží i služeb či poskytovatelem přímých zahraničních investic a donorem v rámci rozvojové pomoci. Brazílie je poté 8. největší ekonomikou světa, největší ekonomikou Latinské Ameriky a je velmi bohatá na přírodní zdroje, suroviny a základní komodity. Je tedy nutné pochopit postavení těchto ekonomik v rámci světového obchodního systému pro další analyzování jejich vzájemných vztahů.

Dále se práce zabývá vývojem vzájemných obchodních vztahů mezi EU a Brazílií. Jelikož Brazílie z velké části uplatňuje svoji obchodní politiku vůči EU skrze Mercosur, a je také jeho největší a nejvlivnější ekonomikou, je v této práci zahrnut také vývoj obchodních vztahů EU s Mercosurem. Je zde popsán vývoj vyjednávání týkající se zvýšení úrovně obchodní spolupráce a uvolňování bariér, vytváření strategického partnerství mezi EU a Brazílií a vývoj, motivace a problematické oblasti vyjednávání dohody o volném obchodu mezi EU a Mercosurem. Popsány jsou mimo jiné hlavní faktory a události, které měly na vývoj vzájemných vyjednávání, ať už s Brazílií či Mercosurem vliv.

Ve druhé části práce jsou analyzovány obchodní vztahy EU jak s Brazílií, tak s Mercosurem. Nejprve je určena úloha zahraničního obchodu v rámci daných ekonomik, následně je poté analyzována vzájemná obchodní výměna mezi EU a Brazílií. Analýza je provedena určením dynamiky a komoditní i teritoriální struktury obchodu. V této kapitole jsou uvedeny také okolnosti, které ovlivňovaly vývoj exportů, importů a obchodní bilance mezi EU a Brazílií. Stejná analýza je poté provedena na úrovni vzájemného obchodu mezi EU a Mercosurem. Za období od roku 2001 do roku 2015 je poté provedena analýza s využitím bazických a řetězových indexů. V rámci kapitoly zabývající se vývojem obchodu mezi EU a Brazílií je zahrnut i popis historického vývoje vzájemného obchodu a okolností, které obchod ovlivňovaly od roku 1990.

V závěru druhé části práce je popsáno postavení EU a Brazílie na poli Světové obchodní organizace (WTO). WTO má totiž na formu a směřování světových obchodních vztahů velký vliv. V rámci této části práce je charakterizováno postavení obou aktérů v rámci této organizace a jimi prosazované priority. Jsou zde uvedeny jejich vzájemné obchodní spory, které byly stranami předloženy orgánu pro řešení sporů. Následně jsou získané informace diskutovány a jsou navržena možná doporučení.

2 CÍL A METODIKA

Cílem této práce je analyzovat vývoj obchodních vztahů mezi Evropskou unií a Brazílií a určit postavení daných aktérů ve vzájemném obchodě, a to skrze jeho dynamiku či teritoriální a komoditní strukturu. Dílčím cílem práce je analyzovat obchodní vztahy EU a Brazílie na interregionální a multilaterální úrovni. Interregionální vztahy jsou zkoumány na úrovni vztahů EU a Mercosuru, jelikož Brazílie sehrává ve vzájemných obchodních vztazích mezi těmito bloky významnou roli. Práce se věnuje problematice vyjednávání dohody o volném obchodu mezi EU a Mercosurem a analyzuje problematiku vyjednávání. Na multilaterální úrovni je potom sledováno postavení aktérů v rámci WTO, a to zejména jejich priority a vzájemné obchodní spory.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První část je tvořena literární rešerší, která přináší souhrn informací a znalostí vztahujících se k dané problematice, a vytváří tak ucelený přehled literatury vztahující se k tématu (Jersáková, 2010). Literární rešerše uvedená v této práci se zabývá obchodními politikami EU a Brazílie, postavením těchto dvou stran v rámci mezinárodního obchodního systému, přináší přehled o vývoji vzájemných vztahů EU a Brazílie, a také EU a Mercosuru.

První výzkumnou otázkou „*Jak se vyvíjelo obchodní vyjednávání EU s Brazílií a Mercosurem a jaké jsou hlavní problematické oblasti?*“ se zabývá část týkající se vývoje obchodních vztahů s Brazílií a uskupením Mercosur, tedy kapitola číslo 7. Jelikož je dialog EU-Mercosur jednou z prioritních oblastí strategického partnerství mezi EU a Brazílií, je zde uvedeno, jak se v průběhu času vyvíjelo vyjednávání dohody o volném obchodu mezi EU a Mercosurem, a čím jsou tato vyjednávání ovlivněna. K této části práce jsou využity především oficiální informace a statistiky zveřejněné EU, WTO, Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR, Evropskou komisí, Evropským parlamentem, Ministerstvem zahraničních věcí ČR, Centrem mezinárodního obchodu (*International Trade Centre*), Radou EU, Eurostatem či organizací Secretariat EUBrasil a odborné články spolu se související literaturou.

Druhá část práce se týká samotné analýzy vývoje zahraničního obchodu mezi stranami a vzájemnými vztahy EU a Brazílie na poli WTO. Tato část práce je tedy tvořena metodou analýzy a syntézy. Dle Hendla (2005) je analýza definována jako „*rozdělení celku na jeho komponenty a zkoumání, jak tyto komponenty fungují jako relativně samostatné prvky a jaké jsou mezi nimi vztahy*“ a syntéza jako „*složení částí do celku a popis hlavních organizačních principů, jimiž se tento celek řídí v závislosti na jeho částech*“. Nejprve je analyzována úloha zahraničního obchodu v rámci ekonomického rozvoje země, která je v rámci práce zjišťována skrze následující ukazatele:

- otevřenosti ekonomiky (podíl vývozu na HDP),
- tempem růstu dovozů a vývozů,
- podílem země na světovém obchodu,
- vývoz/dovoz na 1 obyvatele (Kutscherauer, 2007).

Následně se druhá část práce zabývá další výzkumnou otázkou, a to „*Jak se vyvíjel vzájemný obchod mezi EU a Brazílií a jaké postavení v něm mají daní aktéři?*“. Pro posouzení vývoje obchodu a postavení daných aktérů v něm je v rámci kapitoly číslo 8 zkoumána dynamika obchodu mezi EU a Brazílií, a jeho teritoriální a komoditní struktura. Pro úplné pochopení vzájemných obchodních vztahů těchto aktérů je v práci zahrnuta také analýza vzájemného obchodu mezi EU a Mercosurem.

V rámci dynamiky zahraničního obchodu je zkoumáno, jak se export, import a obchodní bilance měnili v průběhu času a co tento vývoj ovlivnilo. Sledovaným obdobím je období od roku 2001 do roku 2015, ovšem na základě dostupných dat a potřeb práce může být časová osa pozměněna. V rámci analýzy dynamiky zahraničního obchodu jsou dopočítány bazické a řetězové indexy¹ pro vývoz i dovoz za zmiňované období.

Komoditní struktura obchodu je analyzována dle tříd Harmonizovaného systému (HS), klasifikace Světové celní organizace, kdy graficky je v rámci práce zobrazeno vždy 10 skupin zboží s největším objemem v rámci vzájemného obchodu. Využití rozdělení skupin zboží je možno nalézt v příloze. V závěru druhé části práce je uveden přehled vzájemných vztahů EU a Brazílie na poli WTO, kde jsou popsány vzájemné obchodní spory. Pro zpracování druhé části práce byla využita především data ze statistik zpracovaných mezinárodními či státními organizacemi, a to WTO, Centra mezinárodního obchodu (*International Trade Centre*), Eurostatu či Ministerstva průmyslu, zahraničního obchodu a služeb Brazílie (*Ministerio da Industria, Comércio Exterior e Service*).

Je důležité zde zmínit také limity této práce. První část práce se zabývá obchodními politikami EU a Brazílie. Jelikož je tato problematika poměrně rozsáhlá, není možné začlenit do práce veškeré její legislativní a procedurální aspekty. Tato část je tedy

---

¹ Bazický index je index se stálým základem, který porovnává hodnoty v celé časové řadě s hodnotou základního období. Řetězový index je indexem s měnícím se základem a porovnává hodnoty běžné s bezprostředně přecházejícími (Minařík, 2010).

omezena na základní popis nejdůležitějšího vývoje, legislativních úprav a nástrojů, který je nutný pro potřeby této práce. Dalším limitem jsou data a statistiky použité v rámci této práce, jelikož data státních institucí a data mezinárodních organizací se mohou lišit a není možné přesně určit, která jsou více spolehlivá. Proto bylo v rámci práce využito více zdrojů dat, které byly vzájemně porovnány k určení, zda mezi nimi nedochází k velkým odchylkám. Při posuzování vzájemného obchodu a obchodních politik byly využity primární zdroje EU a WTO, které jsou často deskriptivního a legislativního charakteru a nevěnují se případnému hodnocení. Proto byla analýza doplněna také informacemi z odborných článků a další literatury. Z důvodu limitu v podobě rozsahu práce byla také omezena kapitola týkající se vzájemných obchodních sporů EU a Brazílie na poli WTO. Tato kapitola se tedy soustředí především na vysvětlení předmětu jednotlivých sporů a jeho současné fáze.

3 SPOLEČNÁ OBCHODNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Evropská unie je společenství 28 demokratických zemí Evropy, které spolu hospodářsky a politicky spolupracují. Mezi základní cíle společenství patří mír, blahobyt, život v bezpečném světě a také podpora spolupráce mezi zeměmi v oblasti hospodářské a sociální či v otázkách soudržnosti a solidarity. EU vznikla roku 1993 na základě Maastrichtské smlouvy a nahradila tak Evropské společenství. Tím navázala na předchozí integraci, která započala již v 50. letech 20. století (Hartmann, 2016).

Společná obchodní politika je jádrem vnějších ekonomických vztahů Evropské unie a je formována globalizací, změnou mezinárodního prostředí a v neposlední řadě rolí EU ve světě, jakožto globální velmoci (Evropská komise, 2016, s. 3). Obchodní politika podporuje plnění priorit unie, kterými jsou vytváření konkurenceschopnějšího a udržitelnějšího hospodářství a podpora zaměstnanosti. Její otevřený trh totiž přináší více pracovních míst, a tím vyšší hospodářský růst. Uvolnění obchodu vede k rozvoji inovací, růstu produktivity a šíření nových technologií. Dle některých zdrojů přináší 1% zvýšení otevřenosti ekonomiky až 0,6% zvýšení produktivity práce (Evropská unie, 2010, s. 139-140).

Celní unie EU přispívá k rozvoji světového obchodu a odstraňování a snižování omezení obchodu či zahraničních investic, jako jsou cla a další překážky. Je založena na jednotných zásadách v oblasti celních sazeb nebo uzavírání celních a obchodních dohod (Evropská unie, 2010, s. 139-140⁷). V rámci společné obchodní politiky pracuje EU v oblastech zboží, služeb, duševního vlastnictví a přímých zahraničních investic. Mimo jiné působí v oblasti průmyslového a neprůmyslového zboží, zdraví rostlin a zvířat či licenčních postupů a vnitrostátních daní (Evropská unie, 2016, s. 5-6).

EU skrze společnou obchodní politiku prosazuje liberalizaci světového obchodu, snaží se zajišťovat výhodný přístup zboží pocházejícího z Evropské unie na trhy ostatních zemí a otevírá domácí trh pro zahraniční zboží. Zároveň klade důraz na dodržování pravidel světového obchodu a aktivně chrání své zájmy v případě jejich porušení (Businessinfo.cz, 2012).

Společná obchodní politika je účinná ve třech dimenzích, a to v dimenzi multilaterální (WTO a další mezinárodní organizace), bilaterální (dohody o volném obchodu) a autonomní (systémy všeobecných preferencí a ochranná opatření) (Businessinfo.cz, 2012).

3.1 LEGISLATIVNÍ VÝVOJ SPOLEČNÉ OBCHODNÍ POLITIKY

Společná obchodní politika je nejvíce integrovanou oblastí vnějších vztahů EU. Již v **Římské smlouvě** z roku 1957², byl uveden základní cíl vznikajícího Evropského hospodářského společenství, a to „*odstranění cel a kvantitativních opatření mezi členskými státy při dovozu a vývozu zboží, jakož i ostatních opatření se stejným účinkem*“ (Hřích, 2001, s. 6). Tento cíl tedy naznačoval, že státy nechtějí pouze oblast volného obchodu, ale chtějí se přesunout k vyšším fázím integrace.

Dle Balassy (1966, s. 326) je možné rozdělit stupně ekonomické integrace na 5 stádií, a to dle jejich hloubky na:

---

² Římská smlouva byla uzavřena šesti státy - Francie, Německo, Belgie, Lucembursko, Itálie a Nizozemsko

- *oblast volného obchodu* – prvotní forma ekonomické integrace, členské státy odstraní překážky vzájemného obchodu, ale stále si zachovávají vlastní celní a obchodní politiku vůči třetím zemím,
- *celní unii* – k oblasti volného obchodu se přidává společná obchodní politika vůči třetím státům, celní nástroje jsou používány jednotně a členské státy se svých vlastních celních sazeb vzdávají,
- *společný trh* – k celní unii se přidává volný pohyb výrobních faktorů, a to zboží, služeb, práce a kapitálu. Stále ovšem přetrvávají fyzické a technické normy. Jeho vyšším stupněm je jednotný vnitřní trh, kdy státy odstraňují právě i zbylé technické, fyzické i daňové normy a přestávají existovat vnitřní hranice,
- *hospodářskou a měnovou unii* – státy koordinují své hospodářské politiky a zavádí jednotnou společnou měnu,
- *úplnou hospodářskou a politickou integraci* – fungování unie přebírají do rukou společné politické instituce, což vede k federativnímu nebo konfederativnímu uspořádání států (Euroskop.cz, 2016; Balassa 1966).

Posun od oblasti volného obchodu je motivován snížením transakčních nákladů, usnadněním administrativy a také posílením mobility zboží v rámci daného prostoru.

Cílem Římské smlouvy bylo se v horizontu dvanácti let dostat na úroveň celní unie. Toho bylo dosaženo zavedením společného celního tarifu roku 1968. Následně vyvstala otázka, jak bude naloženo s výnosy ze společného tarifu. Výsledkem jednání bylo rozhodnutí centralizovat tyto výnosy do společného rozpočtu a využít je na další prohlubování integrace a realizaci jednotlivých politik. Společný celní tarif byl stanoven aritmetickým průměrem celních sazeb³ jednotlivých celních území⁴, která byla do EHS integrována. Na základě citlivosti jednotlivých položek sazebníku bylo stanoveno 7 skupin A-G, od nejméně citlivých položek, kde byly sazby upraveny Smlouvou po nejvíce citlivé položky, kdy byly sazby stanoveny na základě jednání mezi členskými státy (Hřích, 2001, s. 7).

---

³ Celní sazby k roku 1957.

⁴ Francie, Německo, Itálie a Benelux.

Společná obchodní politika je doplňkem celní unie a uplatňuje tzv. supranacionální přístup⁵. Realizace SOP byla od členských států převzata orgány ES ke konci roku 1969. Do roku 1974 nezahrnovala obchod s centrálně plánovanými ekonomikami, ten byl v tomto období v kompetenci členských států. Od roku 1975, po skončení dvoustranných obchodních dohod s těmito ekonomikami byla pravidla tohoto obchodu určována Radou (Hřích, 2001, s. 8).

Obsah společné obchodní politiky je vymezen články 131–134 **Smlouvy o založení ES**⁶. Článek 131 vyjadřuje odhodlání EU přispět, zejména díky vytvoření celní unie, k rozvoji světového obchodu a odstraňování jeho překážek a také připravenost EU k zohlednění vzrůstu konkurenceschopnosti podniků členských států ve své obchodní politice. Článek 132 hovoří o harmonizaci systému podpor pro vývoz do třetích zemí tak, aby nenarušovaly hospodářskou soutěž v rámci společenství. Článek 133 uvádí definici SOP a oblasti její činnosti, výčtově jde o: *„úpravy celních sazeb, uzavírání celních a obchodních dohod, sjednocování liberalizačních opatření, vývozní politiku a obchodní ochranná opatření, jako jsou opatření pro případ dumpingu a subvencování“* a dále pojednává o procesu provádění SOP (Smlouva o založení ES, 1957, s. 45-46).

K uskutečňování společné obchodní politiky ve znění této smlouvy předkládá Komise návrhy Radě. V případě sjednávání dohody se třetími zeměmi podává Komise Radě pouze doporučení a Rada zmocňuje Komisi k zahájení potřebných jednání. Komise konzultuje se Zvláštním výborem jmenovaným Radou. Ve Zvláštním výboru zasedají vysocí státní úředníci jednotlivých členských států. Následně rozhodne Rada kvalifikovanou většinou. Článek 134 je ochrannou klauzulí, která má zabránit negativním důsledkům společné obchodní politiky (Smlouva o založení ES, 1957, s. 45-46).

Maastrichtská smlouva z roku 1993 potvrdila základní principy a cíle SOP. Z důvodu stále rostoucího významu problematiky duševního vlastnictví a obchodu se službami

---

⁵ Supranacionální přístup – veškeré kompetence v oblasti jsou plně v rukou orgánů ES.

⁶ Dříve články 110-115, v rámci Amsterodamské smlouvy a Smlouvy z Nice články 131-134, v rámci Lisabonské smlouvy články 206 (bývalý 131), 207 (bývalý 133), nově 218, zrušení článku 132 a 134

přidala roku 1997 **Amsterodamská smlouva** ke článku 133 odstavec 5 o tom, že na základě jednomyslného rozhodnutí může Rada schválit aplikaci ustanovení tohoto článku při mezinárodních jednáních o dohodách v oblasti služeb a práv duševního vlastnictví (Smlouva o založení ES ve znění Amsterodamské smlouvy, 1997, s. 33).

Smlouva z Nice z roku 2001 činí změny v článku 133. Přidává část o tom, že „*sjednané dohody musí být slučitelné s vnitřními politikami a předpisy Společenství*“ a v odstavci 5 uvádí, že článek 133 se vztahuje rovněž na oblast služeb a aspektů duševního vlastnictví a stanovuje mimo jiné i výjimky. Výjimkou je uzavírání smluv uvedených v odstavci 6, jejichž ustanovení překračují interní pravomoci společenství (zejména v oblasti právních nebo smluvních předpisů členských států), konkrétně:

- kulturní a audiovizuální služby,
- sociální služby,
- služby v oblasti vzdělávání a zdravotnictví,
- oblast dopravy – zde se uplatňují zvláštní postupy (Smlouva o založení ES ve znění Smlouvy z Nice, 2001, s. 44).

Uzavírání takovýchto smluv spadalo do oblasti sdílených kompetencí Společenství a členských států, tzn., že pro jejich schválení byla nutná ratifikace členskými státy. Smlouva z Nice přidává také odstavec 7, ve kterém zmiňuje možnost Rady na návrh Komise a po konzultaci s Evropským parlamentem rozšířit jednomyslným rozhodnutím působnost procedur společné obchodní politiky na dohody v oblasti duševního vlastnictví, pokud ovšem nespádají do odstavce 6. Smlouva z Nice tedy lépe odděluje výlučné kompetence orgánů ES a pravomoc členských států (Hřích, 2001, s. 11).

Lisabonská smlouva z roku 2007 spolu se získáním právní subjektivity Evropské unie rozšiřuje působnost společné obchodní politiky do oblasti přímých zahraničních investic. Od prosince roku 2009 přestala být pravomoc v oblasti PZI sdílenou a stala se výlučnou kompetencí EU (Zastoupení Evropské komise v České republice, 2011, s. 2). V rámci Lisabonské smlouvy se ruší sdílené kompetence a pravomoc EU se tak stává výlučnou pro všechny oblasti společné obchodní politiky. V rámci citlivých oblastí dříve uváděných ve článku 133 odstavci 6 musí Rada rozhodovat jednomyslně.

V rámci rozhodovacích pravomocí vzrostla role Evropského parlamentu. Ten musí vyjádřit souhlas s dohodami o přidružení a dohodami, které mají významný dopad na rozpočet EU či vytvářejí zvláštní institucionální rámec. Komise je také povinna informovat Parlament o průběžném stavu jednání v rámci mezinárodních dohod (Fričová, 2016).

3.2 ROZHODOVACÍ PROCES SPOLEČNÉ OBCHODNÍ POLITIKY

Iniciačním orgánem společné obchodní politiky je Evropská komise, která jménem EU vyjednává s obchodními partnery. Při vyjednávání úzce spolupracuje s členskými státy a informuje Evropský parlament. Rozhodujícím orgánem je Rada EU.

Komise předkládá návrhy konkrétních opatření a doporučení pro sjednání dané mezinárodní smlouvy Radě, která následně vydává směrnice pro rozhodování a zmocňuje Komisi pro navržení postupu. Jakmile je konkrétní opatření posouzeno a odsouhlaseno Radou, je komise pověřena provedením těchto opatření. V celém průběhu je komise konzultována Výborem pro obchodní politiku, který je jmenovaný Radou a sestává se z reprezentantů členských států (European Commission, 2015). Výbor pro obchodní politiku pravidelně zasedá a diskutuje o politicko-obchodních otázkách, strategických záměrech a jednotlivých opatřeních a potížích v rámci vývozu. Zasedání jsou řízena představitelem země, která aktuálně předsedá Radě EU, diskuze se zúčastní také zástupci Evropské komise a všech členských států EU (Businessinfo.cz, 2012).

Rada rozhoduje kvalifikovanou většinou, kromě případů vyžadujících jednomyslné rozhodnutí (např. oblast kulturní, audiovizuální, sociální, vzdělávací, zdravotnictví, apod.). Evropský parlament musí vyjádřit souhlas s dohodami, které se týkají přidružení, vytváří zvláštní institucionální rámec či mají významný dopad na rozpočet EU (Fričová, 2016).

3.3 NÁSTROJE SPOLEČNÉ OBCHODNÍ POLITIKY

Nástroje obchodní politiky slouží k regulaci zahraničního obchodu a také k ochraně národních zájmů každého státu. Země se skrze ně snaží zajistit obchodní spolupráci

s dalšími zeměmi, a to na různých úrovních (Fojtíková, 2006, s. 45). Společná obchodní politika EU si klade za cíl kontrolu kvantity dovozu a maximalizaci kvantity vývozu spolu s dodržováním daných podmínek (Rozehnalová, 2010, s. 134).

Nástroje SOP z pohledu ekonomicko-administrativního můžeme dělit na:

- tarifní – ekonomická omezení obchodu (např. cla),
- netarifní – administrativní omezení obchodu (např. množstevní omezení) (Rozehnalová, 2010, s. 135).

Dle formy lze nástroje dělit na:

- autonomní nástroje – opatření uplatňovaná mimo rámec smluvních závazků vůči třetím zemím, jsou jimi například směrnice, nařízení apod.,
- smluvní nástroje – zahrnuje smluvní ujednání EU se třetími zeměmi (Fojtíková, Lebieczik, 2008, s. 74).

3.3.1 AUTONOMNÍ NÁSTROJE

Autonomní nástroje jsou tvořeny tarifními a netarifními opatřeními. Tato opatření jsou vydávána jednostranně s cílem omezit dovoz nebo vývoz zboží a přispívají tak k ochraně vnitřních trhů daných států. V oblasti mezinárodního obchodu působí spíše negativně a všeobecně panuje snaha o jejich minimalizaci (Fojtíková, 2006, s. 45).

Mezi autonomní nástroje spadají cla, kvóty, pravidla dovozu a vývozu, zvláštní regulace (nebezpečné chemikálie, zemědělské produkty, sanitární a fytosanitární opatření, obchod s modifikovanými potravinami a krmivy) a ochranná opatření.

Cla

Celní politika EU je určována především celním kodexem Společenství a také společným celním sazebníkem. Tyto dva předpisy jsou doplněny dalšími nařízeními Rady v různých oblastech. V rámci EU jsou využívána cla valorická (procento z celní hodnoty zboží), specifická (pevná sazba za jednotku), kombinovaná, smíšená (mají stanovené maximum a minimum) a pohyblivá (závislá na ceně). V rámci celního systému existují dvě výjimky, a to pro dovoz ze zemí, se kterými má EU uzavřenou

dohodu o zóně volného obchodu či celní unii, a zboží z rozvojových zemí, které jsou zahrnuty v systému všeobecných preferencí (Rozeňalová, 2010, s. 139).

Všeobecný systém preferencí zahrnuje obchodně politická opatření, která zajišťují rozvojovým zemím jednostranně zvýhodněný přístup na trhy zemí rozvinutých. V EU funguje od roku 1971 a je rozdělen na základní režim (platný pro všechny rozvojové země), zvláštní pobídkový režim pro udržitelný rozvoj a řádnou správu věcí veřejných (pro země, které přijaly speciální závazky a odpovědnost v oblasti lidských a pracovních práv, životního prostředí a věcí veřejných) a zvláštní režim pro nejméně rozvinuté země (EBA – Vše kromě zbraní), který umožňuje bezcelní a neomezený přístup na trh EU pro všechny výrobky kromě zbraní a střeliva (MPO, 2010).

Kvóty

Kvóta je množstevním omezením dováženého či vyváženého zboží. Kvóty jsou v rámci EU upraveny nařízením Rady o stanovení postupu Společenství při správě množstevních kvót (Rozeňalová, 2010, s. 145). Jsou využívány především při obchodu se zeměmi, které nejsou členy WTO.

Netarifní nástroje

Netarifní nástroje jsou především administrativní překážky obchodu. Mezi netarifní nástroje EU patří například licenční a technické požadavky, hygienické a rostlinolékařské omezení, dovozní licence na některé zemědělské výrobky, licence na dovoz železa a oceli či restrikce na dovoz textilu (Fojtíková, Lebiedzík, 2008, s. 83).

Ochranná opatření

Ochranná opatření se týkají především obrany proti nedovoleným praktikám, dumpingu a subvencím. Uplatňují se v oblasti omezení doby platnosti dovozních dokumentů či v restrikci dovozů na základě stanovených podmínek či limitů. Ochranná opatření musí být uvalena pouze na dovozy, které jsou prováděny v takových množstvích nebo podmínkách (především cenových), že vážně ohrožují domácí výrobce obchodovaných výrobků (MPO, 2005, s. 31).

Antidumpingová opatření jsou uplatňována při mezinárodní cenové diskriminaci, kdy je výrobek výrobce z nečlenské země EU prodáván v Unii za nižší cenu, než je obvyklá cena výrobce na domácím trhu. Tato opatření jsou označovány jako státem zajištěná ochrana domácích výrobců, kterým je dumpingovým dovozem způsobena újma (Rozeňalová, 2010, s. 161). K ochraně proti dumpingu využívá EU především antidumpingových cel, omezení dováženého množství dumpingových výrobků či stanovení minimální hranice ceny (MPO, 2005, s. 35).

Pro eliminaci subvencí využívá EU protisubvenční opatření. Subvencí je označována státní podpora konkrétního odvětví, která narušuje hospodářskou soutěž, jelikož se dané zboží stává na trhu uměle konkurenceschopným (Evropská unie, 2016, s. 14). K nápravě škodlivého účinku subvencí jsou využívána vyrovnávací opatření, nejčastěji vyrovnávací cla, nebo přijetí závazků daných států o zrušení či omezení subvencí (MOP, 2005, s. 36).

3.3.2 SMLUVNÍ NÁSTROJE

Mezi smluvní nástroje patří uzavírání dohod a navazování vztahů se státy či uskupeními států z různých geografických oblastí. Evropská unie upravuje své obchodní vztahy smlouvami na úrovni bilaterální, unilaterální, pluratelární i multilaterální.

Unilaterální úroveň

Mezi smluvní nástroje v rámci unilaterální, neboli jednostranné, úrovně stojí dvě iniciativy EU. Od roku 1971 je to Všeobecný systém preferencí (GSP), který zvýhodňuje obchod pro rozvojové země. Dle statistik zahrnuje preferenční obchod v rámci GSP okolo 3 % světového obchodu. Druhou iniciativou je EBA (Vše kromě zbraní), která přináší neomezený a bezcelní přístup na trh po všechny výrobky kromě zbraní, pro nejméně rozvinuté země (Burckhardt, 2013, s. 275).

Bilaterální úroveň

Na bilaterální úrovni uzavírá EU smlouvy s jednotlivými státy nebo skupinami států. Mezi bilaterální smluvní nástroje patří preferenční obchodní dohody, asociační dohody a partnerské dohody (MPO, 2005). EU uzavírá dva zvláštní typy smluv, a to díky tomu,

že je supranacionální organizací. Těmito smlouvami jsou interregionální dohody a také stabilizační a asociační dohody (Burckhardt, 2013, s. 275).

Typy dohod je možno dělit na základě ekonomických a geografických aspektů na preferenční dohody s rozvinutými státy a státy s potenciálem připojení se k EU, dohody s rozvojovými zeměmi, vztahy směrem k vyspělým a silným ekonomikám či vztahy s dalšími integračními uskupeními (Rozehnalová, 2010, s. 164).

Mezi velice důležité patří obchodní vztahy se zeměmi Evropského sdružení volného obchodu (ESVO), jehož členy jsou Norsko, Švýcarsko, Island, Lichtenštejnsko. Tyto země jsou historicky i geograficky nejbližšími partnery EU. Norsko, Lichtenštejnsko a Island jsou mimo jiné účastníky jednotného vnitřního trhu EU díky spolupráci skrze Evropský hospodářský prostor (EHP)⁷, ovšem nemají právo zúčastnit se rozhodovacího procesu. Dohoda o Evropském hospodářském prostoru mezi ES a ESVO byla podepsána roku 1992 a upravuje mnoho oblastí spolupráce, od výzkumu a vývoje, přes sociální politiku a životní prostředí až k ochraně spotřebitele, podpoře podnikání či kultuře. Vztahy se Švýcarskem jsou upraveny samostatnou dohodou o volném obchodu z roku 1972, která se zabývá spoluprací v několika sektorech – volný pohyb osob, letecká přeprava, obchod se zemědělskými výrobky apod. (MPO, 2005, s. 10).

Dalším typem smluv jsou asociační dohody, které upravují obchodní, politické a hospodářské otázky vzájemných vztahů se třetími zeměmi a směřují k přistoupení mezi členské státy EU či vytvoření celní. Zde stojí za zmínku asociační dohoda s Tureckem uzavřená roku 1963, která vedla k vytvoření celní unie k roku 1996 a zahrnuje některé průmyslové výrobky a zpracované zemědělské produkty. Dále dohoda s Andorrou a San Marinem (dohoda o celní unii) či Faerskými ostrovy (dohoda o volném obchodu) (MPO, 2005, s. 11).

Dalším typem smluv jsou preferenční dohody, které se zabývají politickými, obchodními, lidsko-právními či reformními závazky pro partnerské země výměnou za to, že bude nastolen bezcelní přístup na trh EU pro některé produkty, případně bude

---

⁷ EHP – dohoda o EHP rozšiřuje vnitřní trh o země EVSO (mimo Švýcarska), zahrnuje základní svobody vnitřního trhu, a to volný pohyb osob, kapitálu, služeb a zboží (Evropský parlament, 2016).

uzavřena dohoda o volném obchodu. Mezi preferenční dohody s rozvojovými státy můžeme zařadit Středozevní iniciativu⁸, kdy v této oblasti jsou uplatňovány jak obchodní, tak politické i vojenské aspekty jednání. Vztahy s touto oblastí jsou vytyčeny na základě konference v Barceloně, která se konala roku 1995 (tzv. barcelonský proces) a jsou mimo jiné ovlivněny úzkými vztahy vzniklými v průběhu koloniálního období. Cílem těchto preferenčních dohod je liberalizace obchodu se zbožím a službami mezi EU a středomořím, zejména pro průmyslové a zemědělské výrobky a také rybolov (Bydžovská, 2016).

Další důležitou oblastí jsou vztahy se zeměmi karibské, africké a pacifické skupiny (ACP), která zahrnuje 79 zemí z těchto oblastí⁹. Spolupráce s těmito zeměmi probíhá především ve třech oblastech, a to rozvoj, politika a obchod. Tyto země patří mezi světovou základnu surovinových a lidských zdrojů, a přitom velká část těchto států stále patří k nejchudším zemím světa (Rozeňalová, 2010, s. 170-175). V současné době vyjednává EU jednotlivě se šesti regionálními skupinami v rámci ACP Dohody o ekonomickém partnerství (EPA), které vedou ke vzájemnému otevření trhů mezi danými stranami (Bydžovská, 2016). Mezi významné obchodní vztahy patří také jednání s Mercosurem, Mexikem, Chile či Jihoafrickou republikou. Oblastí spolupráce s těmito zeměmi jsou především zóny volného obchodu, celní unie, hospodářské partnerství či politická koordinace.

Obchodní vztahy s vyspělými ekonomikami jsou reprezentovány především vnější obchodní politikou a vyjednáváním o volném obchodu směrem k USA, Kanadě, Japonsku, Austrálii, Novému Zélandu, Jižní Koreji a Číně, kteří patří mezi významné hráče na poli mezinárodního obchodu (Rozeňalová, 2010, s. 170-175).

Plurilaterální úroveň

Plurilaterální dohody představují smlouvy, které byly podepsány pouze zainteresovanými zeměmi (Štěrbová, 2013, s. 310). Rozdíl mezi plurilaterální a multilaterální dohodou spočívá v tom, že u plurilaterální dohody musí být výhrady

---

⁸ Do oblasti Středomoří z nečlenských států EU spadá Maroko, Alžírsko, Libye, Egypt, Izrael, Palestina, Jordánsko, Libanon, Sýrie, Turecko.

⁹ 48 zemí z oblasti Subsaharské Afriky, 16 zemí z oblasti Karibiku a 15 zemí z Pacifiku

přijaty všemi zúčastněnými stranami. EU je zahrnuta ve dvou významných dohodách uzavřených pod Světovou obchodní organizací (WTO), a to Dohodě o obchodu v civilním letectví a Dohodě o veřejných zakázkách. První zmíněná dohoda byla podepsána pouze 30, druhá 41 členy ze 164 členů WTO (Burckhardt, 2013, s. 277).

Multilaterální úroveň

Na multilaterální úrovni hraje Evropská unie důležitou roli. Stála při vyjednávání a zrodu Světové obchodní organizace (WTO)¹⁰ a Rozvojového programu z Dauhá¹¹ (Burckhardt, 2013, s. 277). Mezi základní cíle WTO patří zvyšování životní úrovně, dosažení plné zaměstnanosti, zvýšení úrovně obchodu se zbožím a službami, růst reálného důchodu a optimální využívání světových zdrojů. Zabývá se tedy liberalizací, zajištěním transparentnosti a dále stabilitou světového obchodu (MPO, 2016). WTO navazuje na Všeobecnou dohodu o clech a obchodu (GATT), uzavřenou roku 1947. Jejím cílem bylo zabránit obchodním válkám a nastolení pravidel světového obchodu. Členy WTO jsou všechny členské státy EU, stejně tak jako samotná Evropská unie. Za společenství jedná u WTO Evropská komise. WTO disponuje mechanismem k řešení sporů mezi státy a má mimo jiné možnost soudního vymáhání dodržování daných pravidel. V rámci tohoto systému je EU velice aktivní. Ve většině případů je spíše žalujícím subjektem. Nejvíce sporů vede EU s USA, dále s Čínou, Mexikem, Indonésií, Brazílií či Argentinou.

EU v rámci WTO podporuje liberalizaci světového obchodu a investic, a tím růst ekonomické prosperity. Na straně defenzivní se snaží hájit svoje zájmy v citlivých oblastech průmyslu a zemědělství, veřejných službách či kultuře. Mimo jiné se snaží klást důraz na ochranu životního prostředí, práva zaměstnanců a zajištění spravedlivého podílu na světovém obchodu pro nejméně rozvinuté země (Bydžovská, 2016). Problematika role EU u WTO bude více rozebrána v kapitole číslo 9.1.

---

¹⁰ WTO – Světová obchodní organizace – nevládní společnost, vznikla podepsáním Dohody o zřízení WTO roku 1994, v současnosti má 164 členů.

¹¹ Rozvojový program z Dauhá – zabývá se obchodem v oblasti zemědělství a v menší míře liberalizací obchodu s nezemědělskými výrobky a službami.

4 POSTAVENÍ EVROPSKÉ UNIE VE SVĚTOVÉM OBCHODĚ

Evropská unie je největší ekonomikou na světě a její HDP¹² v paritě kupní síly (PPS) na obyvatele dosahovala roku 2015 hodnoty 37 852 EUR (Directorate-General Trade, 2016). Je nutné věnovat pozornost také vnitřním rozdílům mezi členskými státy, kdy HDP na obyvatele v PPS vyspělejších států EU se pohybuje v rozmezí 40-70 tisíc EUR (např. Norsko, Belgie, Lucembursko, Irsko), kdežto HDP na obyvatele v PPS států ekonomicky méně vyspělých se pohybuje v hodnotách od 5-15 tisíc EUR (např. Bulharsko, Rumunsko, Lotyšsko, Litva). EU je důležitým vývozcem a dovozcem zboží i služeb, největším dovozcem energií, významným poskytovatelem a příjemcem přímých zahraničních investic a také největším donorem v rámci rozvojové pomoci (Evropská unie, 2016, s. 3). I přes to, že populace EU tvoří se svými 508 miliony obyvatel přibližně 7 % světové populace, její světový tržní podíl se pohybuje okolo 20 % (Teló, 2014, s. 324). EU roku 2014 vytvářela 23,8 % světového HDP. Je nutno podotknout, že hodnota podílu na světovém HDP se rychle mění. V případě EU došlo ke zmenšení podílu, zejména díky ekonomickému růstu jiných částí světa. EU svoji významnou pozici na trhu ale posílila tím, že vystupuje jako jednotná entita, jež má větší vyjednávací sílu, než by kdy měly jednotlivé členské státy. Zásluhou stabilního a předvídatelného tržního prostředí, spolu s transparentními pravidly, regulací a právním investičním rámcem je trh EU velice atraktivní pro zahraniční investory (European Commission, 2014).

Zdrojem síly Evropské unie je její otevřenost. Je totiž jednou z nejotevřenějších ekonomik ve světě. Přibližně tři čtvrtiny všech dovozů mají sníženou celní sazbu nebo jsou od cel zcela osvobozeny. Pro 59 zemí světa je EU největším obchodním partnerem, což je více, než pro kolik je největším obchodním partnerem Čína (37) či USA (23) (Evropská unie, 2016, s. 3). Je důležitým importérem zemědělských produktů z rozvojových zemí. Dovoz z těchto oblastí tvoří až 60 % celkových importů EU a na 36 % celkového exportu nejméně rozvinutých zemí směřuje do států Evropské unie

---

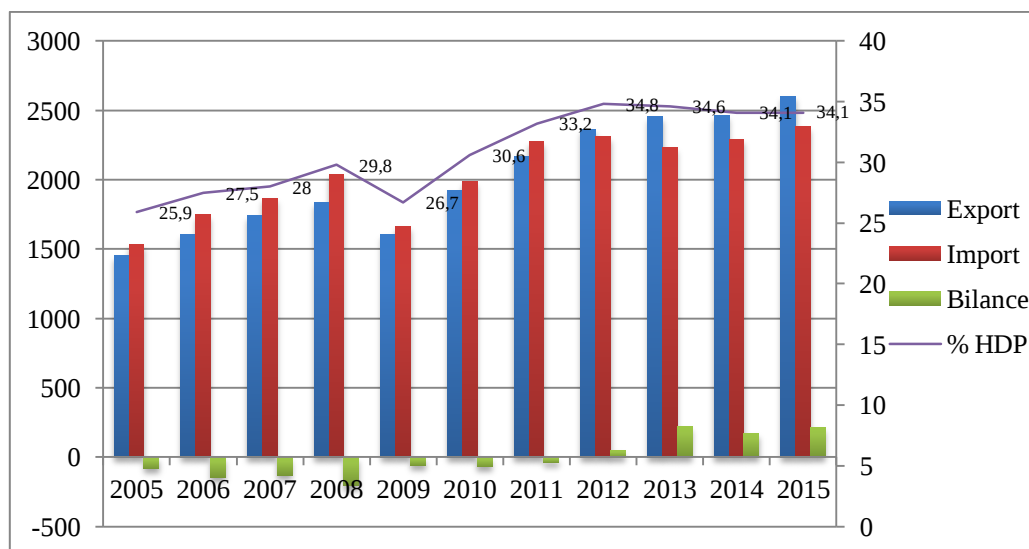
¹² HDP – celková suma hodnoty nově vytvořených statků a služeb v daném období v peněžních jednotkách na určitém území (součet spotřeby, investic, čistých vývozů a vládních nákupů), (ČSÚ, 2015⁴).

(European Commission, 2012, s. 3). Hospodářská otevřenost EU prospívá také pracovnímu trhu, kdy až 30 milionů pracovních míst závisí na mezinárodním obchodě (Evropský parlament, 2016, s. 1).

Evropská unie má obrovský potenciál pro rozvoj obchodu. V rámci indexu konkurenceschopnosti zpracovaného Světovým ekonomickým fórem se v rámci top 10 zemí umístilo 5 členských států EU, v rámci statistiky Forbes má 28 ze 100 top světových společností sídlo v zemích Evropské unie (European Commission, 2012, s. 2-3). Mimo jiné má EU podíl na více než čtvrtině světových výdajů na vědu a výzkum, produkuje 29 % světových vědeckých publikací a více než třetina světových žádostí o patenty je vyplněna v zemích Evropské unie. Základem pro úspěšný rozvoj obchodu je infrastruktura. Evropské společnosti patří mezi lídry v rámci technologické infrastruktury. Země Evropské unie mají velmi dobře rozvinutou síť dálnic, mezinárodních letišť a vysokorychlostních železnic, vysokou úroveň sanitace, environmentálních služeb a telekomunikace (European Commission, 2012, s. 2-3).

Obchod se zbožím a službami má v rámci Evropské unie dvě úrovně. První z nich je obchod vnitrokomunitární, který zahrnuje volný pohyb zboží a služeb v rámci jednotného vnitřního trhu EU. Ten je regulován politikou na ochranu hospodářské soutěže. Druhou z nich je extrakomunitární obchod, do kterého spadají obchodní vztahy se třetími zeměmi, které jsou regulovány společnou obchodní politikou (Fojtíková, Lebieczik, 2008, s. 65).

Export zboží a služeb v rámci extrakomunitárního obchodu roku 2015 dosahoval hodnoty 2 602,7 mld. EUR (z toho služby 811,2 mld. EUR a zboží 1 791,5 mld. EUR), dovoz poté 2 387,6 mld. EUR (z toho služby 660,5 mld. EUR a zboží 1 727,1 mld. EUR).

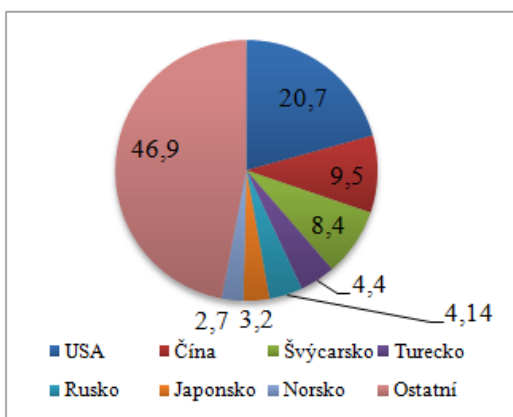
Graf 1: Obchod EU se světem (mimo intra-EU obchod) v mld. EUR

Zdroj: vlastní zpracování, data z Directorate-General Trade, 2016

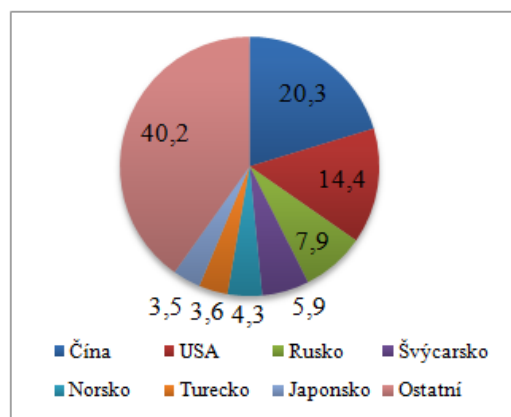
Na grafu č. 1 můžeme vidět vývoj obchodu Evropské unie se světem, tedy bez započtení obchodu v rámci EU, od roku 2005 do roku 2015. V horizontu let 2005-2008 je patrný nárůst importu i exportu, kdy importy rostly rychleji než exporty a docházelo ke zvyšování záporné bilance obchodu. Roku 2009 došlo díky hospodářské krizi k propadu, ze kterého se ovšem EU dokázala poměrně rychle vzpamatovat a již roku 2011 byl import i export nad úrovní roku 2008. V období 2011-2015 můžeme zaznamenat nárůst exportu a mírný pokles importu, čímž došlo k tomu, že se bilance obchodu EU přehoupala ze záporných, do kladných hodnot. Roku 2015 byla hodnota bilance 215,2 mld. EUR.

Na grafu číslo 1 můžeme dále vidět hodnotu podílu exportu a importu na HDP Evropské unie, který roku 2015 dosahoval 34,1 % HDP. Podíl exportu a importu na HDP kopíruje trend růstu/poklesu hodnot těchto ukazatelů.

Největší podíl na obchodu se zeměmi mimo EU mělo roku 2015 Německo, které se podílelo na 28,2 % vývozu a 18,8 % na dovozu zboží z a do států mimo EU. Mezi další významné vývozce patří Spojené království, Francie a Itálie a v rámci dovozů se k těmto zemím přidává ještě Nizozemsko, a to zejména díky mezinárodnímu přístavu v Rotterdamu, přes který se do EU dostává významné množství zboží (Eurostat, 2016).

Graf 2: Hlavní exportní partneři EU v %, 2015

Graf 3: Hlavní importní partneři EU v %, 2015

Zdroj pro graf 2 a 3: vlastní zpracování, data z Directorate General for Trade, 2016

Na grafu č. 2 můžeme vidět největší exportní partnery EU, mezi které roku 2015 patřily USA (20,7 %), Čína (9,5 %), Švýcarsko (8,4 %), Turecko (4,4 %) a Rusko (4,1 %). Graf č. 3 zobrazuje hlavní importní partnery EU téhož roku, kdy nejvýznamnějšími jsou Čína (20,3 %), USA (14,4 %), Rusko (7,9 %), Švýcarsko (5,9 %) a Norsko (4,3 %). Turecko v rámci importu bylo na šestém místě s podílem 3,6 %. Můžeme tedy vidět, že nejdůležitější exportní i importní partneři pro Evropskou unii jsou stejní, pouze se liší jejich pořadí (Directorate General for Trade, 2016).

Mezi hlavní dovozní a vývozní položky EU patří stroje a dopravní prostředky, minerály a paliva, chemikálie, potraviny, zemědělské produkty, tabák a surové materiály. V kategorii stroje a dopravní prostředky, chemikálie a související produkty převažuje hodnota exportu, v rámci zpracovaného zboží, minerálů, paliv a surových materiálů převažuje hodnota importu (Eurostat, 2016).

Hodnota přijatých zahraničních investic¹³ EU dosahovala roku 2013 hodnoty 3 778 mld. EUR, poskytnutých poté hodnoty 4 900 mld. EUR. Nejvíce Evropská unie investovala v USA (34 %), Švýcarsku (14 %), Brazílii (6 %), Kanadě (5 %). Nejvíce do EU investovalo USA (44 %), Švýcarsko (11 %), Japonsko (4 %), Kanada (3 %) a Brazílie (2 %) (Evropská unie, 2016, s. 9).

¹³ Přímé zahraniční investice (PZI) – osoba nebo společnost vlastní podnik nebo část podniku v jiné zemi (Evropská komise, 2016, s. 9).

5 OBCHODNÍ POLITIKA BRAZÍLIE

Brazílie je největším a nejlidnatějším státem Jižní Ameriky. Je to federativní země tvořená 26 státy a jedním federativním distriktem s hlavním městem Brasília. Brazílie je 8. největší ekonomikou ve světě a hraje tak důležitou roli v mezinárodním obchodě (MZV, 2016).

Obchodní politika Brazílie je v podstatné míře ovlivněna jejím postavením ve světovém obchodním systému a také v regionu Jižní Ameriky. Mezi její základní cíle patří posílení regionální ekonomické integrace, zvýšení úrovně mezinárodního obchodu a udržitelný ekonomický růst. V průběhu historie prošla obchodní politika několika zásadními změnami. Po druhé světové válce byla uplatňována strategie substituce importu vlastní výrobou. Tato politika trvala až do konce 60. let. Následně se Brazílie uchýlila k liberalizaci obchodu, která probíhala od poloviny let 80. do poloviny let 90. Od roku 2000 se brazilská obchodní politika soustředí převážně na multilateralismus a regionální integraci.

V rámci světového obchodního systému hraje Brazílie velmi důležitou roli. Na poli WTO představuje jednoho z nejaktivnějších členů, a to jak samostatně, tak v rámci skupiny rychle se rozvíjejících států BRICS. Důležité postavení v obchodní politice Brazílie má oblast regionální integrace, především sdružení volného obchodu Mercosur, ve kterém představuje spolu s Argentinou přední ekonomiku.

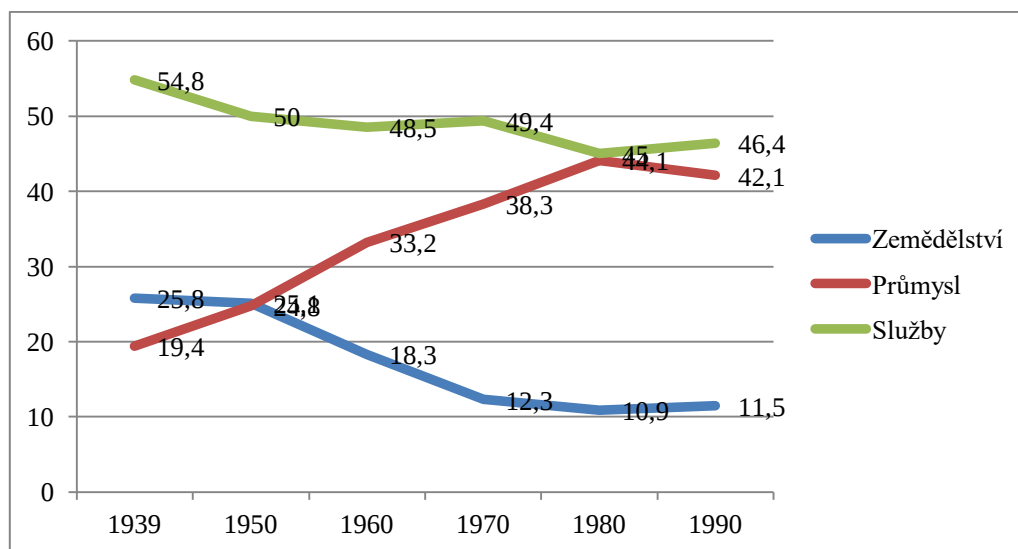
5.1 HISTORICKÝ VÝVOJ

Po druhé světové válce dominovala v rámci obchodní oblasti Brazílie **politika náhrady importu** (ISI). Tato politika byla pokusem méně rozvinutých zemí o změnu ve světové dělbě práce, kdy tyto země představovaly především dodavatele potravin a surových materiálů a odběratele zpracovaných výrobků z Evropy a USA. Byla to tedy snaha o založení domácí produkce zpracovaného zboží, která by vedla ke snížení importu z daných oblastí. Tento systém byl v Evropě a USA uplatňován již v druhé polovině 19. století a v průběhu 20. století se následně stal součástí specializace industriální výroby v rámci ekonomicky rozvinutých zemí. Mezi důvody, proč k využívání systému

ISI došlo v zemích Latinské Ameriky se zpožděním, patří především nedostatek politické vůle pro změnu struktury, jelikož z exportu základních surovin těžila především zdejší elita. Dále úzká střední třída, nedostatek kvalifikované pracovní síly, slabá infrastruktura a nedostatečná správní kapacita (Baer, 1972, s. 95-101).

Rozvoj náhrady importu v Latinské Americe byl ovlivněn událostmi první a druhé světové války a také hospodářskou krizí z třicátých let. V průběhu první světové války došlo v Evropě a USA k útlumu průmyslové výroby (mimo armádní produkci), čímž došlo ke zvýšení cen zpracovaného zboží. To vedlo v Latinské Americe ke zvýšení investic do výroby technologicky nenáročného zboží, především do textilního a potravinářského průmyslu. V průběhu 20. let se mnoho nově vytvořených průmyslových odvětví potýkalo se stagnací, a to díky obnovení produkce v USA a Evropě. Tato situace se opakovala v průběhu hospodářské krize ve 30. letech, kdy nevýhodné směnné kurzy donutily mnoho zemí snížit svůj import. Reakcí na tuto situaci bylo efektivnější využívání již dříve vytvořených industriálních kapacit, a také rozvoj nových odvětví, především ocelářského průmyslu a produkce kapitálového zboží. Nástroj náhrady importu byl v této době využíván spíše jako přirozená reakce na vzniklou situaci. Po druhé světové válce byla již tato strategie využívána záměrně jako nástroj pro dosažení ekonomického rozvoje (Baer, 1972, s. 95-101).

Mezi hlavní nástroje využívané v rámci ISI strategie patřily importní licence, tarify, kvóty, zákazy importu, omezování zahraničních investic, nadhodnocené směnné kurzy, přímé vládní investice do klíčových průmyslů, levné půjčky pro některé průmysly či státem vlastněné podniky. Státem vlastněné podniky působily především v oblasti těžkého průmyslu, který by jinak domácí či zahraniční subjekty nebyly schopny financovat. Podniky tak měly díky podpoře státu snadný přístup ke kapitálu. Brazílie v této době rozvinula svůj automobilový průmysl a produkci oceli. Do roku 1968 přetrvávaly vysoké obchodní bariéry na importované zboží, které konkurovalo lokální produkci, ale nízké bariéry pro základní vstupy, které byly pro brazilský průmysl nezbytné. Pro období implementace náhrady importu byly typické státní intervence, orientace na domácí trh, protekcionistická opatření a také začlenění střední třídy do procesu rozvoje (Cardoso, 2009, s. 5-8).

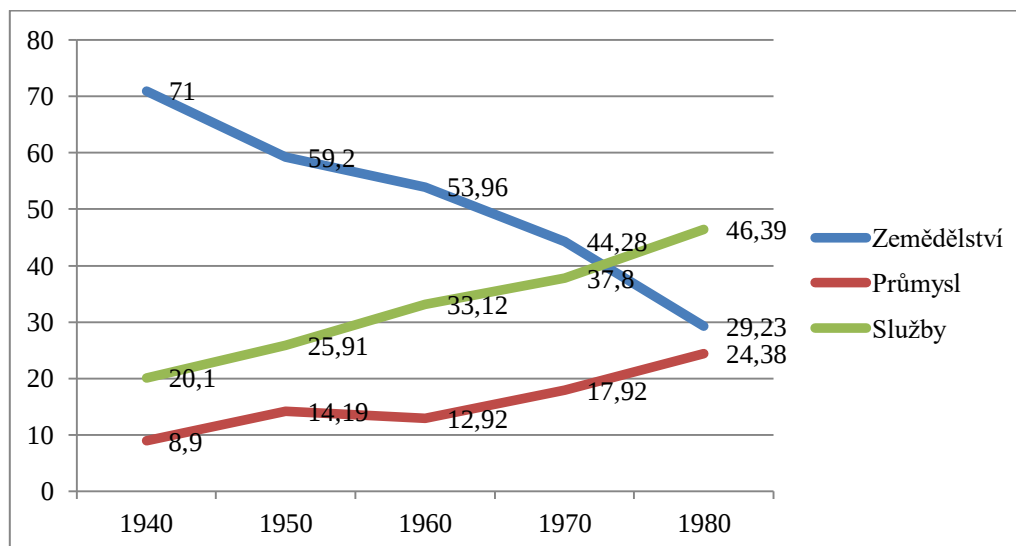

Graf 4: Rozdělení HDP Brazílie mezi jednotlivé sektory v letech 1939-1990 (v %)
 Zdroj: Holanda Barbarosa, 1998

Na grafu č. 4 je zobrazeno rozdělení HDP Brazílie mezi jednotlivé sektory ekonomiky v letech 1939-1990. Můžeme vidět, že nastolení náhrady importu přineslo relativně prudký nárůst podílu průmyslu na HDP, a to z 19,4 % v roce 1939 na 33,2 % v roce 1960. Následně tento podíl rostl až na 42,1 % v roce 1990. Došlo také k propadu podílu zemědělství, a to z 25,8 % v roce 1939 na 11,5 % roku 1990. Podíl služeb na HDP klesl v průběhu daného období z 54,8 % na 46,4 %. Roku 2014 potom zemědělství tvořilo 5,22 %, průmysl 23,97 % a služby 70,81 % HDP. Docházelo tedy nadále ke snižování podílu zemědělství, ovšem také ke snížení podílu průmyslu a nárůstu podílu služeb (Statista, 2016).

Na grafu č. 5 je zobrazena změna v podílu zaměstnanosti v jednotlivých sektorech v letech 1939-1980. Došlo k prudkému propadu zaměstnanosti v zemědělství, a to ze 71 % v roce 1939 na 29,23 % v roce 1980. Tento propad je spojen především s trendem urbanizace, tedy přesunem obyvatelstva do větších měst, kde je možné získat uplatnění spíše v sektoru průmyslu či služeb. Pracovní místa v zemědělství jsou k dispozici spíše ve venkovských oblastech. Nárůst zaměstnanosti v průmyslu byl z 8,9 % roku 1939 na 24,28 % roku 1980. Ve službách roku 1939 pracovalo 20,1 % ekonomicky aktivních a roku 1980 to bylo již 46,39 %. Roku 2014 bylo v sektoru zemědělství zaměstnáno 14,5 %, v průmyslu 22,6 % a službách 62,9 % ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Došlo tedy k dalšímu snižování zaměstnanosti v zemědělství a nárůstu zaměstnanosti ve službách. Zaměstnanost v průmyslu zůstala téměř beze změny (United Nations Statistics Division, 2016).

Graf 5: Rozdělení pracovní síly Brazílie mezi jednotlivé sektory v letech 1939-1980 (v %)
 Zdroj: Holanda Barbarosa, 1998

V 70. letech docházelo k nárůstu půjček jak soukromého, tak státního sektoru. Tyto půjčky byly ovšem neudržitelné a následně s růstem cen ropy v letech 1974, respektive 1979, a nárůstem úrokových sazeb roku 1980 vedly k dluhové krizi. V 80. letech byla obchodní politika země charakterizována zastaralou tarifní strukturou, vybíráním dodatečných daní a využíváním netarifních bariér (importní licence, autorizace, importní kvóty). Roku 1987 patřily mezi bariérami nejvíce zatížené sektory a produkty především tabákový a textilní průmysl, parfémy, transportní materiál, plastové produkty či mýdla. Problémy, které přinesla dluhová krize, spolu s neefektivností státních průmyslových podniků, vedly ke změně přístupu Brazílie. Konkrétně začal být v rámci obchodní politiky využíván tržně řízený a exportně orientovaný přístup (Cardoso, 2009, s. 7-8).

V 90. letech začal být kladen důraz na liberalizaci obchodu, privatizaci, monetární stabilitu a fiskální omezení. Vyzdvihována byla především deregulace a také větší otevřenost světovému trhu. K těmto změnám přispěl také vznik WTO, který dopomohl

k větší liberalizaci světového obchodu a vytvořil institucionální systém pro řešení sporů na mezinárodní úrovni (Shaffer, Sanchez, Rosenberg, 2008).

Otevření trhu proběhlo v 90. letech zejména skrze snížení tarifních opatření (z průměru 51 % na průměr 12 %), aktivní účast na multilaterální úrovni, především v Uruguayském kole, kde Brazílie uzavřela závazky pro snížení importních bariér, a také uzavírání intra a extra-regionálních obchodních dohod. V rámci liberalizace došlo k uvolňování obchodních bariér ve třech vlnách. První vlna probíhala v letech 1988-1989, kdy byly sníženy nominální tarify. Druhou vlnu představovalo odstranění netarifních bariér roku 1990. Tyto bariéry byly následně nahrazeny tarifními opatřeními. Třetí vlna proběhla v letech 1991-1993, kdy byla opět snižována úroveň tarifních opatření a také upraveny daňové režimy. Proces liberalizace byl narušen v letech 1995-1998, kdy byly částečně obnoveny administrativní překážky importu a také zvýšeny celní sazby, zejména díky nadhodnocenému směnnému kurzu, způsobenému otevřením ekonomiky, a mexické krizi (Cardoso, 2009, s. 3-8).

Otázky přístupu na trh v oblasti exportu, importu a světové konkurence se v 90. letech přesunuly z úrovně unilaterální na úroveň bilaterální, regionální a multilaterální. Obchodní vyjednávání se stala důležitou součástí brazilské zahraniční obchodní a ekonomické politiky. Důležitými milníky bylo podepsání smlouvy z Asunciónu roku 1991, která vedla k založení Mercosuru, a také jednání v rámci Uruguayského kola GATT. Mimo jiné také započala jednání ohledně potencionálního vytvoření zóny volného obchodu s USA a EU jakožto předními ekonomikami světového obchodu (Veiga, 2007, s. 143-154).

Od roku 2000 je Brazílie aktivním hráčem především na multilaterálním poli. Je častým účastníkem orgánu pro řešení sporů v rámci WTO, a také se podílela na jednáních, která vedla k jednacímu kolu z Dauhá roku 2001. S nástupem nové vlády roku 2003 došlo k přesunutí priorit obchodní politiky z oblasti preferenčních jednání s rozvinutými zeměmi k jednání v rámci WTO, kdy se Brazílie obrátila k požadavkům rozvojových zemí, zejména v oblasti zemědělství a jejich propagování na multilaterální úrovni, a také k dalšímu prohloubení regionální spolupráce v rámci Mercosuru (Veiga, 2007, s. 143-154).

V období hospodářské krize v letech 2008-2010 se Brazílie rozhodla posílit podporu exportu, a to zlepšením přístupu k půjčkám a zvýšením rozsahu oficiální finančních programů. Mimo jiné panovaly snahy o odstranění daňové zátěže exportních operací. Vládní orgány se od roku 2008 snaží zjednodušit administrativu, která se týká procedur zahraničního obchodu, a to zejména rozšířením využívání elektronických dokumentů či harmonizací požadavků pro export a import v přístavech a na státních hranicích. Na straně importu došlo v období krize ke zvýšení tarifů pro některé produkty (například železo) a také nárůstu využívání antidumpingových opatření. Mezi lety 2004-2008 bylo iniciováno 62 antidumpingových vyšetřování, z toho 23 bylo zahájeno v roce 2008 (Centre for Economic Policy Research, 2010, s. 75-79).

5.2 SOUČASNÁ OBCHODNÍ POLITIKA

Kapitola týkající se současné obchodní politiky se nejprve zabývá fungováním rozhodovacího procesu obchodní politiky Brazílie a následně využívanými nástroji.

5.2.1 ROZHODOVACÍ PROCES OBCHODNÍ POLITIKY BRAZÍLIE

Institucionální rámec zahraniční obchodní politiky tvoří Komora pro zahraniční obchod (CAMEX), která má na starosti formulaci, přijímání, koordinaci a implementaci obchodní politiky. Tato komora byla vytvořena roku 1995 (Centre for WTO Studies, 2012, s. 4). CAMEX se snaží o zlepšení obchodních procedur, vytváření příznivého prostředí a urychlení obchodní výměny. Mimo jiné také o redukci byrokracie, regulační zátěže, zjednodušení procedur a posílení transparentnosti a bezpečnosti (WTO, 2013).

CAMEX koordinuje implementaci rozhodnutí Rady ministrů. Její součástí je Ministerstvo rozvoje, průmyslu a zahraničního obchodu (MDIC), Ministerstvo zahraničních vztahů, Ministerstvo financí, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo zemědělství. MDIC má na starosti implementaci obchodní politiky na základě pokynů CAMEX. Ministerstvo pro zahraniční vztahy asistuje CAMEX při formulaci zahraniční politiky, regionální integrace a obchodu a tvoří také reprezentaci při WTO v Ženevě. Ministerstvo financí poté formuluje a implementuje ekonomickou politiku a má ve své

gesci celní a daňovou politiku, administraci, inspekci a vybírání daní (Centre for WTO Studies, 2012, s. 4).

5.2.2 NÁSTROJE OBCHODNÍ POLITIKY BRAZÍLIE¹⁴

Cla

Jelikož je Brazílie členem Mercosuru, uplatňuje v rámci obchodní politiky od roku 1995 společný vnější celní sazebník (CET). CAMEX je v této oblasti odpovědný za formulaci a změny v rámci tarifů a za jejich schvalování. V rámci CET mohou členské státy vydat seznam výjimek, který může upravovat sazby pro citlivé položky, jako jsou například kapitálové statky a informační a telekomunikační zařízení.

Importní cla Brazílie se pohybují mezi 0-55 % u zemědělských produktů a mezi 0-35 % u produktů nezemědělských. Průměrná hodnota aplikovaných celních sazeb¹⁵ roku 2014 byla 13,5 %. Průměrná vázaná sazba¹⁶ v rámci WTO je u Brazílie 31,4 %. Průměrná hodnota aplikovaných sazeb u zemědělských výrobků činila roku 2014 10,2 %, u nezemědělských 14,1 % (WTO, 2016). Nejvyšší hodnoty jsou uplatňovány v rámci zemědělských výrobků na mléčné produkty, obilí a tabák. U nezemědělských produktů poté na textil a oblečení, vybavení pro transport, kůži, gumu, obuv a cestovní zboží.

Daně

V rámci daní využívá Brazílie daně na průmyslové výrobky, daň z oběhu zboží, daň z prodeje mezistátních dopravních a komunikačních služeb a příspěvek na sociální integraci a zabezpečení. Stejně sazby jsou uplatňovány pro domácí i importované produkty.

Množstevní omezení

K množstevnímu omezení využívá Brazílie třech hlavních nástrojů. Těmi jsou zákaz importu, licence a kvóty. Zákaz importu je uplatňován zejména z environmentálních

---

¹⁴ Není-li uvedeno jinak, vychází tato kapitola ze zdroje: Centre for WTO Studies, 2012

¹⁵ Aplikovaná sazba – sazba, která je aktuálně státem vybírána

¹⁶ Bound tariff (vázaná sazba) – maximální sazba uvedená v závazcích u WTO

a bezpečnostních důvodů, a to na některé druhy farmaceutických výrobků, narkotik, psychotropních látek, tabákových výrobků, kosmetiky či potravin. Mimo jiné je zákaz dovozu uplatňován také na použité spotřební věci, včetně automobilů, některé druhy hroznů a hroznových džusů využívaných při výrobě vína.

Licencování probíhá ve dvou režimech, a to automatické a neautomatické licencování. Automatické licencování je využíváno zejména z důvodu sbírání statistických informací. Neautomatické je poté využíváno u produktů, které mohou způsobit škodu na lidském zdraví, zdraví zvířat či životním prostředí. Spadá mezi ně především použité zboží, zbraně a další produkty vyrobené pro válečné účely.

Technické bariéry obchodu (TBT)

Většina technických omezení obchodu je založena na mezinárodních standardech. Ostatní technické bariéry jsou v kompetenci GMC¹⁷ v rámci Mercosuru a SINMETRO¹⁸ v rámci Brazílie. Technické regulace jsou uvaleny především na zdravotnické a farmaceutické produkty, některé druhy spotřebitelských výrobků, zemědělské výrobky, potraviny, elektroniku, chemikálie, stroje či nápoje. Dalšími nástroji TBT využívány Brazílií jsou standardy, akreditace, posuzování shodnosti, označování, sanitární a fytosanitární opatření¹⁹.

Další opatření

Pro oceňování zboží využívá Brazílie Dohodu o celním ocenění WTO, která je hlavní oceňovací metodou. Mimo jiné jsou také využívána pravidla původu, kontrola před odesláním a další oceňovací formality.

Opravná opatření obchodu

Brazílie hojně využívá opravných opatření obchodů, konkrétně antidumpingových opatření a vyrovnávacích cel. Ta jsou využívána, zejména pokud je třeba odstranit poškození domácího průmyslu, způsobené dumpingovými cenami. Nejvíce antidumpingových opatření bylo využito vůči Číně, USA a Indii.

---

¹⁷ GMC – Common market group (Skupina společného trhu)

¹⁸ SINMETRO – Národní systém pro metrologii, standardizaci a průmyslovou kvalitu

¹⁹ Zejména u importu živých zvířat

Podpora exportu

V rámci politiky pro podporu exportu je posilována konkurenceschopnost a orientace na export u lokálních společností, zejména malých až středně velkých podniků. V rámci podpory exportu existuje v Brazílii několik podpůrných programů v rámci financování, pojištění, garancí úrokových sazeb. Významný je zejména program PROEX²⁰, federální vládní program s cílem financování Brazílského exportu zboží a služeb, nabízející výhodné podmínky pro přímé financování a úrokové sazby (WTO, 2013).

Multilaterální, regionální a bilaterální smlouvy

Ve středu zájmu Brazílské obchodní politiky stojí WTO. Brazílie se aktivně podílí na jeho jednáních, je vedoucí zemí mezi rozvojovými zeměmi a aktivním hráčem v rámci agendy z Dauhá. Na poli WTO Brazílie vystupuje samostatně, ale i jako součást Mercosuru či skupiny G20. Více o postavení Brazílie v rámci WTO uvádí kapitola 9.

Brazílie je členem Latinskoamerického integračního sdružení (LAIA)²¹, skrze které má uzavřené Dohody o hospodářské spolupráci s Guyanou a Surinamem. Dále je zakládajícím členem Mercosuru, od čehož se velice odvíjí její obchodní politika. Státy Mercosuru mají preferenční obchodní dohodu s Bolívií, Chile, Kolumbií, Ekvádorem, Kubou, Mexikem a Jihoafrickou celní unií. Mercosur také podepsal rámcovou dohodu s Indií, Jihoafrickou republikou, Izraelem a od roku 1995 pracuje v rámci Meziregionální rámcové dohody o spolupráci na vyjednávání zóny volného obchodu mezi EU a Mercosurem. Tyto dohody se zabývají především tématy obchodních bariér, antidumpingu, bezpečnostních opatření či možností vytvoření zóny volného obchodu (Centre for WTO studies, 2012). Více o spolupráci mezi Brazílií a Mercosurem je uvedeno v kapitole 5.3.

Brazílie také pracuje na vyjednávání preferenční obchodní dohody s Egyptem, s Radou pro spolupráci v Perském zálivu, Jordánskem, Marokem či Tureckem.

---

²⁰ PROEX – Program pro financování exportu

²¹ Latinskoamerické integrační sdružení – regionální mezivládní organizace, která má sídlo v Montevideu, má 13 členů (Argentina, Bolívie, Brazílie, Ekvádor, Chile, Kolumbie, Mexiko, Panama, Paraguay, Uruguay, Venezuela, Peru, Kuba) a jeho cílem je vytvoření zóny volného obchodu (ALADI, 2016).

5.3 BRAZÍLIE A MERCOSUR

Mercosur vznikl na základě Smlouvy z Asunciónu roku 1991. Jeho cílem bylo do roku 1995 vytvořit zónu volného obchodu a celní unii. Vznikl jako výsledek integračních snah v regionu Latinské Ameriky, které panovaly v období od druhé světové války. Vytvoření integračního seskupení bylo spatřováno jako cesta k překonání omezené velikosti trhu pro nově založené průmysly či ke snížení nákladů výroby (Baer, Silva, 2014, s. 193-196).

Zakládajícími členy Mercosuru jsou Argentina, Brazílie, Paraguay a Uruguay. Roku 2012 se členským státem stala Venezuela a roku 2015 byl potvrzen vstup Bolívie, který ovšem prozatím nebyl ratifikován. Mezi státy, se kterými má Mercosur podepsané asociační dohody patří Chile, Kolumbie, Ekvádor, Peru, Guyana a Surinam (Mercosur, 2016). Bilaterální vztahy Brazílie a Argentiny započaly již roku 1985, následně roku 1986 byl podepsán Argentinsko-Brazilský program ekonomické spolupráce a integrace, za kterým spatřovaly dané země možnost jak zvýšit jejich postavení a prestiž na mezinárodním trhu, vytvořit větší obchodní trh, modernizovat ekonomiku a zrychlit její ekonomický růst (Gardini, 2006, s. 1-3). Vznik Mercosuru byl také motivován nedostatkem posunu v rámci sdružení LAFTA a následně i organizaci LAIA (Baer, Silva, 2014). V rámci světového vývoje byl vznik Mercosuru ovlivněn také vznikem Dohody o volném obchodu mezi USA a Kanadou roku 1989 a perspektivou jejího rozšíření do dalších zemí a podpisem Jednotného evropského aktu roku 1986, jehož cílem bylo dát nový impuls evropské integraci a dokončení vnitřního trhu (Cardoso, 2009).

Vývoj Mercosuru probíhal v několika fázích, první fáze byla transiční, která trvala do roku 1994, následně byla fáze institucionálního uspořádání celní unie (1995-1998) a růstu objemu regionálního obchodu. Mezi lety 2003 a 2008, kdy započala hospodářská krize, zažívalo uskupení urychlení a zvýšení obchodní výměny. Roku 2003 došlo k výraznému zlepšení vztahů mezi členskými státy, provázenému vysokým ekonomickým růstem a také rozšíření investic Brazílie v regionu či zhodnocení brazilského realu vůči dolaru (Cardoso, 2009).

V rámci institucionálního zaštitění uskupení jsou hlavními výkonnými a rozhodovacími orgány Mercosuru Skupina společného trhu (GMC) a Rada společného trhu (CMC). Úkolem Rady je formulovat politiku a podporovat akce, které pomáhají konfigurovat společný trh. Skupina společného trhu dohlíží na implementaci Dohody z Asunciónu a může podávat doporučení Radě. GMC je také zodpovědná za jednání s ostatními zeměmi, skupinami zemí či mezinárodními organizacemi. Obchodní komise Mercosuru (CCM) je odpovědná za aplikaci nástrojů společné obchodní politiky (WTO, 2013).

Od roku 1995 mají státy Mercosuru Společný vnější celní sazebník, v rámci kterého si ovšem mohou státy vytvořit list výjimek, u kterých je upravena celní sazba. Jedná se zejména o citlivé položky jednotlivých ekonomik. V případě Brazílie se jedná o 100 položek sazebníku. Mercosur má také vlastní orgán pro řešení sporů, který je upraven Protokolem Olivos, který byl podepsán roku 2002. Členské státy se tedy mohou rozhodnout, zda budou vzniklý spor řešit v rámci Mercosuru, nebo na poli WTO (WTO, 2013).

Roku 2005 byl založen Parlament Mercosuru, jehož cílem je prohloubit integrační proces a rozšířit společné zájmy a hodnoty v regionu. Pro překlenutí rozdílů mezi zeměmi byl roku 2006 založen Fond pro strukturální konvergenci Mercosuru (FOCEM), kdy Paraguay a Uruguay jsou hlavními příjemci a Brazílie hlavním přispěvatelem tohoto fondu (Malamud, Schmitter, 2011).

V rámci uskupení můžeme vidět velké rozdíly v prioritách zahraničního obchodu, ale také v zaměření ekonomiky. Brazílie a Argentina patřily v 80. letech mezi nejvíce uzavřené ekonomiky na světě. Obě země využívaly systém náhrady importu industrializací a určitým způsobem si velice konkurovaly. Pro dané státy je průmysl důležitou součástí národní ekonomiky. Na druhou stranu Paraguay a Uruguay mají ekonomiky založeny zejména na produkci primárních surovin. V rámci společenství tedy panuje poměrně velká diverzita priorit (Baer, Silva, 2014). Přistoupení Venezuely (2012) a potvrzení vstupu Bolívie (2015) ke společenství otevřelo možnosti bližší spolupráce v oblasti energie a infrastruktury (WTO, 2013).

Mezi další problematické body společenství patří nedostatečná koordinace monetárních a fiskálních politik, čímž dochází ke zkreslení trhu Mercosuru a ke krizím platební bilance, které vznikají přílivem levného importu z jedné členské země do druhé. Přítomnost průmyslových priorit členských států vedla v rámci Mercosuru k nastavení obchodních netarifních bariér a odchylkám v rámci externích celních sazeb. Problémem je mimo jiné i vztah mezi Argentinou a Brazílií, jakožto největšími ekonomikami společenství, které si vzájemně vytvářejí konkurenci. V průběhu hospodářské krize bylo možné dobře spatřovat rozdíly mezi postavením těchto zemí, kdy finanční účet platební bilance Brazílie byl v kladných hodnotách, kdežto Argentinský v hodnotách deficitních. Bilance Brazílie se pohybovala v kladných hodnotách zejména díky přílivu zahraničního kapitálu. Mimo jiné, Argentina má s Brazílií obchodní deficit, kdežto se zbytkem světa se bilance nachází v obchodním přebytku. To velmi dobře ilustruje asymetrie v rámci společenství. Ožehavým tématem mezi těmito státy je především automobilový průmysl, který je stále pod zvláštním režimem. Obchod s výrobky automobilového průmyslu představuje 30-35 % celkového obchodu v rámci společenství. Argentina a Brazílie přijaly společný celní sazebník, který uplatňují na přibližně 80 % jimi obchodovaných produktů. V případě odchylek od společného sazebníku jsou většinou brazilské sazby vyšší, než ty argentinské. V případě společného celního sazebníku je nutné podotknout, že výše sazeb byla do značné míry ovlivněna politickým vlivem Brazílie, což s sebou přináší další otázky nerovnoměrného rozdělení přínosů a nákladů tohoto společenství mezi členské státy (Baer, Silva, 2014).

Na základě statistik došlo v průběhu let 1990-2011 v rámci Mercosuru u všech zakládajících států k nárůstu celkového objemu exportu, a to přibližně trojnásobně. Založení Mercosuru ovšem nebylo hlavní silou, která vedla ke zvýšení obchodu, jelikož podíl intraregionálního obchodu v rámci celkového obchodu jednotlivých zemí od roku 1995 do roku 2012 klesal, jak je možno vidět v tabulce č. 1. Je ovšem nutné podotknout, že trh Mercosuru je stále velice důležitý pro Paraguayský export i import a Uruguayský import (Baer, Silva, 2014).

Tabulka 1: Podíl vnitřního obchodu zakládajících členů Mercosuru v rámci jejich celkového obchodu (%)

Země	Exp/Imp	1995	2000	2009	2010	2012
Argentina	Export	32,3	32,7	24,5	25,1	24,5
	Import	22,8	29,7	33,3	33,1	27,6
Brazílie	Export	13,2	13	9,18	11,2	9,4
	Import	13,6	14,3	10,4	9,2	8,6
Paraguay	Export	57,4	63,5	48	48,4	48,9
	Import	41,8	46,6	43,3	41,3	41,3
Uruguay	Export	46,7	44,4	28,4	32	26,8
	Import	46,1	43,8	45,3	36,1	33,7

Zdroj: vlastní zpracování, data z Baer, Silva, 2014

Co se týče důležitosti trhu Mercosuru pro jednotlivé členské země, je v případě Brazílie tato důležitost poměrně malá, jelikož vnitro-regionální obchod představuje průměrně 10 % celkového obchodu země. Mercosur je ovšem pro Brazílii důležitý v oblasti další integrace a také spolupráce se zeměmi mimo region. Členské země jsou také důležitým odběratelem zpracovaného zboží s vysokou přidanou hodnotou vyráběného v Brazílii. U Argentiny vnitro-regionální obchod představuje 25-35 % jejího celkového obchodu (WTO, 2013).

Brazílie představuje 70-80 % území, populace, HDP a zahraničního obchodu čtyř zakládajících členských zemí. Od roku 2003 dochází k rychlejšímu nárůstu exportu do sousedních členských zemí, než k importu z těchto zemí. Brazílský obchodní přebytek s členskými zeměmi stále roste, což opět vypovídá o existující ekonomické asymetrii mezi státy (Cardoso, 2009). Zpracované zboží například představuje 43 % importů Paraguaje a většina tohoto zboží pochází z Brazílie (Baer, Silva, 2014).

6 POSTAVENÍ BRAZÍLIE VE SVĚTOVÉM OBCHODĚ

Brazílie je 8. největší ekonomikou ve světě a hraje tak důležitou roli v mezinárodním obchodě. Mimo to je členem dvou světově důležitých skupin, a to skupiny G20²² a BRICS²³ (International Trade Centre, 2016). Populace Brazílie se pohybuje okolo 200 milionů obyvatel, což představuje přibližně 2,8 % světové populace a je největší

²² G20 – skupina největších ekonomik světa

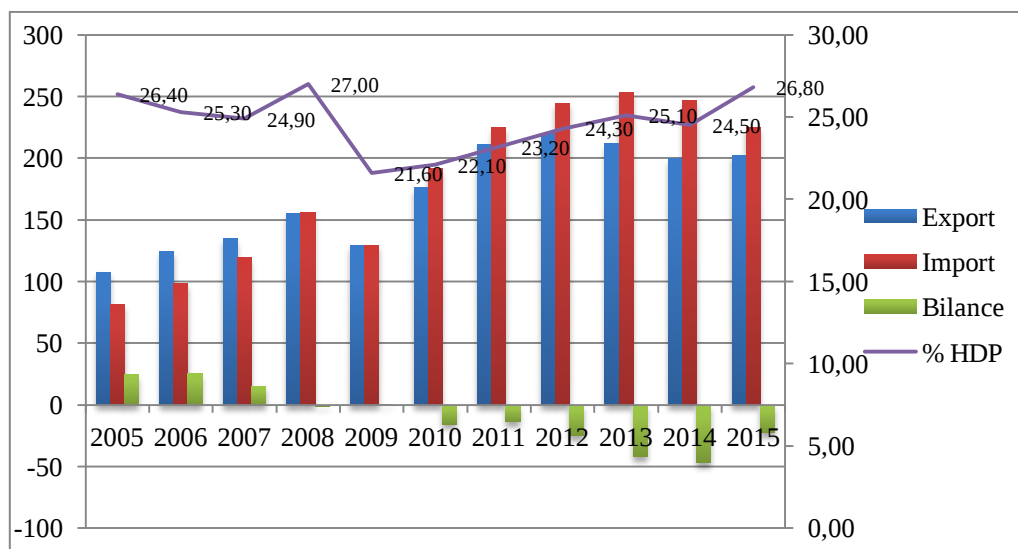
²³ BRICS – hospodářské uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky

ekonomikou Latinské Ameriky. Její HDP na obyvatele v paritě kupní síly dosahovalo roku 2015 hodnoty 14 455 USD (Trading Economics, 2016). Oproti roku 2014 došlo ke snížení úrovně HDP na obyvatele o 3,8 %, a to zejména z důvodu úpadku zpracovatelského průmyslu, kdy jeho roční propad dosáhl 8,3 %. U průmyslu s vysokou technologickou intenzitou, kam řadíme také farmacii, informatiku, elektroniku či komunikační přístroje, to bylo až 19,8 %. Mezi koncem roku 2015 a začátkem roku 2016 ubylo v brazilském průmyslu až 1,1 milionů pracovních míst. Tento propad je způsoben zejména snižováním poptávky, vysokými výrobními náklady, vysokými cenami za energie a také výší úrokových sazeb a daní (Zastupitelský úřad ČR v Brasílii, 2016).

Makroekonomická situace v Brazílii je poměrně stabilní, ovšem postupně spolu s dopady světové hospodářské krize roste v zemi inflace, rozpočtový deficit, zadlužení i nezaměstnanost. Brazílie se momentálně potýká také se zastaralou infrastrukturou, přemírou byrokracie, silným vlivem státních zásahů a také ochranářských opatření, což jí ve výsledku přináší ztrátu konkurenceschopnosti na světových trzích (Zastupitelský úřad ČR v Brasílii, 2016). Mimo jiné zde stále hrají velkou roli otázky týkající se chudoby a přetrvávající ekonomické nerovnosti v rámci brazilské společnosti (International Trade Centre, 2016).

I přes všechna zmíněná negativa je Brazílie stále velmi silnou ekonomikou, bohatou na přírodní zdroje, suroviny a základní komodity. V rámci regionu hraje velice důležitou roli a má vliv na řadu zemí v rámci Latinské Ameriky (Zastupitelský úřad ČR v Brasílii, 2016). Země je velice atraktivní pro zahraniční investory. Investice plynou zejména do dopravní infrastruktury, energií, aeronautiky, technologicky intenzivního průmyslu či vzdělání a výzkumu (International Trade Centre, 2016).

V rámci světové ekonomiky vytvářela roku 2014 Brazílie 3,02 % světového HDP (Quandl, 2016). Na grafu č. 6 můžeme vidět vývoj obchodu Brazílie se světem v letech 2005-2015.

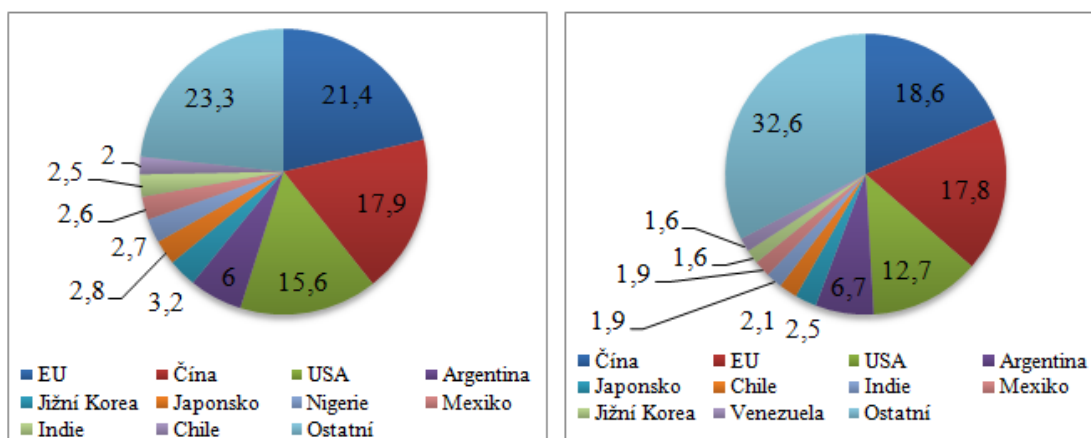
Graf 6: Obchod Brazílie se světem v mld. EUR

Zdroj: vlastní zpracování, data z Directorate-General Trade, 2016

Roku 2014 dosahovala hodnota exportu zboží a služeb 199,6 mld. EUR, hodnota importu potom 246,6 mld. EUR. Z celkového zahraničního exportu roku 2014 byla hodnota vývozu zboží 169,4 mld. EUR a služeb 30,2 mld. EUR. U importu představovalo zboží 180 mld. EUR a služby 66,6 mld. EUR. V letech 2005-2012 graf zobrazuje nárůst objemu hodnoty importu i exportu. Pouze roku 2009 byl zaznamenán pokles obou hodnot. Hlavními důvody poklesu exportu byly nízké ceny komodit, snížení celosvětové poptávky a také zpomalení latinskoamerických ekonomik, které absorbují okolo 40 % exportu zpracovaného zboží z Brazílie (Cardoso, 2009, s. 20). Od roku 2009 se vláda snažila podpořit zahraniční obchod, zejména export, a to zlepšením přístupu k úvěrům, snížením nákladů exportérů zpracovaného zboží či zjednodušením administrativy. To vedlo k nárůstu mezinárodního obchodu Brazílie jak v nominálních hodnotách, tak jako procento HDP. V případě importu brazilská vláda v tomto období zavedla opatření pro ochranu vlastního trhu prostřednictvím zvyšování importních tarifů, ovšem při současném zachování úrovně investic. Roku 2010 došlo ke snížení tarifů pro součástky a materiály, které jsou třeba ve zpracovatelském průmyslu, a naopak ke zvýšení tarifů na zpracované zboží (Centre for Economic Policy Research, 2010, s. 76-81). V letech 2009-2012 tedy můžeme pozorovat nárůst importu i exportu. V rámci exportu byl nárůst hodnoty tvořen především zemědělskými a těžařskými surovinami. Od roku 2012 následně dané

hodnoty klesaly. Co se exportu týče, neklesal v tomto období tolik jeho objem, ale především jeho hodnota. Tento pokles byl v období let 2012-2015 způsoben globálním poklesem cen komodit, hospodářskou krizí a zbrzděním růstu Číny, jakožto jednoho z hlavních obchodních partnerů. Vývoz Brazílie byl těmito aspekty velmi ovlivněn, jelikož vyváží do ostatních částí světa převážně suroviny, komodity a zemědělské výrobky (Zastupitelský úřad ČR v Brasílii, 2016).

Podíl zahraničního obchodu na HDP se v průběhu daného období pohyboval od maximální hodnoty 27 % v roce 2008 do minimální hodnoty 21,6 % roku 2009. Roku 2015 byl roven 24,5 %. Co se týče bilance zahraničního obchodu, na počátku sledovaného období dosahovala kladných hodnot, v letech 2008 a 2009 se pohybovala okolo 0, následně od roku 2010 klesá do záporných hodnot, k roku 2014 až -46,9 mld. EUR. Záporná bilance zahraničního obchodu je způsobena tím, že mezi lety 2007-2012 v průměru rostl export pomaleji než import, zejména v oblasti zpracovaného zboží a služeb, což vedlo k tomu, že od roku 2010 se bilance mezinárodního obchodu Brazílie pohybuje v deficitních hodnotách (WTO, 2013, s. 8).

Graf 7: Hlavní importní partneři Brazílie v %, 2015 **Graf 8:** Hlavní exportní partneři Brazílie v %, 2015
Zdroj pro graf 2 a 3: vlastní zpracování, data z Directorate General for Trade, 2016

Na grafu č. 7 a 8 můžeme vidět nejdůležitější importní a exportní partnery Brazílie v roce 2015. Celkově nejdůležitějšími obchodními partnery Brazílie jsou Čína a Evropská unie. Významné jsou také státy seskupení Mercosur a státy BRICS. Z evropských partnerů zaujímá nejvyšší hodnotu Nizozemsko, a to díky přítomnosti

přístavu, ve kterém je zboží při příchodu do EU registrováno. Nejvíce vývozu směřuje po Nizozemí do Německa či Itálie. V rámci importu se potom na předních příčkách umisťuje Německo, Itálie a Francie (globalEDGE, 2014).

Mezi hlavní vývozní komodity patří sójové boby (14,03 %), železná ruda (13,23 %), ropa a ropné výrobky, maso a masné výrobky, cukr a cukrová třtina, papír a celulóza, káva a kukuřice. Brazílie je největším světovým vývozcem cukru a alkoholu, sójových bobů, tabáku, pomerančového džusu, kávy a hovězího a kuřecího masa. V případě vývozu železné rudy a kukuřice je druhým největším vývozcem. V rámci exportu můžeme vidět rozdíly vzhledem ke geografickým destinacím produktů. Do Číny se vyváží převážně základní komodity bez přidané hodnoty, kdežto například do USA naopak komodity s přidanou hodnotou. Dovozu dominují paliva a mazadla (19,1 %), průmyslové stroje (14,9 %), elektronika (11,8 %), automobily (9,4 %), dále také chemikálie, hnojiva či plastové výrobky, železo a ocel (Zastupitelský úřad ČR v Brasílii, 2016).

Brazílie je největším příjemcem přímých zahraničních investic v Latinské Americe a pátým největším příjemcem ve světě. Roku 2013 dosahovala hodnota přijatých PZI 64 mld. USD, následně do roku 2015 klesla na 56 mld. USD. Brazílie je také čtvrtým největším poskytovatelem zahraničních investic na rychle se rozvíjejících trzích a vůbec největším investorem na latinskoamerickém území. Pro zahraniční investory je Brazílie zajímavá zejména díky velkému spotřebitelskému trhu, snadnému přístupu k základním materiálům, diverzifikované ekonomice a své strategické pozici, která umožňuje snadný přístup na další trhy latinskoamerických zemí. Hlavními investory v Brazílii jsou Nizozemsko, USA, Lucembursko, Španělsko, Německo, Japonsko a Francie. Klíčovými sektory pro investice jsou obchod, ropa a plyn, telekomunikace, automobilový průmysl, elektřina a potravinový průmysl (Export Enterprises SA, 2016).

7 VZTAHY EU S BRAZÍLIÍ A MERCOSUREM

V rámci této kapitoly jsou nejprve analyzovány vztahy EU s Brazílií a následně s Mercosurem. Vztahy s Mercosurem se vyvíjejí ve stejném politickém a ekonomickém

pozadí jako ty s Brazílií, a jelikož je Brazílie největší ekonomikou společenství, je vývoj vyjednávání velice ovlivněn jejími postoji. Vyjednávání Dohody o volném obchodu mezi EU a Mercosurem je důležitou součástí vztahů mezi EU a Brazílií, jelikož obchodní vztahy Brazílie směrem k Evropské unii probíhají právě skrze toto společenství a při následné analýze vzájemných obchodních vztahů nelze tyto prvky zcela oddělit.

7.1 VZTAHY S BRAZÍLIÍ

Diplomatické vztahy mezi Brazílií a EU, tehdeším Evropským společenstvím, započaly již roku 1960. V 60. letech totiž usilovala Brazílie v rámci svojí zahraniční politiky o otevření dialogů se západní a střední Evropou, stejně tak jako s ostatními částmi světa. O tomto přístupu svědčí například vytvoření Koordinační skupiny pro obchod se socialistickými zeměmi západní Evropy, která byla vytvořena roku 1962. Během 70. a 80. let roste v rámci brazilské zahraniční politiky zájem o problematiku strategického partnerství. K zintenzivnění vztahů se západní Evropou došlo při zahájení jednání s Evropským hospodářským společenstvím, a to v rámci obchodní dohody podepsané roku 1974 (Lazarau, Luciano, Dane, 2015).

Evropská unie i Brazílie jsou ekonomickými a politickými lídry v rámci svých kontinentů. Mají velký domácí trh a sdílejí demokratické a kulturní hodnoty (Center for European Policy Studies, 2013). Země Latinské Ameriky, a také důležité světové velmoci, spatřují Brazílii jako přirozeného lídra regionu, a to jak v oblasti politické stability, tak také ekonomického růstu. Je zde ovšem nutno podotknout, že zájmy Brazílie ne vždy korespondují se zájmy ostatních zemí jak v regionu, tak i mimo něj (Klom, 2003). To se projevuje na mnoha úrovních, jako příklad mohou být uvedeny rozdílná postavení jednotlivých aktérů na poli OSN, kde například Brazílie stála za reformou Rady bezpečnosti, ovšem nebyla podpořena Argentinou a Mexikem či na poli WTO, kde došlo k nepodpoření brazilského zástupce při kandidatuře na post generálního ředitele WTO ze strany Argentiny. Brazílie má také rozdílné představy o strategickém rozvoji a mezinárodní spolupráci regionu, kde příkladem může blízký vztah Paraguaje s Taiwanem, který omezuje vyjednávání mezi Mercosurem a Čínou,

což je v rozporu s Brazílskými aspiracemi (Malamud, 2011). Mezi Brazílií a EU je možné spatřovat napětí v oblasti cílů jejich makroekonomických politik a také v oblasti protekcionistických praktik (Center for European Policy Studies, 2013). I přes to jsou ovšem diplomatické vztahy EU a Brazílie silné, doprovázené častými diplomatickými setkáními, politickými dialogy a bilaterální spoluprací v mnoha oblastech. Na multilaterální úrovni sdílí Brazílie a EU společné hodnoty a strategické cíle (European Commission, 2011).

7.1.1 POČÁTEK VZÁJEMNÉHO VYJEDNÁVÁNÍ

Právní základ vzájemných vztahů byl položen roku 1992 podpisem Rámcové dohody o spolupráci. Tato dohoda vytvořila strukturu pro podporu politického dialogu, rozvojové asistence a také zvýšila objem zahraničního obchodu a investic (Leuven Centre for Global Governance Studies, 2012). Pro vývoj vztahů mezi EU a Brazílií je také důležité společenství Mercosur, jelikož Brazílie je jeho největší ekonomikou a má v rámci vyjednávání velký politický i ekonomický vliv. Roku 1995 došlo k podepsání rámcové dohody mezi EU a Mercosurem s vidinou budoucího vyjednávání zóny volného obchodu mezi regiony. Počátek vyjednávání Asociační dohody mezi EU a Mercosurem se datuje k roku 1999 (Lazarau, Luciano, Dane, 2015). Jedním z důvodů, proč Evropská unie započala s vyjednáváním zóny volného obchodu (FTA) byl pokus o vytvoření FTA v rámci Ameriky, která byla navržena roku 1994 ze strany USA. Evropská unie se tak obávala ztráty vlivu v této oblasti, jelikož EU představovala roku 1995 největší exportní trh pro členské státy Mercosuru (Valle, 2008). Úspěšné vytvoření FTA v rámci Ameriky by tedy mohlo její pozici značně ovlivnit. Od konce 90. let byly vztahy Brazílie a Evropské unie ovlivněny přesunem priorit EU směrem k východním postkomunistickým zemím. Náklady spojené s největším rozšířením Evropské unie roku 2004 ovlivnily vnější vztahy EU. Pozornost totiž směřovala k zemím východní a střední Evropy a také ke středozeří, čímž došlo k utlumení spolupráce s regionem Latinské Ameriky (Freres, 2000). Mimo jiné také rozšíření přineslo další bariéry v rámci obchodních jednání, zejména v otázkách liberalizace obchodu se zemědělskými produkty, jelikož nové členské země střední a východní Evropy vytvářely konkurenci pro export těchto výrobků členskými státy Mercosuru (Savini, 2001).

7.1.2 VZÁJEMNÉ VZTAHY OD ROKU 2005

Roku 2005 se Evropská komise zabývala problematikou vztahu k Latinské Americe a zdůrazňovala nutnost zvýšení intenzity vnějších dialogů a orientaci nejen na celý region, ale také na klíčové aktéry v regionu, jako je právě Brazílie, případně Mexiko (Van Loon, 2010). Důležitý krok k posílení bilaterálních vztahů EU a Brazílie učinil José Manuel Barroso svojí návštěvou Brazílie roku 2006. Do roku 2006 byl vztah EU-Brazílie uvažován na úrovni donor-příjemce, později ovšem došlo ke změně vnímání pozice Brazílie, která začala být Evropskou unií považována za rovnocenného partnera a stala se také jedním z jejich klíčových světových partnerů (Delegation of the European Union to Brazil, 2016). Ke změně pozice došlo především díky silnému ekonomickému růstu Brazílie a posílením její pozice ve světovém systému. Ke snížení asymetrií mezi regiony přispěla také ekonomická krize z roku 2008. V období krize přestala být Evropa prioritním ekonomickým partnerem Latinské Ameriky, která se obrátila spíše k obchodu s asijsko-pacifickými zeměmi, a to především Čínou (Lazarau, Luciano, Dane, 2015).

Strategické partnerství EU a Brazílie bylo založeno roku 2007 na summitu v Lisabonu. Mezi hlavní oblasti partnerství patří klimatická změna, udržitelná energetika, boj proti chudobě, integrační proces Mercosuru a také stabilita a prosperita Latinské Ameriky. V rámci druhého summitu roku 2008 v Riu de Janeiru byl podepsán pětiletý Společný akční plán, který obsahoval pět hlavních pilířů, a to podporu míru a bezpečnosti prostřednictvím multilaterálního systému, posilování ekonomického, sociálního a environmentálního partnerství za účelem podpory udržitelného rozvoje, posílení regionální kooperace, spolupráci v oblasti vědy, technologií a inovací, a také intenzivnější spolupráci mezi nestátními aktéry. Společný akční plán přidal tedy k již probíhajícím obchodním dialogům další důležité oblasti spolupráce (Leuven Centre for Global Governance Studies, 2012).

Od roku 2007 probíhaly summity pravidelně každý rok a doposud poslední summit proběhl roku 2014. Třetí summit EU a Brazílie proběhl roku 2009 ve Stockholmu a byl zaměřen zejména na otázky klimatu a spolupráci v rámci vytváření pozice pro Klimatický summit. Roku 2010 se konal 4. summit EU a Brazílie v Brasílii. Na tomto summitu pokračovala vyjednávání v otázkách klimatických změn. Mezi další témata

patřila ekonomická a finanční krize a také obnovení vyjednávání v rámci vztahu EU-Mercosur a otázky týkající se implementace společného akčního plánu (Delegation of the European Union to Brazil, 2016). Díky ekonomické krizi se 5. summit EU a Brazílie v Bruselu roku 2011 zabýval především ekonomickými a obchodními otázkami. Konkrétně se jednalo o inovace, finanční služby, investiční příležitosti, klimatickou změnu a energie, udržitelný růst a zaměstnanost (Secretariat EUBrasil, 2011). V rámci summitu se země dohodly, že posílí svoje obchodní vztahy, především díky výměně informací důležitých pro veřejné a soukromé investice, v rámci zásad veřejných zakázek, průmyslu, turismu, finančních služeb, a také skrze podporu inovací a politik vytvářejících pracovní místa (Council of the European Union, 2011). Mimo jiné byly diskutovány výhody plynoucí z případného uzavření Dohody o volném obchodu mezi EU a Mercosurem, a také překážky které brání prohlubování ekonomické spolupráce (MZV ČR, 2011).

6. summit Evropské unie a Brazílie proběhl roku 2013 s ročním zpožděním z důvodu vnitřních problémů v rámci Mercosuru, především dočasného vyloučení Paraguaje. V rámci setkání byla pozornost věnována především otázkám rozšiřování brazilských investic do EU, jelikož Brazílie se roku 2013 stala 5. největším investorem. V rámci summitu byla také probírána normativní část dohody mezi EU a Mercosurem. Dalšími oblastmi jednání byla podpora mikro, malých a středních podniků, posílení spolupráce mezi obchodními komunitami, prostředí pro investice, odstraňování netarifních bariér obchodu a prohlubování spolupráce v oblasti inovací a technologií. Probírány byly také otázky spolupráce na multilaterální úrovni, především při WTO a skupině G20 (Secretariat EUBrasil, 2013).

Roku 2014 proběhl do dnešní doby poslední 7. summit EU a Brazílie, na kterém byly dále prohlubovány diskuze v rámci témat předchozích summitů a navíc se EU a členské státy Mercosuru dohodly, že si vymění nabídky pro snížení celních sazeb a odstranění dalších bariér obchodu (Council of the European Union, 2014). Nabídky předložené oběma stranami nebyly dostatečné a strany i nadále pracují na konkretizaci a vylepšení svých nabídek.

V současné době probíhá spolupráce EU a Brazílie kromě obchodu především v oblasti lidských práv, chudoby, ochrany přírody, klimatických změn, energií, sociálního a ekonomického rozvoje, vzdělávání, potravinové bezpečnosti a udržitelného zemědělství. Silnými partnery jsou EU a Brazílie také v oblasti výzkumu, inovací, vědy a technologií. Brazílie patří mezi top pět mimoevropských zemí, které se aktivně účastní programu pro vědu a technologii. V rámci summitů bylo také zdůrazněno, že konkurenceschopnosti, rozvoje inovací a ekonomického růstu nemůže být dosaženo bez posílení mezinárodní spolupráce v těchto oblastech. Mimo jiné také v zemích Latinské Ameriky roste vliv informačních a komunikačních technologií a Brazílie má přední postavení v rámci digitální ekonomiky v regionu (Delegation of the European Union to Brazil, 2016).

7.2 EU A MERCOSUR

EU a Mercosur podepsaly meziregionální rámcovou dohodu o spolupráci roku 1995 v Madridu. Dohoda se zabývala především otázkami spolupráce v oblasti politické, ekonomické a kulturní výměny (Leuven Centre for Global Governance Studies, 2012). Pro jednotné vyjednávání Mercosuru s EU, bylo třeba zajistit jeho právní subjektivitu. Tato subjektivita byla získána vstupem v platnost Protokolu z Ouro Preto z roku 1994.

7.2.1 MOTIVY VZÁJEMNÉ SPOLUPRÁCE

Faktorů, které ovlivnily ochotu regionů začít s meziregionálními vyjednáváními je možno zmínit více. V první řadě jde o snahu EU o zlepšení ekonomické, sociální a politické situace v zemích Jižní Ameriky. Dále v období 90. let panovala ve světě vlna nového regionalismu. Nový regionalismus je spjat s nově příchozími vlivy v rámci světového systému, kterými byly například globalizace a také rozpad Sovětského svazu. Typický je pro něj vznik nových regionálních uskupení, které vznikaly na základě společných historických, ekonomických či dalších charakteristických znaků. V tomto období došlo k podepsání Maastrichtské dohody, prohlubování evropské integrace a také založení Mercosuru. Spolu se změnou postavení regionů v rámci mezinárodního systému začaly vztahy na úrovni region-region získávat důležité postavení v rámci globálního vládnutí, a to společně s důrazem na liberalizaci trhu a vzájemná

vyjednávání dohod o volném obchodu. V rámci zemí Mercosuru bylo možné pozorovat určitou liberalizaci, která s sebou přinesla také rostoucí míru privatizace a tím i investičních příležitostí pro evropské společnosti (Dudek, 2012).

Evropská unie, jakožto celní unie od roku 1965, spatřovala ve vytvoření celní unie Mercosuru, roku 1995, velkou příležitost. V případě podepsání dohody o volném obchodu by se regiony mohly stát vůbec prvním případem, kdy by byla podepsána dohoda mezi dvěma celními uniemi (Bulmer-Thomas, 2000). Další motivací pro započetí jednání byly také obavy EU z rostoucího vlivu USA v regionu, zejména vznik NAFTY²⁴ a zahájení vyjednávání v rámci FTAA²⁵ (Doctor, 2007). Na druhou stranu Mercosur spatřoval v EU institucionální model, který měl sloužit jako vzor pro jeho vlastní integraci. Tato integrace byla ze strany EU plně podporována a EU mimo jiné poskytovala regionu technickou asistenci a spatřovala v něm jednoho z nejslibnějších světových partnerů (Leuven Centre for Global Governance Studies, 2012). Mercosur se zároveň snažil o paralelní vyjednávání v rámci WTO, FTAA i s Evropskou unií, jelikož tak mohl ze vzájemných vyjednávání více vytěžit. Z obchodní stránky byla stimulem vyjednávání snaha EU o vytvoření udržitelných obchodních vztahů s Mercosurem a později také utužení vlastního regionálního trhu a institucionálního systému. Velkou pozornost získala možnost otevření trhu veřejných zakázek a také snaha o udržení podílu na trhu při případném vzniku FTAA. Ze strany Mercosuru byla vyjednávání velice ovlivněna Brazílií, která pojala možnost integrace jako způsob prosazení vlastních zájmů a moci, a také, jak získat větší vliv v rámci regionu i mezinárodního systému. Mercosur spatřoval ve vzájemných vyjednáváních také možnost jak přilákat více zahraničních investic a získat přístup na trh EU pro zemědělské komodity. Současně považoval vyjednávání za protiváhu pro vliv USA v regionu a způsob, jak zlepšit postavení Mercosuru v rámci regionálních i mezinárodních fór (Doctor, 2007).

---

²⁴ NAFTA – obchodní dohoda spojující USA, Kanadu a Mexiko s cílem omezení obchodních bariér, která nabyla účinnosti roku 1994.

²⁵ FTAA – Americká zóna volného obchodu, projekt na vytvoření panamerické zóny volného obchodu, který nebyl nikdy realizován.

7.2.2 POČÁTEK VZÁJEMNÉHO VYJEDNÁVÁNÍ

V rámci vyjednávání rámcové dohody o spolupráci s Mercosurem sehrálo významnou roli Španělsko a Portugalsko. Jejich vstup do EU roku 1986 pomohl k rozvoji vzájemných vztahů EU a zemí Latinské Ameriky a představení nových oblastí pro evropské investice a obchod. V rámci své zahraniční politiky se Španělsko i Portugalsko soustředili na Evropu zejména v oblasti ekonomické a politické, kdežto na Latinskou Ameriku v oblasti kulturní a historické. Vyjednávání mezi EU a Mercosurem tyto prioritní oblasti do značné míry propojilo (Klom, 2003).

Mezi hlavní témata, která z historického pohledu ovlivňují vývoj vztahů mezi EU a Mercosurem patří především členství Španělska s Portugalska v EU a jejich role ve vytváření vnějších vztahů s Latinskou Amerikou, důraz na liberalismus v rámci obou bloků, a především otázka společné zemědělské politiky či protekcionismus v rámci průmyslové výroby (Dudek, 2012).

Roku 1992 pod záštitou předsednictví Portugalska v Radě EU se uskutečnilo první neformální setkání ministrů dvanácti členů Evropského společenství a zástupců Mercosuru a následně roku 1995 pod záštitou předsednictví Španělska v Radě EU došlo k uzavření rámcové dohody mezi EU a Mercosurem a k započetí vyjednávání ohledně dohody o volném obchodu (Teló, 2007).

Mezi lety 1996-1998 probíhala přípravná fáze jednání. Strany se zaměřovaly na analýzy vzájemných obchodních vztahů a regulačních systémů. Na začátku roku 1998 došlo k výměně získaných informací a vypracovaných analýz a k započetí diskuzí ohledně prvního návrhu. Zahrnuty byly oblasti obchodu se zbožím a službami, investice, veřejné zakázky, technické standardy, zemědělství, konkurenční politika, ochrana práv duševního vlastnictví, veterinární a fytosanitární pravidla a obecná obchodní politika. Daná jednání vedla k přípravě materiálů pro první společný summit, který se konal roku 1999 (Klom, 2003). Formálně byla vyjednávání ohledně otázky meziregionální asociační dohody zahájena roku 1999 v Riu de Janeiru (Krakowski, 2008).

Cílem započatých jednání bylo prohloubení meziregionálních vztahů a stimulace obchodu a investičních toků mezi bloky. V rámci summitu došlo k pokroku zejména

v oblasti lidských práv, boje proti drogám, modernizace veřejné administrativy a udržitelného rozvoje (Leuven Centre for Global Governance Studies, 2012). Roku 2001 se vyjednávání dostala do druhé fáze, ve které byly probírány zejména otázky celních obchodních tarifů.

7.2.3 OBDOBÍ LET 2000-2004

Roku 1999 byly vzájemné vztahy ovlivněny devalvací brazilské měny, která zdůraznila zranitelnost Mercosuru, zejména z důvodu absence makroekonomické harmonizace a nadnárodních institucí, které by kontrolovaly dodržování smluv. Došlo tak ke vzniku obchodních sporů v rámci sdružení a také k úpadku atraktivity regionu v očích EU (Bulmer-Thomas, 2000). V letech 2001-2002 proběhla ekonomická krize v Argentině a Uruguayi, která vytvořila tlak na prosazení většího množství krátkodobých výsledků. Brazílie však nadále prosazovala zachování souběžného vyjednávání v rámci vyjednávání EU-Mercosur i FTAA. Tato krize a ekonomická nestabilita vyvolaly pochybnosti o budoucnosti společenství, což vedlo k představení dočasných opatření, která umožňovala členským státům nastavení různých celních výjimek (Klom, 2003). Z pohledu EU mohlo být zrychlení vyjednávání mezi oběma stranami určitou cestou, jak pomoci Argentině z krize, což vedlo EU také ke zdůraznění spolupráce v sociální oblasti (Dudek, 2012). Už tak náročné vyjednávání bylo dále zkomplikováno ze strany EU prohlubováním monetární unie a rozšiřováním počtu členských států, jelikož se její pozornost obracela spíše k vlastním integračním problémům (Doctor, 2007).

Na summitu roku 1999 byla vytvořena Bilaterální vyjednávací komise (BNC), která zajišťuje management vyjednávacího procesu. První setkání BNC proběhlo roku 2000 v Buenos Aires. Na tomto jednání byly stanoveny principy a cíle tří pilířů spolupráce (politický, obchodní a kooperační). Mezi cíle obchodního pilíře patří vzájemná liberalizace obchodu se zbožím a službami, transparentnost v investičních rámcích, práva duševního vlastnictví či stanovení konkurenčních pravidel. Druhé setkání BNC proběhlo v polovině roku 2000 v Bruselu, základními tématy byl normativní rámec spojený s vládními zakázkami a službami a byla prezentována společná obchodní

politika (P. Vaillant, M. Vaillant, 2014). Také byly identifikovány hlavní překážky a cíle spolupráce (Doctor, 2007).

V průběhu roku 2000 docházelo k zotavení Brazílské ekonomiky, což vedlo k nárůstu přílivu investic EU do Mercosuru a k pozitivnímu naladění Brazílie k dalšímu vyjednávání v rámci třetího setkání BNC (Klom, 2003). Třetí kolo vyjednávání proběhlo ke konci roku 2000 v Brasílii a vedlo k vytvoření základních textů v rámci třech pilířů spolupráce. Strany si předaly technické informace a vyjednaly další normativní části kooperace (P. Vaillant, M. Vaillant, 2014). V průběhu roku 2001 došlo ke třem vyjednáváním BNC, a to v Asunciónu, Montevideu a Bruselu. Čtvrté kolo jednání přineslo pokrok v mnoha horizontálních tématech, zejména v konkurenční politice, právech duševního vlastnictví, veřejných zakázkách a oblasti řešení sporů (Klom, 2003). V rámci třech zmíněných kol byly hlavními tématy netarifní překážky obchodu a první tarifní nabídka EU i Mercosuru. Při představení nabídek byla zjištěna divergence v rámci tarifních a netarifních preferencí obou stran (Doctor, 2007).

Sedmé a osmé jednání roku 2002 v Buenos Aires a Brasílii pojednávala zejména o obchodu se zemědělskými a rybářskými produkty a o nutnosti konsolidace informací. EU začlenila do vyjednávání princip multifunkčnosti, který s sebou přinesl propojení environmentálních a sociálních témat s otázkou zemědělství (P. Vaillant, M. Vaillant, 2014). Během roku 2003 v rámci třech jednání (Asunción, Brusel a Buenos Aires) se strany zaměřovaly na problematiku metod a způsobů veřejných zakázek a investic, obchod se službami a zemědělskými produkty. Roku 2004 proběhla další čtyři jednání, kde se strany dohodly o tom, že se pokusí zlepšit své vzájemné nabídky. Probírána byla zejména témata konkurenceschopnosti, cel a tarifů (Doctor, 2007). Je důležité zmínit, že paralelně s těmito spíše technickými setkáními probíhaly setkání na úrovni ministrů a hlav států, které zajišťovaly především politickou podporu vyjednávání a upřesňovali obecné směřování probíhajících vyjednávání (P. Vaillant, M. Vaillant, 2014).

7.2.4 OBDOBÍ LET 2005-2009

Roku 2004 byla jednání ohledně dohody o volném obchodu mezi EU a Mercosurem dočasně pozastavena. Technická setkání probíhala pouze neoficiálně a vyjednávání probíhala především na politické úrovni (Dudek, 2012).

Roku 2005 proběhlo ministerské setkání EU-Mercosur v Lucemburku a Bruselu. V rámci setkání projevili zástupci států vůli k dokončení bilaterálních jednání. Zdůraznili nezbytnost spolupráce jak v politické, ekonomické tak obchodní oblasti. Vyzdvihli nutnost posilovat a modernizovat demokratické instituce, snižovat chudobu a zvyšovat sociální spravedlnost. Rozhodli se pro další prohlubování politických dialogů a konzultací, a to i na multilaterální úrovni. Následně si strany vyměnily informace ohledně vývoje v rámci vlastních regionů. Byla probírána problematika rozšiřování EU a také pozitivní vývoj v rámci Mercosuru, zejména v oblasti posilování integračního procesu, institucionalizace a politické spolupráce, snaha o eliminaci asymetrií mezi členskými státy a v neposlední řadě zlepšení v koordinaci makroekonomických politik a tržní integrace (SICE, 2005).

Roku 2006 proběhlo, při příležitosti čtvrtého summitu EU-Latinská Amerika a Karibik ve Vídni, další ministerské setkání na úrovni EU-Mercosur. V rámci tohoto setkání byly opět diskutovány pokroky jednotlivých regionů, zejména potom posílení volného pohybu zboží a osob v rámci Mercosuru či posílení institucionálního rámce. Důležitou částí setkání byla otázka multilaterální spolupráce, kdy se obě strany shodly na plné podpoře multilaterálního obchodního systému na poli WTO a také na důležitosti role OSN (Council of the European Union, 2006).

Roku 2007 na prvním summitu EU-Brazil se strany dohodly, že by rády znovu obnovily a prohloubily jednání ohledně EU-Mercosur. V průběhu dalších jednání byla zdůrazněna zejména nutnost posílit regulační a průmyslový dialog, a také překonat překážky obchodu mezi oběma stranami. I přes výše zmíněná setkání a vyjádření odhodlání k rychlejšímu posunu v rámci vyjednávání dohody o volném obchodu mezi stranami nedošlo mezi lety 2004 až 2010 k žádnému zásadnímu posunu. Spolupráce EU a Mercosuru byla omezena ekonomickou krizí v letech 2007-2008, jelikož Evropská

unie byla touto situací tvrdě zasažena a snažila se především o řešení vnitřních problémů. Obávala se, že uzavření dohody by mohlo způsobit další komplikace, zejména z důvodu nárůstu konkurence v průmyslovém sektoru (Leuven Centre for Global Governance Studies, 2012).

7.2.5 OBDOBÍ OD ROKU 2010 DO SOUČASNOSTI

Jednání mezi EU a Mercosurem byla obnovena roku 2010 na summitu v Madridu. Z kontextu tohoto období je nutné zmínit, že přistoupení nových členů do EU velice ovlivnilo vzájemnou spolupráci. Většina východních zemí Evropské unie totiž nemá výrazné politické zájmy v regionu Latinské Ameriky. Mimo jiné také případné negativní dopady obchodní dohody na evropský zemědělský sektor vyvolávají poměrně negativní ohlasy. Komplikaci pro vyjednávání představovalo také přistoupení Venezuely do Mercosuru. V rámci sdružení totiž vyvstala otázka ochrany lidských práv a svobody projevu (Leuven Centre for Global Governance Studies, 2012).

Do současnosti proběhlo deset kol jednávání mezi EU a Mercosurem. První kolo vyjednávání proběhlo roku 2010 v Buenos Aires a vedlo k znovuoobnovení diskuzí v rámci tří pilířů. Klíčovými oblastmi se stalo vytvoření praktických, flexibilních a efektivních pracovních metod, které by mohly vést k vylepšení struktury jednání. Bylo zdůrazněno, že základní principy a cíle, jež byly stanoveny v průběhu předchozích formálních i neformálních setkání, by měly být základem pro jednání současná. V rámci obchodního pilíře se projednávalo zejména ujasnění priorit obou stran v oblastech přístupu na trh se zbožím, pravidel původu, technických bariér obchodu, sanitárních a fytosanitárních opatření, ochrany duševního vlastnictví, řešení sporů, ochrany obchodu, konkurenční politiky, cel, služeb a investic a také veřejných zakázek. V těchto oblastech se strany především dohodly, že si související informace a vlastní pozice vymění v průběhu příštího jednání (SICE, 2010).

V průběhu druhého a třetího kola jednání roku 2010 v Bruselu a Brasílii došlo k pokroku v rámci normativních aspektů všech kapitol spolupráce a k částečnému pokroku v řešení problematických oblastí. Vyjednávání normativních aspektů pokračovala dalšími třemi setkáními roku 2011 v Asunciónu, Bruselu a Montevideu

a dvěma setkáními roku 2012 v Bruselu a Brasílii. Od roku 2012 došlo k oslabení intenzity vzájemných vyjednávání (P. Vaillant, M. Vaillant, 2014).

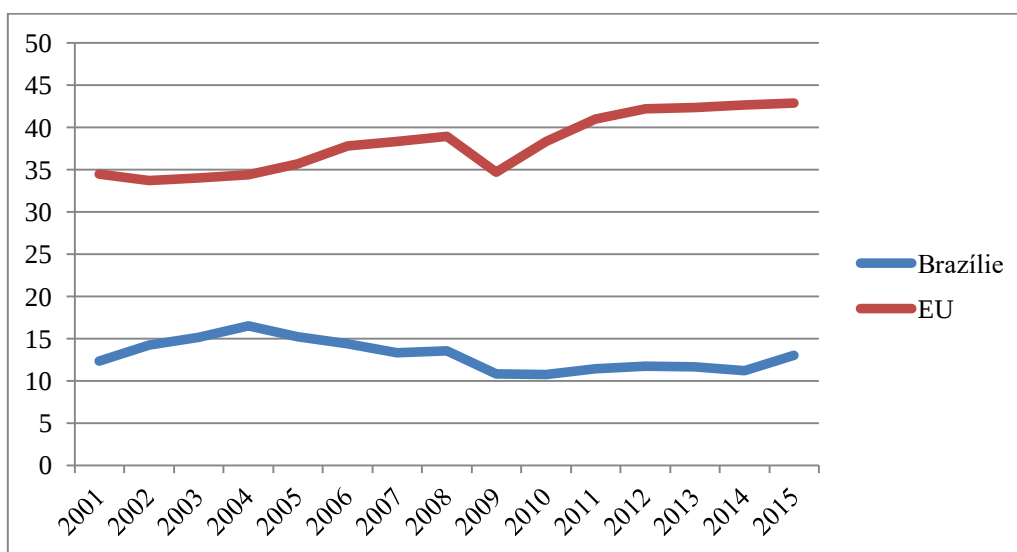
Od roku 2012 do roku 2016 neproběhlo žádné další kolo vyjednávání. Roku 2013 se uskutečnilo ministerské setkání v Santiagu, kde byla zdůrazněna potřeba vytvořit více vyváženou obchodní dohodu (SICE, 2016). Roku 2014 v rámci summitu EU-Brazil zmínila tehdejší prezidentka Brazílie, Dilma Rousseff, že Evropská unie a Mercosur jsou již blízko k předložení nabídek v rámci vzájemných vyjednávání. Zdůraznila, že úspěšnost projektu je v zájmu jak členských států Mercosuru, tak i Brazílie (Blog do Planalto, 2014). Roku 2015 na ministerském setkání v Bruselu si zástupci stran vyměnily své pohledy na roli států v rámci vyjednávání, a také obecné informace o jejich připravovaných tržních nabídkách (Directorate-General for Trade, 2015). V dubnu 2016 došlo poprvé od roku 2004 k výměně vzájemných nabídek přibližného přístupu na trhy zboží, služeb a veřejných zakázek. V červnu 2016 proběhlo další jednání, kde strany vyjádřily své názory k předaným nabídkám a ujasnily oblasti, ve kterých bude nutné učinit změny. Další jednání v rámci BNC proběhlo v říjnu roku 2016 v Bruselu a bylo prvním plnohodnotným vyjednávacím kolem od roku 2012. Projednána byla celá řada připravených textů, pravidel a sporných bodů jednání. Strany si vyměnily názory nad hlavními otázkami přístupu na trh a obě strany se dohodly, že budou usilovně pracovat na stanovených otázkách a tématech pro příští jednání, které by se mělo uskutečnit v Buenos Aires v březnu 2017 (SICE, 2016).

8 ANALÝZA OBCHODNÍCH VZTAHŮ EU S BRAZÍLIÍ A MERCOSUREM

Zahraniční obchod je v současné době důležitou součástí ekonomického rozvoje. Význam zahraničního obchodu je určen podílem exportu na HDP, který ukazuje míru otevřenosti ekonomiky, tempem růstu exportu a importu, hodnotou dovozů a vývozů na obyvatele a také podílem země na světovém obchodě (Kutscherauer, 2007).

Na grafu č. 9 je zobrazen vývoj podílu exportu na HDP. Můžeme vidět, že v případě EU má tento podíl lehce rostoucí tendenci. Roku 2001 dosahovala jeho hodnota 34,49 %,

roku 2015 poté 42,92 %. U roku 2009 je možné spatřit propad z 38,98 % (2008) na 34,71 %, zejména z důvodu dopadů ekonomické krize, kterou byl region silně zastižen. Tento údaj ovšem započítává i intra-komunitární obchod, tím pádem je hodnota poměrně vysoká. V případě nezapočítávání obchodu v rámci EU by byla hodnota nižší. U Brazílie můžeme pozorovat poměrně konstantní vývoj s lehkým nárůstem. Roku 2001 dosahovala hodnota podílu exportu na HDP 12,37 %, roku 2015 poté 13,04 %. Nejnižší hodnota byla zaznamenána roku 2010, a to 10,74 % (roku 2009 hodnota dosahovala 10,85 %), nejvyšší poté roku 2004, a to 16,55 %.

Graf 9: Podíl exportu na HDP pro období 2001-2015 v %

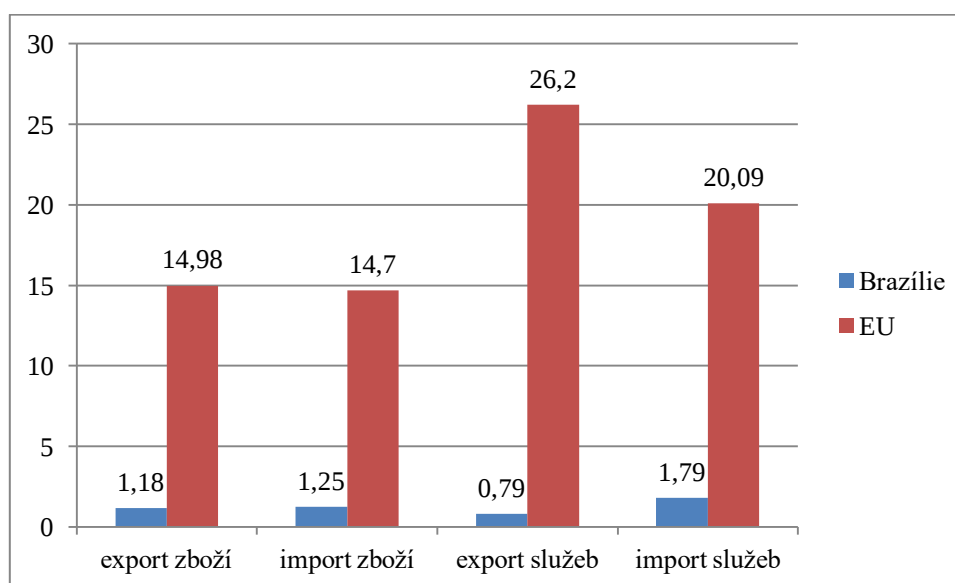
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z NationMaster, 2016

Jelikož podíl exportu na HDP může být indikátorem míry otevřenosti ekonomiky, můžeme konstatovat, že EU je více otevřenou ekonomikou, než Brazílie. Což odráží nastavení obchodních politik daných zemí.

V případě dalších indikátorů významu zahraničního obchodu je možno zmínit hodnotu vývozu a dovozu na obyvatele. Průměrná hodnota vývozu na obyvatele v rámci EU byla roku 2010 rovna 11 256,55 USD, hodnota importu poté 11 735 USD. Je ovšem nutné uvést, že v rámci Evropské unie najdeme mnoho vnitřních rozdílů, kdy například Lucembursko dosahuje hodnoty exportu (importu) na obyvatele pohybující se okolo 35 tisíc USD (46 tisíc USD), kdežto například pro Rumunsko je hodnota exportu (importu) na obyvatele 2 421 USD (2 791 USD). Pro Brazílii roku 2012 činil export

na obyvatele 1 221,21 USD a import 1 123,55 USD. Pro porovnání je možno uvést průměrnou hodnotu v rámci rychle se rozvíjejících ekonomik, u kterých byl roku 2010 export na obyvatele roven hodnotě 2 783,96 USD a import 2 672,40 USD (NationMaster, 2016).

Na grafu č. 10 je vyobrazen podíl Brazílie na světovém exportu a importu zboží a služeb se roku 2014, který se pohyboval na úrovni 1,18 % a 1,25 % u zboží, 0,79 % a 1,79 % u služeb. Na straně EU byly tyto podíly 14,48 % pro export a 14,7 % pro import zboží, 26,2 % pro export a 20,09 % pro import služeb.

Graf 10: Podíl EU a Brazílie na světovém importu a exportu zboží a služeb 2014 (%)

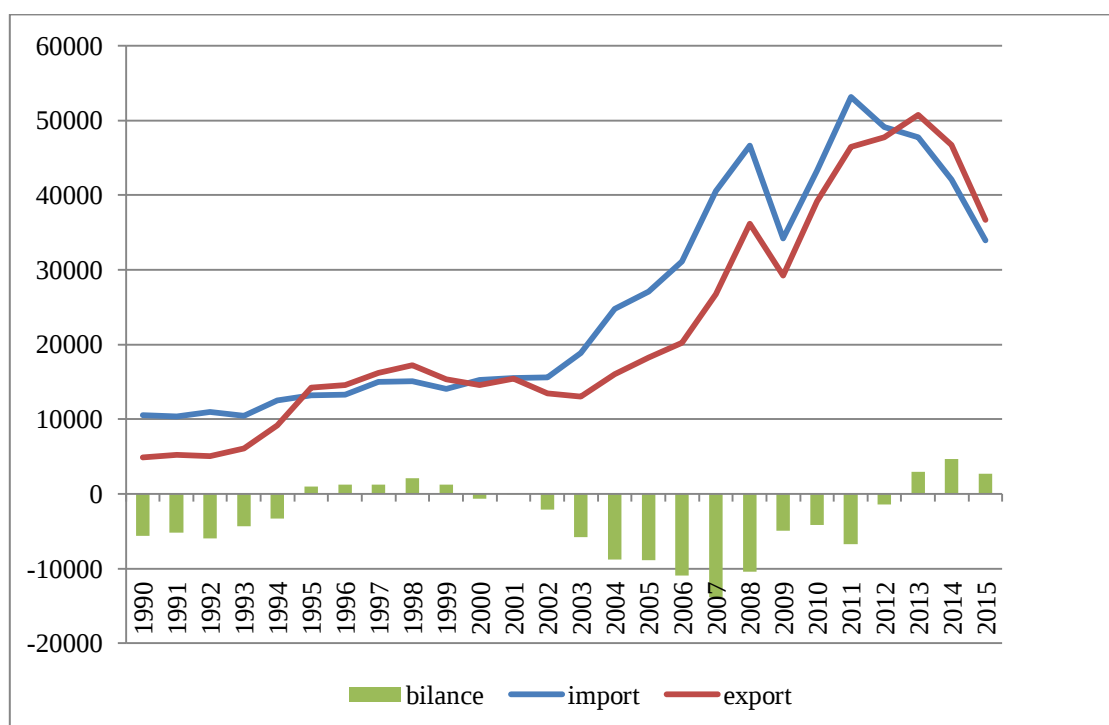
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z WTO, 2015

8.1 VÝVOJ ZAHRANIČNÍHO OBCHODU EU S BRAZÍLIÍ

Brazílie je největší ekonomikou Latinské Ameriky a její obchod s EU roku 2014 představoval 33,6 % celkového obchodu Evropské unie s tímto regionem. EU je pro Brazílii největším obchodním partnerem a představuje 19,5 % (2014) jejího celkového obchodu. Brazílie představuje 2 % (2014) celkového obchodu EU, a je tak 10. největším partnerem (European Commission, 2016).

Důležitost Brazílie v rámci obchodu pro EU od roku 2000 velmi vzrostla. Brazílie je nyní největším exportérem zemědělských produktů, železa a minerálů do Evropské

unie. To ovšem svědčí také o existující asymetrii mezi oběma stranami, kdy EU vyváží do Brazílie především zpracované výrobky a importuje zejména primární komodity. S rostoucím množstvím přímých zahraničních investic směřujících z Brazílie do Evropské unie se tyto asymetrie ovšem pomalu vyrovnávají. I přesto, že ekonomické vztahy mezi stranami se v průběhu času zintenzivňují, výzvou zůstává zvyšující se důležitost Číny jako obchodního partnera Brazílie (Leuven Centre for Global Governance Studies, 2012).

Graf 11: Vývoj zahraničního obchodu EU s Brazílií (mil. USD)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Ministério da Indústria, Comércio Exterior e Serviços, 2016

Na grafu č. 11 můžeme vidět vývoj zahraničního obchodu EU s Brazílií od roku 1990 do roku 2015. V první části grafu, od roku 1990 do roku 2000, můžeme vidět lehce rostoucí trend hodnoty importů i exportů. Roku 1990 dosahovala hodnota exportu EU do Brazílie 4 853,85 mil. USD a importu 10 504,48 mil. USD, v roce 2000 to již bylo u exportu 14 526,68 a u importu 15 216,94 mil. USD. Hodnota exportu se tedy v tomto období téměř ztrojnásobila, hodnota importu vzrostla na 1,5 násobek. Nárůst exportu EU směrem do Brazílie je možno přisoudit zvýšenému zájmu evropských společností

o export do Latinské Ameriky, spolu s rozvojem vzájemných vyjednávání, a to roku 1992 rámcovou dohodou o spolupráci s Brazílií a od roku 1995 vyjednáváními ohledně dohody o volném obchodu EU-Mercosur. Vývoj exportu Brazílie byl ovlivněn její politikou 90. let, která s sebou přinesla modernizaci společností za účelem zvýšení jejich konkurenceschopnosti vůči zahraniční konkurenci, také privatizačním procesem a vznikem nadnárodních korporací. Mimo jiné mezi lety 1994-2002 zintenzivnila Národní rozvojová banka Brazílie poskytování půjček pro expanzi brazilských společností do zahraničí (Oehler-Sincai, 2011). Mezi lety 1995-1999 export EU do Brazílie překračoval její import z této země a EU měla tedy v rámci vzájemného obchodu přebytek. Od roku 2000 do roku 2008 můžeme vidět nárůst objemu importů i exportů EU, kdy importy rostly rychleji, než exporty. Nárůst hodnot je možno přisoudit rostoucí roli Brazílie v rámci světového systému, jakožto jedné ze zemí BRIC. Atraktivita brazilského trhu spočívá ve velkém spotřebitelském trhu, bohaté a různorodé zásobě přírodních zdrojů, konkurenceschopných sektorech v rámci zemědělství i průmyslu a pevných devizových rezervách. Pomalejší růst importů z Brazílie se objevuje v období od roku 1999-2002, kdy se Brazílie potýkala s měnovou krizí a jejími dopady. To mělo také vliv na snížení importů Brazílie z EU, jelikož se importované výrobky staly pro Brazílii dražšími. Od roku 2003 do roku 2007 roste deficit zahraničního obchodu EU s Brazílií. EU se v této době soustředila spíše na vnitřní problémy spojené s rozšiřováním EU, dále došlo k největšímu nárůstu cen komodit, které začaly postupně klesat až od roku 2008. Mimo jiné Brazílie zaznamenávala v těchto letech velký ekonomický růst a rozvoj znalostní ekonomiky. Obchodní interakce mezi EU a Brazílií se také prohlubovala díky přechodu Brazílie od ekonomiky řízené účinnějšími procesy výroby a zvyšováním kvality, tzv. *efficiency driven*, k ekonomice řízené inovacemi, tzv. *innovation-driven* (Oehler-Sincai, 2011).

Roku 2008 dosahovala hodnota exportu EU do Brazílie 36 191,34 mil. USD, hodnota importu poté 46 594,57 mil. USD. Nejvyšší deficit vzájemného obchodu byl zaznamenán roku 2007, a to ve výši -13 824,93 mil. USD. Roku 2009 můžeme v grafu pozorovat značný propad v hodnotě importu i exportu EU z/do Brazílie. Hodnota exportu EU do Brazílie se propadla na hodnotu 29 238, 63 mil. USD, importu poté

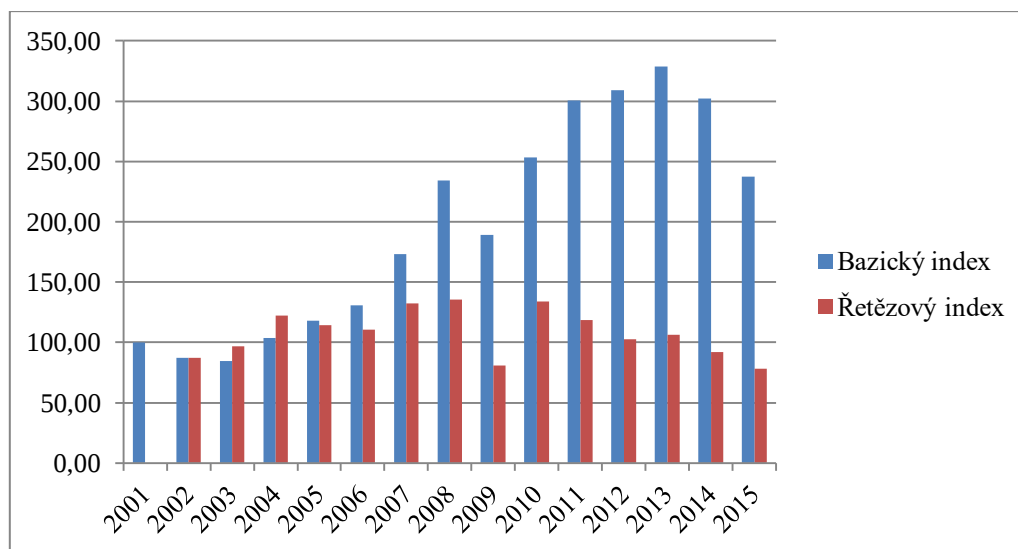
na 34 189,00 mil. USD. Což činí pokles u vývozu o 19,21 % a dovozu o 26,62 %. Tento propad byl způsoben finanční a ekonomickou krizí, která Evropskou unii značně zasáhla. Roku 2009 došlo ke snížení světové poptávky, a to zejména z důvodu již zmíněné finanční a ekonomické krize a také ze zpomalení ekonomického růstu rychle se rozvíjejících zemí, mezi které patří právě Brazílie. To vedlo k tomu, že EU v tomto období snížila svoje exporty i importy. Snížená poptávka způsobila také ke snížení cen primárních surovin, a tím následně vedla ke snížení inflačních tlaků či nákladů na dopravu.

Po období ekonomické krize můžeme vidět nárůst importu i exportu. Hodnota importu EU z Brazílie dosahovala svého maxima roku 2011, a to 53 168,58 mil. USD, export byl na své maximální hranici roku 2013 s hodnotou 50 750,68 mil. USD. Od roku 2013 má také EU v rámci obchodu s Brazílií kladnou obchodní bilanci, která roku 2015 dosahovala hodnoty 2 699,58 mil. USD.

V období od finanční a ekonomické krize vykazovala Brazílie náchylnost k volatilitě trhu, nestabilitě cen potravin a orientaci na zemědělský sektor. To vedlo k obavám z deindustrializace brazilské ekonomiky. Negativní dopad na brazilský průmysl mělo právě zmíněné snížení globální poptávky z období krize, vysoké náklady na podnikání a také vysoká konkurence zboží z Číny. Zmíněné faktory tedy vedly k zavedení protekcionistických praktik, zejména v oblasti textilního, automobilového, chemického a elektronického průmyslu. Roku 2010 byl zaveden také „*Buy Brazil Act*“, který zvýhodňoval cenu domácích produktů (Leuven Centre for Global Government Studies, 2012).

Od roku 2011, v případě importů, a 2013, v případě exportů, můžeme pozorovat klesající trend vývoje, což souvisí právě s tarifními i netarifními protekcionistickými tendencemi a rozpory mezi stranami v rámci zemědělské a průmyslové oblasti obchodu. Brazílie zdůrazňuje především problematiku společné zemědělské politiky a její ochranné opatření a dotace, které mají negativní dopad na exportní příležitosti rozvojových zemí. EU vyzdvihuje problém nedostatečné ochrany práv duševního vlastnictví, technické regulace a další administrativní překážky obchodu, kladené ze strany Brazílie (Leuven Centre for Global Government Studies, 2012).

Na grafu č. 12 je zobrazen vývoj bazického a řetězového indexu v rámci exportu EU do Brazílie. Bazický index byl počítán k roku 2001. Na grafu můžeme vidět, že hodnota exportu v porovnání se základním kolem 2001 (15 450,22 mil. USD) lehce klesla v letech 2002 a 2003, což bylo pravděpodobně zapříčiněno důsledky měnové krize v Brazílii a s tím související sníženou poptávkou. Od roku 2003 ovšem můžeme pozorovat téměř lineární nárůst hodnoty exportu až do roku 2013, při opomenutí poklesu roku 2009 z důsledku finanční a ekonomické krize. Od roku 2001 do roku 2013 se hodnota exportu přibližně ztrojnásobila. Průměrné tempo růstu v letech 2001-2015 bylo 106,36 %. Vývoj řetězového indexu zobrazuje meziroční změny v hodnotě exportu. Můžeme vidět, že roku 2002 a 2003 došlo k poklesu hodnoty exportu. Následně v letech 2004-2008 docházelo k růstu hodnoty v porovnání se vždy předcházejícím rokem. Roku 2009 došlo k propadu oproti roku 2008 o 19,21 %. Následně opět docházelo k růstu až do roku 2013. Od roku 2013 objem exportu meziročně klesá, a to o přibližně 8 % roku 2014 oproti roku 2013 a o 21,56 % roku 2015 oproti roku 2014.

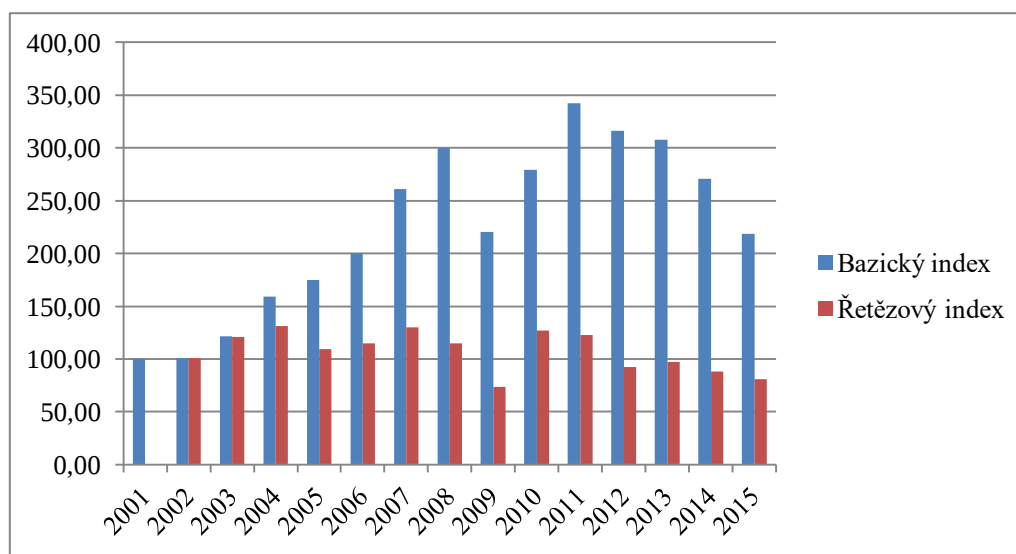

Graf 12: Vývoj bazického (k roku 2001) a řetězového indexu exportu EU do Brazílie (%)

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 13 zobrazuje vývoj bazického a řetězového indexu importu EU z Brazílie. Bazický index je opět počítán ke srovnávacímu období roku 2001 (15 528,92 mil. USD). Můžeme vidět, že v období od roku 2001 do roku 2011 se hodnota importu

zvýšila o přibližně 3,5 násobek. Následně od roku 2011 do roku 2015 můžeme vidět klesající trend a aktuální hodnota bazického indexu k roku 2015 v porovnání s rokem 2001 je 218,6 %. Co se týče řetězového indexu, od roku 2001 do roku 2011 se hodnota importu meziročně zvyšovala. Rok 2011 byl zlomovým bodem, od kterého dochází k meziročnímu poklesu, a to až o 19,27 % mezi roky 2014 a 2015. Průměrné tempo růstu importu je 105,75 %.

Graf 13: Vývoj bazického (k roku 2001) a řetězového indexu importu EU z Brazílie (%)

Zdroj: vlastní zpracování

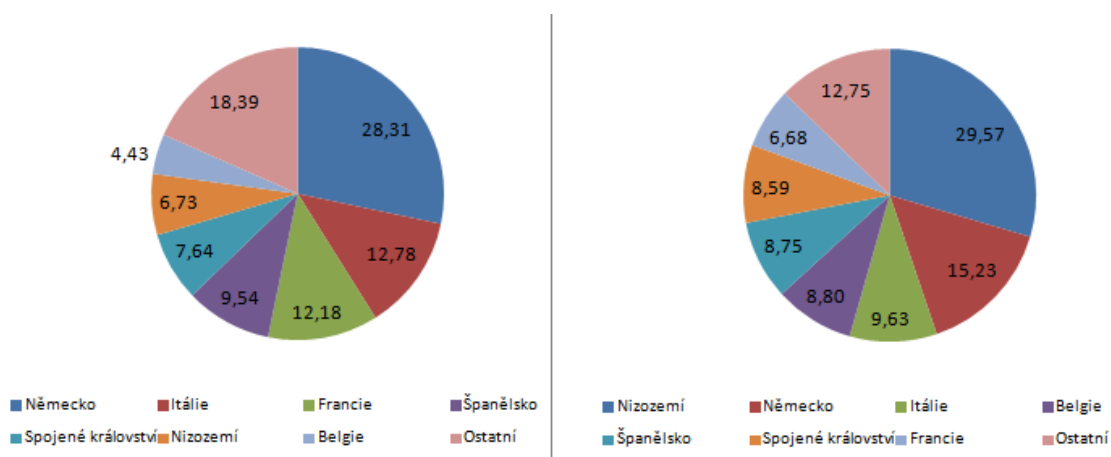
Roku 2014 byla Brazílie třetím největším partnerem pro přímé zahraniční investice s podílem 6 %. Před ní byly pouze USA a Švýcarsko. Hodnota celkových přímých zahraničních investic vzrostla z 257,1 mld. EUR roku 2012 na 343,6 mld. EUR roku 2014 (Eurostat, 2016). Přibližně 50 % všech zahraničních investic přijatých Brazílií pochází z Evropské unie, což dělá z EU největšího investora v Brazílii (European Commission, 2016).

Do Brazílie nejvíce z členských států EU investuje Nizozemí (20 % z celkových přijatých investic Brazílie z celého světa), Lucembursko (11 %), Španělsko (11 %), Německo (6 %), Francie (5 %) a Itálie (3 %). Investice nejvíce směřují především do sektoru obchodu, ropy a plynu, telekomunikací, automobilového průmyslu, elektřiny, chemického a potravinářského průmyslu a zpracování tabáku (Santander, 2016).

Na druhou stranu EU je největším příjemcem brazilských zahraničních investic. Podíl Brazílie na přijatých přímých zahraničních investicích v EU byl roku 2014 2,5 %. Jejich hodnota také v průběhu let 2012-2014 vzrostla, a to z 81,1 mld. EUR na 113,6 mld. EUR (Eurostat, 2016).

8.1.1 TERITORIÁLNÍ A KOMODITNÍ STRUKTURA ZAHRANIČNÍHO OBCHODU

Na grafu č 14 je možné vidět hlavní exportéry EU, kteří vyvážejí své zboží do Brazílie. Nejvíce do Brazílie vyvážejí Německo (28,31 %), následně Itálie (12,78 %), Francie (12,18 %), Španělsko (9,54 %) a Spojené království (7,64 %).

Graf 14: Hlavní exportéři EU do Brazílie (%)   **Graf 15:** Hlavní importéři EU z Brazílie (%)

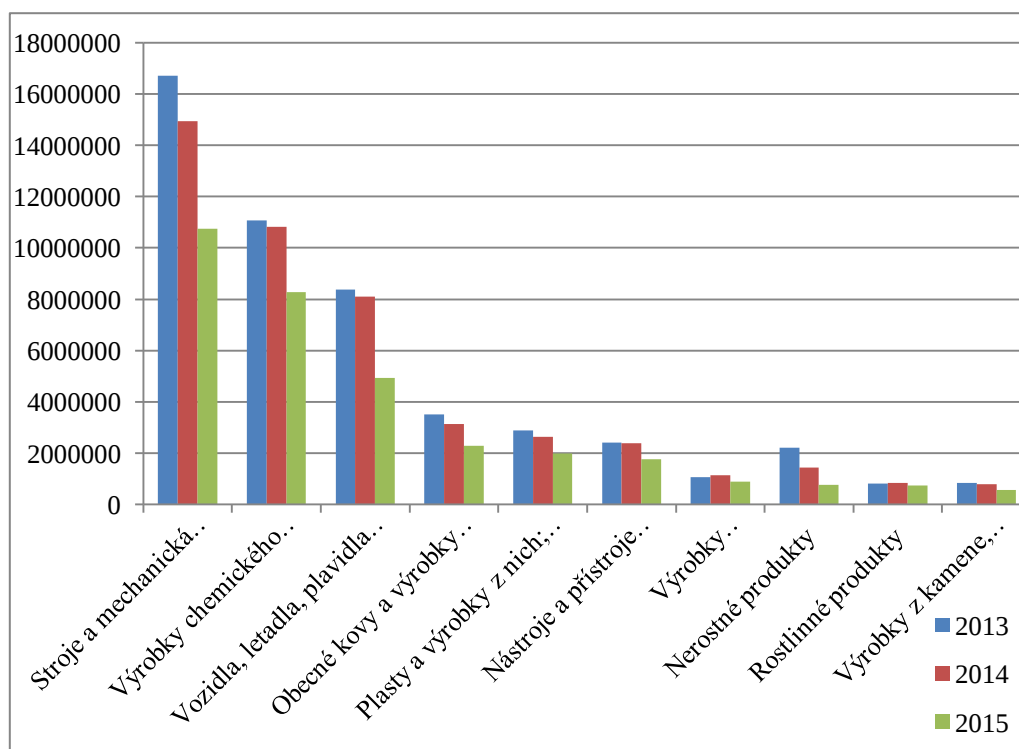
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z International Trade Centre, 2016

Co se týče importu, nejvíce z Brazílie dováží Nizozemí (29,57 %), Německo (15,23 %), Itálie (9,63 %), Belgie (8,8 %) a Španělsko (8,75 %). Postavení Nizozemska jako hlavního importéra je také ovlivněno přístavem v Rotterdamu, skrze který přichází na evropský trh velké množství zahraničního zboží.

V rámci struktury dováženého a vyváženého zboží, můžeme na grafu č. 12 vidět, že nejvíce se z EU do Brazílie vyvážejí stroje, mechanická a elektronická zařízení, výrobky chemického průmyslu, vozidla, letadla, lodě a dopravní zařízení, kovy a plasty. U všech kategorií v grafu č. 16 můžeme pozorovat, že během let 2013-2015 došlo ke snížení objemu exportu, což je spojeno s faktory, které byly zmíněny v kapitole

vývoje zahraničního obchodu. Největší pokles byl zaznamenán u kategorie strojů, mechanických a elektronických zařízení, což je způsobeno především protekcionistickými praktikami Brazílie v této oblasti.

Stoje, mechanická a elektronická zařízení tvoří přibližně 30,8 %, výrobky chemického průmyslu 23,7 %, dopravní prostředky 14,1 %, kovy 6,5 % a plasty 5,7 % celkových vývozů.

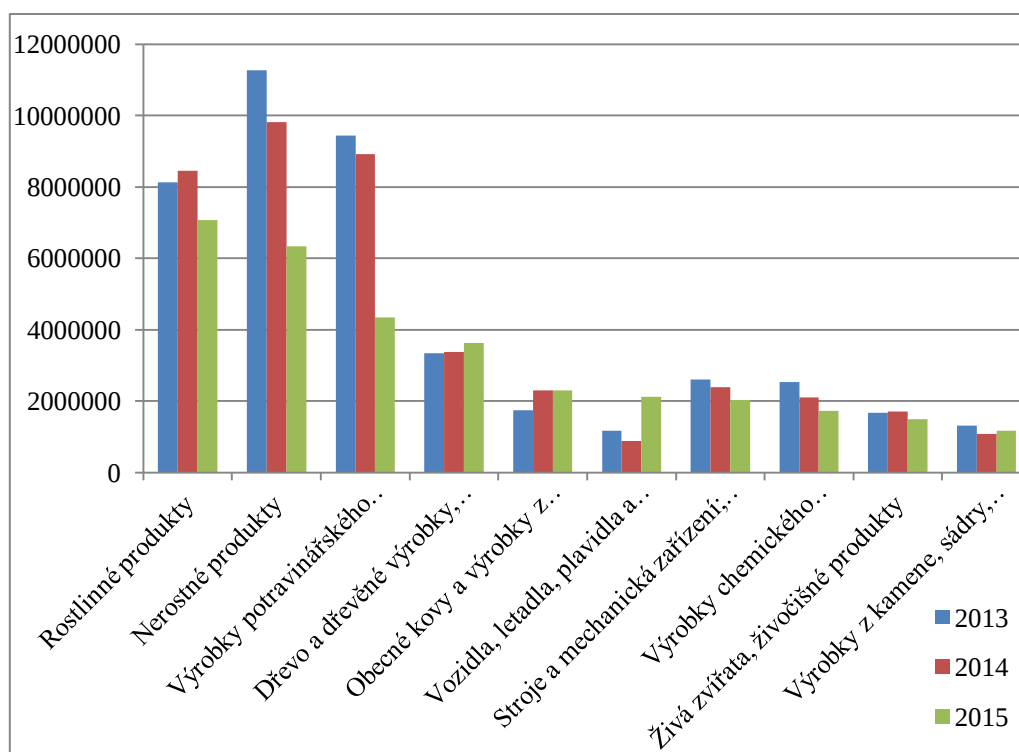

Graf 16: Struktura vývozu EU do Brazílie

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z International Trade Centre, 2016

Graf č. 17 zobrazuje strukturu dovozů EU z Brazílie. Roku 2015 EU dovezla nejvíce rostlinných produktů (20,5 %), nerostných surovin (18,4 %), výrobků potravinářského průmyslu (12,6 %), dřeva a výrobků z něj (10,5 %) a kovů (6,7 %). Na grafu můžeme pozorovat pokles hodnoty dováženého zboží u prvních tří kategorií, a to rostlinných a nerostných produktů a výrobků potravinářského průmyslu v období 2013-2015. Mírný pokles zaznamenaly kategorie stroje, mechanická a elektronická zařízení, výrobky chemického průmyslu, živá zvířata a živočišné výrobky a výrobky z kamene.

Naopak u kovů, dopravních prostředků a dřeva a z něj vyrobených produktů byl v tomto období zaznamenán mírný nárůst hodnoty importu. Při porovnání dovozu a vývozu EU z Brazílie můžeme jasně vidět asymetrii mezi oběma stranami. Brazílie exportuje do EU především primární komodity a surové materiály, případně výrobky potravinářského průmyslu, kdežto importuje především produkty s přidanou hodnotou.

Graf 17: Struktura dovozu EU z Brazílie

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z International Trade Centre, 2016

8.2 VÝVOJ ZAHRANIČNÍHO OBCHODU EU S MERCOSUREM

Obchodní vztahy Evropské unie s Mercosurem jsou z velké části ovlivněny nerovnováhou, která je způsobena rozdíly mezi regiony. Mezi tyto difference patří především státní a společenské zájmy, distribuce přínosů a nákladů mezi producenty, a také důležitost dalších obchodních kanálů každého z regionu. Problémem je také rozdílnost zájmů mezi regiony v rámci dvou základních ekonomických veličin, a to obchodu a investic. Zatímco EU se bojí liberalizace obchodu se zemědělskými surovinami, požaduje od Mercosuru liberalizaci kapitálových toků, usnadnění procedur

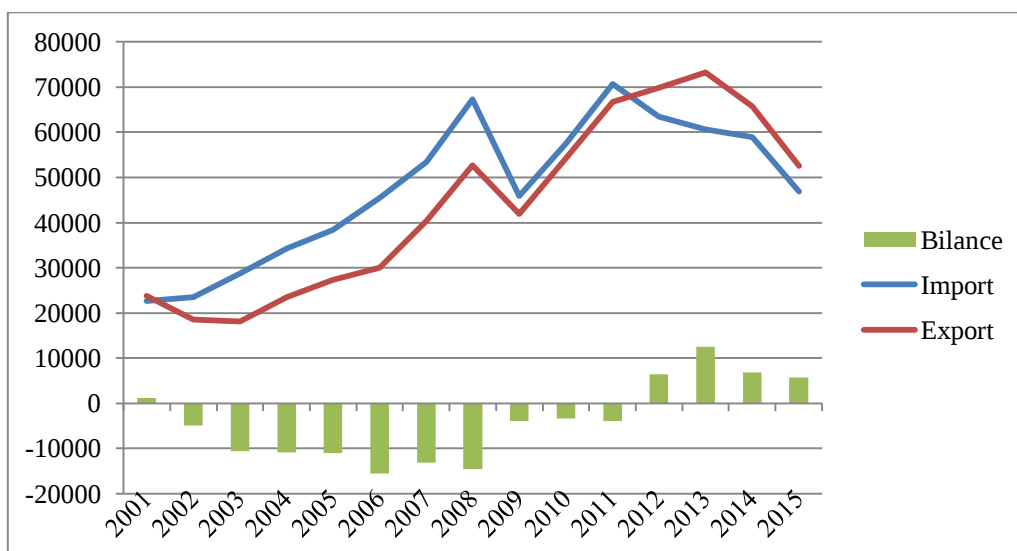
veřejných zakázek a uvolnění trhu s průmyslovými výrobky. Na druhou stranu Mercosur požaduje od EU uvolnění trhu se zemědělskými surovinami a snížení zásahů EU do zemědělského sektoru a bojí se ztráty kontroly nad veřejnými zakázkami a nástroji ochrany průmyslového sektoru. Právě tyto protichůdné zájmy zpomalují proces vyjednávání dohody o volném obchodu a přispívají k vzniku nových oblastí sporných bodů (Doctor, 2007).

V 90. letech směřovala jedna třetina z celkového exportu EU do Latinské Ameriky právě do zemí společenství Mercosur. Mimo jiné také polovina importů z Latinské Ameriky pocházela z Mercosuru. V rámci celkového extra-EU obchodu ovšem Mercosur představoval v tomto období pouze 2,8 % exportů a 2,4 % importů. V průběhu 90. let docházelo mezi regiony k rychlému nárůstu zahraničního obchodu, který byl způsobený zejména počátkem liberalizace, zejména v Brazílii a Argentině, které vyústily ve snížení průměrných tarifů. Došlo tedy ke zvýšení podílu EU na trhu Mercosuru (z 23,4 % roku 1990 na 26,2 % roku 1997) i přes to, že jeho členské státy preferovali spíše intraregionální obchod, než ten extraregionální (Buler-Thomas, 2000). Mezuregionální obchod v těchto letech rostl dvakrát rychleji než obchod světový. Export EU do Mercosuru rostl průměrně o 25 % ročně, export Mercosuru do EU poté o 4 % (Rios and Doctor, 2004).

V průběhu 90. let rostly exporty EU do Mercosuru rychleji, než evropské exporty do jakéhokoli jiného regionu ve světě. Importy EU z Mercosuru ovšem vykazovaly značně menší dynamiku a EU se stala pro Mercosur méně důležitým obchodním trhem (jeho podíl na trhu EU poklesl z 31,8 % roku 1990 na 23,5 % roku 1997). Mercosur se tak roku 1994 přesunul v rámci vzájemného obchodu z obchodního přebytku do obchodního deficitu. Na obou stranách se tak objevovaly lobbistické skupiny, které měly zájem na urychlení vyjednávání o dohodě o volném obchodě, která by EU mohla přinést větší obchodní možnosti a dále zvyšovat hodnotu jejího exportu a Mercosuru by mohla skrze lepší přístup na evropský trh pomoci snížit velikost deficitu vzájemného obchodu (Bulmer-Thomas, 2000).

Na grafu č. 18 je možné vidět vývoj zahraničního obchodu EU s Mercosurem od roku 2001 do roku 2015. Je možné si všimnout, že EU měla s Mercosurem obchodní

přebytek od zmiňovaného roku 1994 do roku 2001. Následně se od roku 2002 do roku 2012 její obchodní bilance pohybovala v záporných hodnotách. V tomto období obě strany nastavily protekcionistická opatření právě v klíčových oblastech vzájemného obchodu. I přes to, že v rámci společných celních sazebníků byla průměrná hodnota cel v EU 9,4 % a v Mercosuru 12,5 %, cla na importované zemědělské suroviny z Mercosuru do EU dosahovaly hodnot pohybujících se okolo 85 % (některé z nich až 277 %) a i cla na zpracované průmyslové výrobky, které byly exportovány z EU do Mercosuru se pohybovaly na vyšší, než průměrné hodnotě (např. u automobilů to bylo 35 %). Důležitým faktorem pro vývoj vzájemného obchodu byly také netarifní bariéry, mezi které patřily zejména pravidla původu, standardy, režimy vracení cel, antidumpingová a ochranná opatření (Doctor, 2007).

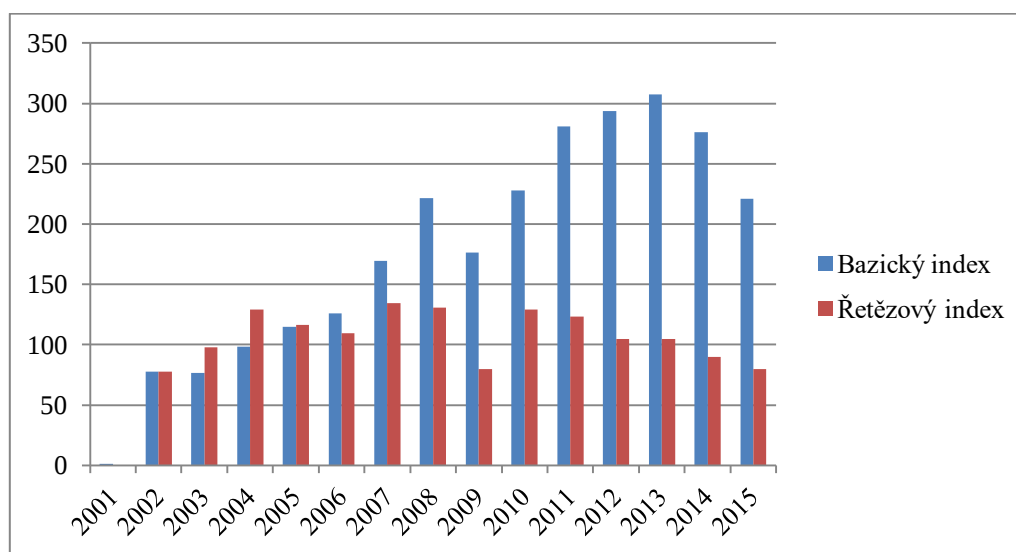

Graf 18: Vývoj zahraničního obchodu EU s Mercosurem (mil. USD)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z International Trade Centre, 2016

K překlopení obchodního přebytku EU v rámci obchodu s Mercosurem do obchodního deficitu došlo zejména díky domácí ekonomické krizi v rámci Mercosuru, která vedla ke snížení poptávky, a také díky silné podpoře exportu, zejména v Brazílii, která ke vzniku obchodního přebytku Mercosuru výrazně přispěla (Doctor, 2007). Tento trend je možné pozorovat i v grafu č. 14, kdy export EU rostl v období 2001 až 2008 pomaleji, než její import. Největšího obchodního deficitu EU dosahovala roku 2006, kdy byl dovoz kryt vývozem pouze z 65,9 %. Rok 2009 přinesl znatelný propad v rámci

importu i exportu, který byl způsoben světovou ekonomickou a finanční krizí. Export EU do Mercosuru poklesl o 20,3 %, import z Mercosuru poté o 31,7 %. Nejvyšší hodnoty exportu EU dosáhla roku 2013, a to 71 181,539 mil. USD, importu roku 2011, a to 70 723,43 mil. USD. Od těchto let můžeme pozorovat u obou ukazatelů stále klesající tendenci, zejména z důvodů nesouladu obchodních priorit jednotlivých regionů a využívání protekcionistických praktik. Roku 2015 byl export EU do Mercosuru roven hodnotě 52 607,98 mil. USD, import poté 48 879,26 mil. USD. Mimo jiné můžeme od roku 2012 pozorovat opět kladnou obchodní bilanci v rámci vzájemného obchodu.

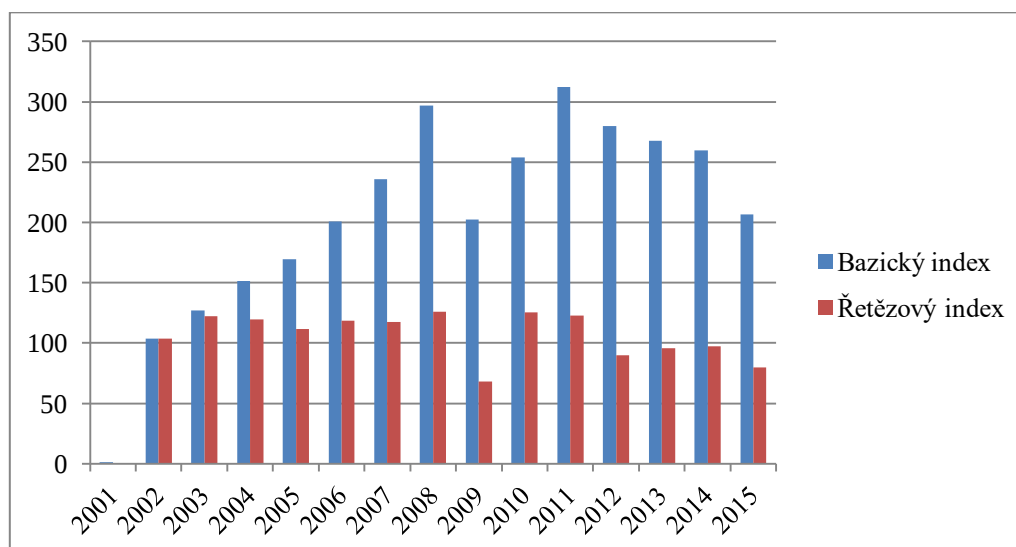

Graf 19: Vývoj bazického indexu (k roku 2001) a řetězového indexu exportu EU do Mercosuru (%)

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 19 zobrazuje vývoj bazického indexu k roku 2001 a vývoj řetězového indexu exportu EU do Mercosuru za období let 2001 až 2015. Na základě bazického indexu vidíme, že v období let 2002-2004 byl objem exportu v porovnání s rokem 2001 menší, a to roku 2002 dokonce o 22,1 %. Od roku 2004 je zaznamenán nárůst hodnoty exportu, s nejvyšší hodnotou 307,6 % roku 2013 oproti roku 2001. V případě řetězového indexu, který porovnává vždy dva po sobě jdoucí roky je vidět menší rozpětí daných hodnot, kdy kromě let 2002-2003, 2009, 2013-2015 docházelo k nárůstu exportu vždy oproti předchozímu roku. Celková hodnota exportu tedy oproti roku 2001 stále roste, ovšem

tempo růstu je pomalejší a v posledních letech má hodnota exportu klesající tendenci. Průměrné tempo růstu exportu EU do Mercosuru bylo ve sledovaném období 105,83 %.

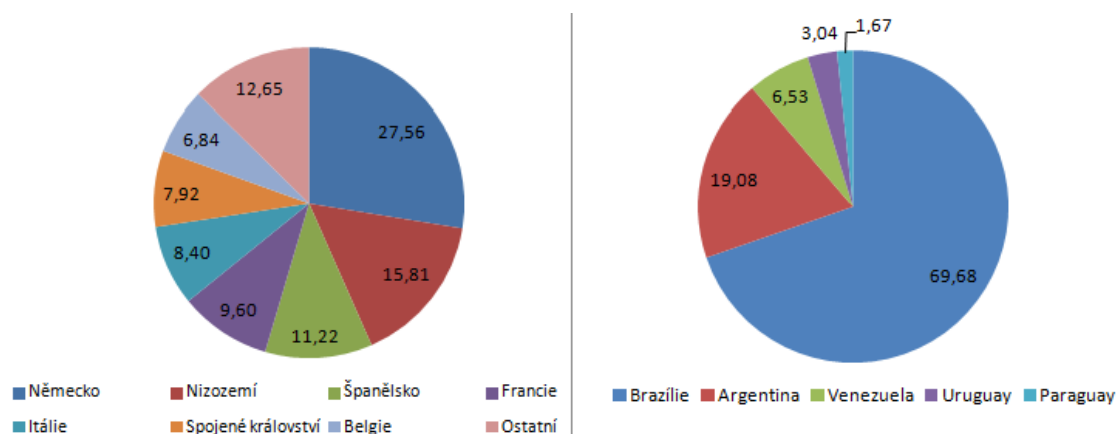
Graf 20: Vývoj bazického (k roku 2001) a řetězového indexu importu EU z Mercosuru (%)

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 20 zobrazuje vývoj bazického indexu k porovnávací základně roku 2001 a vývoj řetězového indexu importu EU z Mercosuru. Bazický index ukazuje, že v porovnání s rokem 2001 ve sledovaném období docházelo k nárůstu objemu importu. Nejvyšší hodnoty bazický index dosahuje roku 2011, a to 312 %. Od roku 2011 můžeme pozorovat klesající tendenci. Co se týče řetězového indexu, vykazují tyto hodnoty menší výkyvy. Od roku 2001 do roku 2011 (vyjma roku 2009), docházelo vždy k nárůstu hodnoty importu oproti roku předcházejícímu. Roku 2009 byl zaznamenán největší propad hodnoty importu, a to o 31,7 % oproti roku 2008. Naopak největší nárůst se projevil roku 2008, a to o 25,8 % oproti roku 2007. Od roku 2011 se ovšem trend obrátil, a každý rok je hodnota importu nižší v porovnání s rokem předchozím. Roku 2015 byl zaznamenán pokles o 20,4 % oproti roku 2014. Průměrné tempo růstu importu EU z Mercosuru pro sledované období je 105,3 %.

8.2.1 TERITORIÁLNÍ A KOMODITNÍ STRUKTURA ZAHRANIČNÍHO OBCHODU

Na grafu č. 21 je zobrazen export zemí EU do zemí Mercosuru v roce 2015. Můžeme vidět, že nejvíce z celkového vývozu zemí EU do Mercosuru exportuje Německo (27,56 %), dále Nizozemí (15,81 %), Španělsko (11,22 %) a Francie (9,60 %). Největší množství vyváženého zboží směřuje do Brazílie (69,68 %), Argentiny (19,08 %) a Venezuely (6,53 %).

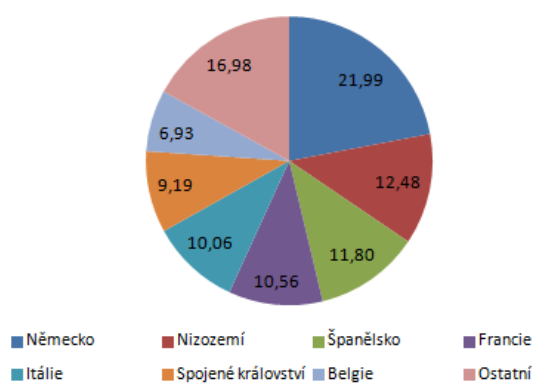

Graf 21: Velikost exportu zemí EU do Mercosuru 2015 jako % celkového exportu

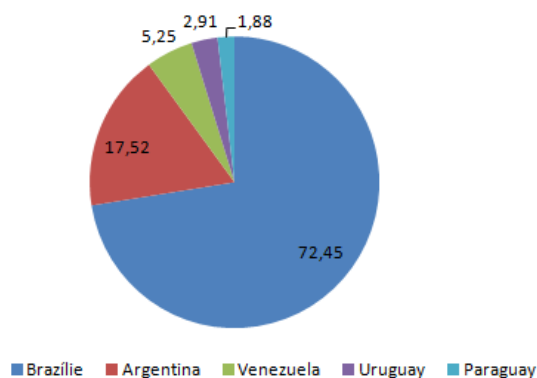
Graf 22: Velikost importu zemí Mercosuru z EU 2015 jako % celkového importu

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z International Trade Centre, 2016

Na grafu č. 23 je vyobrazen opačný směr obchodu, a to import zemí EU ze zemí Mercosuru. Nejvíce importuje Německo (21,99 %), Nizozemí (12,48 %), Španělsko (11,8 %) a Francie (10,56 %). Můžeme vidět, že 4 země s nejvyšším importem z Mercosuru jsou zároveň největšími evropskými exportéry do Mercosuru. V případě zemí, které nejvíce do EU vyváží je pořadí opět stejné, jako u dovozu, a to na prvním místě Brazílie (72,45 %), na druhém Argentina (17,52 %) a následuje Venezuela (5,25 %). Toto pořadí zemí v rámci pozic při importu/exportu je z velké části ovlivněno velikostí a orientací daných ekonomik. Dle grafů č. 22 a 24 můžeme zhodnotit, že Brazílie hraje velice důležitou roli v rámci zahraničního obchodu EU s Mercosurem a jeho velikost je tak do značné míry ovlivněna velikostí zahraničního obchodu Brazílie.

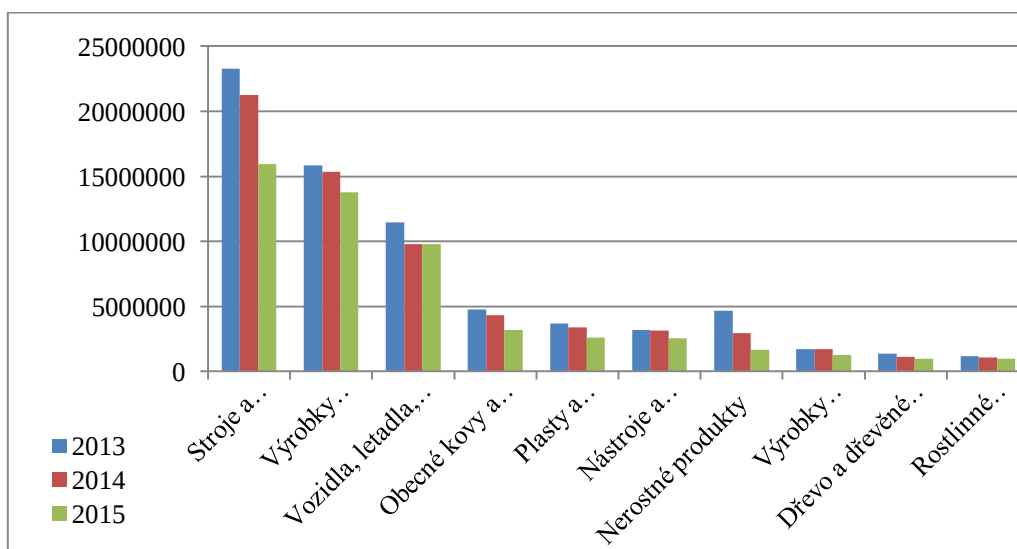
Graf 23: Velikost importu zemí EU z Mercosuru 2015 jako % celkového importu

Graf 24: Velikost exportu zemí Mercosuru do EU 2015 jako % celkového exportu

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z International Trade Centre, 2016

Co se týče komoditní struktury obchodu, nejvíce země Mercosuru importují z EU stroje, mechanická a elektronická zařízení, která tvořila roku 2015 až 28,8 % celkových dovozů z EU. Dále potom výrobky chemického průmyslu, které tvořily 24,8 %, dopravní prostředky (17,5 %) a kovy (5,8 %). U všech hlavních komodit exportu EU do Mercosuru můžeme pozorovat v průběhu let 2013-2015 klesající tendenci. Největší pokles zaznamenaly právě stroje, mechanická a elektronická zařízení a poté nerostné produkty.

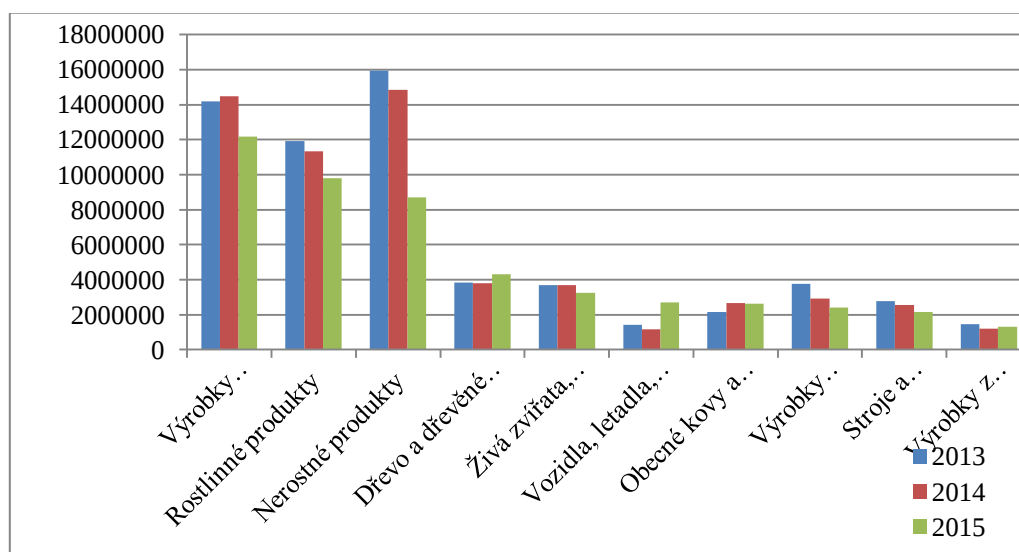

Graf 25: Struktura vývozu EU do Mercosuru

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z International Trade Centre, 2016

V rámci importu EU ze zemí Mercosuru dominuje kategorie výrobků potravinářského průmyslu (23,2 %), dále rostlinné produkty (18,6 %), nerostné produkty (16,5 %), dřevo a výrobky z něj (8,2 %) a živá zvířata a živočišné produkty (6,2 %). Opět je možno u většiny kategorií pozorovat pokles hodnoty importu v průběhu let 2013-2015, kdy největší snížení importů bylo zaznamenáno u nerostných surovin. Mírný nárůst hodnot importu se projevil u dřeva a výrobků z něj, kovů. Hodnota importu dopravních prostředků se ve zkoumaném období téměř zdvojnásobila.

Je možné pozorovat určitou podobnost mezi komoditní strukturou zahraničního obchodu EU s Brazílií a EU s Mercosurem, která je dána velikostí obchodu, který směřuje právě do Brazílie a také orientací ekonomik členských zemí. Pokles objemu importů jednotlivých kategorií produktů je spojen s klesající tendencí importů i exportů mezi stranami, která se ve vzájemné obchodní výměně projevuje od roku 2011 v případě importů a 2013 v případě exportů EU.

Graf 26: Struktura dovozu EU do Mercosuru

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z International Trade Centre, 2016

Mercosur je pro EU také důležitým partnerem v oblasti přímých zahraničních investic (PZI). V současné době směřuje do členských zemí Mercosuru více než 5 % celkových přímých zahraničních investic Evropské unie, a ty tak představují přibližně 62 % z celkových světových PZI směřujících do zemí Mercosuru. Jejich hodnota dosahovala

roku 2012 výše 280 mld. EUR, což značí nárůst v porovnání s hodnotou 130 mld. EUR roku 2000. Největší část přímých zahraničních investic EU v rámci Mercosuru směřuje do Brazílie (European Commission, 2016).

9 EU A BRAZÍLIE NA MULTILATERÁLNÍ ÚROVNI

Na multilaterální úrovni probíhají obchodní vztahy mezi EU a Brazílií především na půdě Světové obchodní organizace (WTO). WTO je mezinárodní organizací, která se zabývá pravidly obchodu mezi státy. Založena byla roku 1995 jako výsledek Uruguayského kola jednání GATT. Sídlo organizace je v Ženevě a v současné době má 165 členů. Cílem WTO je poskytovat prostor pro mezinárodní vyjednávání vedoucí k otevření světového obchodu a odstraňování jeho překážek, což ve výsledku povede k světovému ekonomickému růstu a rozvoji. WTO poskytuje také právní a institucionální rámec pro provádění a sledování dohod souvisejících s mezinárodním obchodem a jeho součástí je také nástroj pro řešení sporů. Mezi hlavní aktivity WTO tedy patří:

- vyjednávání o odstraňování bariér obchodu,
- nastavování pravidel mezinárodního obchodu,
- administrace a monitoring nastavených pravidel,
- monitorování a přezkoumávání obchodních politik členských států,
- zajišťování transparentnosti regionálních a bilaterálních dohod,
- urovnávání sporů mezi členskými státy,
- budování kapacit rozvojových zemí v rámci obchodních záležitostí,
- napomáhání procesu přistoupení nových členů,
- výzkum ekonomických dat, sběr obchodních dat a jejich šíření, poskytování informací veřejnosti (WTO, 2016).

Roku 2001 bylo zahájeno aktuální kolo jednání WTO, a to kolo z Dauhá. Toto jednání se snaží rozšířit množství doposud projednávaných témat souvisejících s mezinárodním obchodem a jeho cílem je zdůraznit potřeby rozvojových zemí v rámci světového obchodního systému. Těžištěm vyjednávání je oblast liberalizace obchodu

se zemědělskými komoditami, zlepšení přístupu na globální trhy a podpora udržitelného hospodářského růstu rozvojových zemí skrze další uvolňování obchodních bariér (EUBusiness, 2016).

9.1 POZICE EU VE WTO

EU, dříve Evropské společenství, je členem WTO od roku 1995. Zároveň je členem každý členský stát EU. Na poli WTO zastupuje EU na většině setkání Evropská komise. EU patří mezi nejaktivnější členy organizace a jako stěžovatel vystupovala v 97 případech, jako odpovídající v 82 a jako třetí strana ve 158 případech (WTO, 2016).

Aktivní účast v jednacím kole z Dauhá je klíčovou oblastí obchodní politiky EU. Na poli WTO podporuje bezpečný a na pravidlech založený mezinárodní obchod, další prohlubování otevřenosti trhů a globální prosperity. V oblasti zemědělství zastává EU postoj, že další liberalizace obchodu je důležitá pro udržitelný rozvoj globální ekonomiky. Vnější tlak již v minulosti donutil EU ke změnám své zemědělské politiky, která byla dříve ještě protekcionističtější, než je v současné době. V rámci kola z Dauhá projevila navíc EU ochotu snížit tarify dle odstupňovaného vzorce (tedy ty nejvyšší snížit nejvíce), omezit obchod narušující dotace, eliminovat vývozní náhrady a také odstranit vývozní dotace. EU také podporuje ochranu zemědělských označení a je pro zavedení mezinárodního rejstříku (WTO, 2011²⁶). Evropská unie spatřuje v rozšiřování přístupů na trh také příležitosti pro své vlastní zpracované zemědělské produkty (EUBusiness, 2016).

V rámci obchodu s industriálním zbožím požaduje EU vytvoření nových obchodních toků prostřednictvím snížení tarifů v rozvinutých a rychle se rozvíjejících zemích, zejména Číně, Brazílii a Indii (EUBusiness, 2016). V oblasti přístupu na trhy nezemědělských komodit (NAMA) podporuje EU liberalizaci zejména skrze sektorové dohody. Tvrdí, že liberalizace obchodu s nezemědělskými komoditami je pro jednací kolo z Dauhá klíčovou, jelikož velké procento exportů rozvojových zemí tvoří právě

---

²⁶ Číslo dokumentu WT/TPR/G/248

zpracované produkty. Dle jejího názoru je také NAMA prospěšná i pro obchod Jih-Jih, jelikož přibližně 70 % všech cel v rámci této oblasti platí rozvojové země jiným rozvojovým zemím. Další prioritou EU je také otázka redukce netarifních bariér, zejména pro elektronické produkty, textil, oblečení a obuv (WTO, 2011).

Jelikož služby představují přibližně $\frac{3}{4}$ HDP a počtu pracovních míst v EU, je Dohoda o obchodu se službami (TiSA) další důležitou agendou, kde se EU aktivně angažuje (WTO, 2015²⁷). Dle EU by jednání z Dauhá měla přinést značné tržní příležitosti, a to jak pro podnikatele, tak pro samotné spotřebitele. Na druhou stranu ovšem EU nepodporuje deregulaci a privatizaci těch sektorů služeb, které jsou spojeny s veřejným zájmem, a zastává názor, že by měla být bráněna práva členských států WTO na udržení kulturní diverzity (EUBusiness, 2016).

Mezi další oblasti, které jsou ze strany Evropské unie podporovány, patří další vyjasňování a aktualizace stávajících obchodních pravidel pro usnadnění obchodu. Zejména úpravy Dohody o antidumpingu, které by měly zabránit zneužívání nástrojů na ochranu obchodu (WTO, 2011²⁸).

EU také podporuje vytvoření balíčku rozvojových nástrojů, který by měl zahrnovat speciální dohody směřující k odstranění narušení trhu způsobeného dotacemi pro producenty vlny v rozvinutých zemích a rozšíření neomezeného přístupu na trh pro všechny nejméně rozvinuté země. Dále vytvoření nového globálního balíčku v rámci asistenčního programu pomoc pro obchod (aid for trade), který by pomohl nejchudším zemím vybudovat kapacity pro rozvoj zahraničního obchodu. Dále také vytvoření dalších speciálních opatření, která by napomohla nejchudším zemím implementovat Dohodu z Dauhá efektivně a bez jakýchkoliv dlouhodobých nežádoucích účinků na jejich ekonomiky (EUBusiness, 2016).

EU zastává názor, že plurilaterální a bilaterální vyjednávání jsou důležitým doplňkem vyjednávání multilaterálních a v budoucnu povedou k jejich posílení. EU staví do popředí závazek o ochraně životního prostředí a boji proti klimatickým změnám

---

²⁷ Číslo dokumentu WT/TPR/G/317

²⁸ Číslo dokumentu WT/TPR/G/248

a roku 2014 otevřela spolu s dalšími 13 státy WTO plurilaterální jednání ohledně liberalizace obchodu s environmentálně šetrnými (tzv. green) produkty a technologiemi (WTO, 2015).

9.2 POZICE BRAZÍLIE VE WTO

Brazílie byla od roku 1948 členem skupiny GATT a od roku 1995 členem Světové obchodní organizace. Pozice Brazílie v rámci WTO je ovlivněna jejím politickým kontextem, makroekonomickou situací a historickými událostmi. Mezi ně patří zejména značné otevření Brazílského trhu v 90. letech, které ovlivňovalo vyjednávání v rámci Uruguayského kola, či plovoucí směnný kurz brazilské měny a vysoké světové ceny zemědělských komodit v průběhu kola z Dauhá, díky čemuž byly brazilské exporty mnohem konkurenceschopnější na zahraničních trzích. Tyto události učinily z Brazílie aktivního účastníka mezinárodních obchodních jednání, se snahou o ochranu vlastních národních zájmů v klíkových oblastech ekonomiky (Nogueira, 2009).

Brazílie má vedoucí postavení v rámci obchodních vyjednávání rozvojových zemí a je členem skupiny G20²⁹, Cairnské skupiny³⁰ a v rámci kola z Dauhá také skupiny G4³¹. V průběhu svého členství se stala jedním z nejúspěšnějších uživatelů orgánu pro řešení sporů a je čtvrtým nejčastějším stěžovatelem hned po USA, EU a Kanadě (Shaffer, Sanchez, Rosenberg, 2008). Jako stěžovatel vystupovala Brazílie do současnosti v 29 případech, jako odpovídající v 16 případech a jako třetí strana ve 103 případech. Vyhrála již několik důležitých sporů vedených s EU a USA, zejména v otázkách dotací v oblasti zemědělství (WTO, 2016). Mezi nejčastější témata vedených sporů patří ochrana životního prostředí a veřejného zdraví, přiznávání dotací jak v průmyslovém, tak zemědělském sektoru či uplatňování restriktivních opatření v rámci obchodu mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi (WTO, 2013).

Na multilaterálním poli zaujímá Brazílie především defenzivní postoje. Své ofenzivní zájmy prosazuje zejména v rámci problematiky obchodu se zemědělskými komoditami.

---

²⁹ G20 – koalice rozvojových států, která se soustředí na vyjednávání v rámci zemědělské problematiky

³⁰ Cairnská skupina – skupina 19 rozvojových i rozvinutých zemí, pro které je důležitý export zemědělských surovin a prosazují liberalizaci obchodu s nimi.

³¹ EU, USA, Brazílie a Indie

Iniciovala několik nových jednání na půdě WTO a získala vedoucí roli v rámci kola z Dauhá roku 2001. V rámci této agendy preferuje prohlubování existujících jednání v oblasti přístupu na trhy zemědělských komodit či omezování exportních a domácích dotací v zemědělském sektoru (Veiga, 2007).

Zemědělský sektor představuje pro Brazílii nejdůležitější oblast zájmů. Zdůrazňuje, že drtivá většina ohrožených skupin obyvatelstva rozvojových zemí má své živobytí spojené s venkovskými oblastmi a zemědělstvím, přitom oblast zemědělství zůstává stále předmětem protekcionistických praktik, které znemožňují plnohodnotné využití potenciálu konkurenceschopnosti těchto zemí na světových trzích. Důvodem, proč staví Brazílie problematiku obchodu se zemědělskými komoditami do popředí, je také to, že v rámci Uruguayského kola jednání byla výsledná Zemědělská dohoda vytvořena ve prospěch rozvinutých zemí a umožňovala jim zachovat rozsáhlou podporu domácích farmářů. Dále také situace v Brazílii, která byla velice přívětivá, a brazilské zemědělství se velmi dobře rozvíjelo a získávalo větší konkurenceschopnost na světových trzích. Cílem Brazílie bylo také skrze podporu obchodu se zemědělskými surovinami a odstraňování nespravedlivých opatření a překážek obchodu podporovat rozvoj chudých členských států WTO (Braga, Brokhaug, 2005). Brazílie tak prosazuje eliminaci zemědělských exportních dotací, redukci domácích dotací v zemědělském sektoru rozvojových zemí a také rozšíření přístupu na trhy zemědělských produktů pro třetí země či redukci celních sazeb (WTO, 2013).

V průmyslové oblasti zaujímá Brazílie spíše ochranářskou pozici. To vychází z toho, že její průmysl je konkurenceschopný pouze v několika málo oblastech, zejména v textilním a obuvnickém průmyslu či papírenství a zpracování některých chemikálií. Hrají zde tedy důležitou roli brazilské obavy z otevření průmyslového trhu, což by s sebou mohlo přinést příchod silné zahraniční konkurence, který by zdejší průmysl nemusel zcela ustát. V případě jednání ohledně nezemědělských surovin se soustředí na podporu vzorce, který dovoluje rozvojovým zemím proporční odchylku oproti rozvinutým zemím při snižování celních tarifů a Brazílie také podporuje iniciativu snižování nadměrného protekcionistického využívání anti-dumpingových nástrojů k ochraně vlastního trhu (Nogueira, 2009).

K problematice Dohody o opatřeních souvisejících s obchodem (TRIM), zejména k části související s investičními politikami a dotacemi, které by měly přinést prostor pro rozvoj průmyslových politik rozvojových zemí, vyjádřila Brazílie obavy, že by případné změny mohly spíše přinést nová omezení, která by ztížila nastavení obchodních a průmyslových politik rozvojových zemí (Veiga, 2007).

Brazílie i skupina G20 podporují další liberalizaci obchodu se službami. Velkou podporu v oblasti tlaku na liberalizaci služeb nachází Brazílie v Indii, která je také jedním z neaktivnějších států WTO v této oblasti. Brazílie se v rámci své politiky orientuje na kooperaci s rozvojovými zeměmi a využívá strategii Jih-Jih. Snaží se rozvíjet spolupráci s dalšími rychle se rozvíjejícími ekonomikami ve světě, jako jsou Indie, či Jižní Afrika (Veiga, 2007).

Mezi další priority, které Brazílie prosazuje na poli WTO je problematika „obchodu a životního prostředí“³² a „obchodu a pracovní síly“³³, kdy zastává představu nulové tolerance v rámci mezinárodních a preferenčních vyjednávání. V popředí Brazílských zájmů na půdě WTO stojí mimo jiné prohlubování a posilování integrace v rámci Mercosuru a také intenzifikace vztahů s Andskými zeměmi. Obě oblasti (Mercosur i Andské země) zahrnují totiž mnoho neobchodních elementů a asymetrických schémat vzájemných nabídek, které ovlivňují oblast obchodu (Veiga, 2007).

9.3 VZÁJEMNÉ OBCHODNÍ SPORY EU A BRAZÍLIE NA POLI WTO

Do současnosti bylo před WTO postaveno celkově 513 sporů. Z toho vystupovala EU jako stěžovatel vůči Brazílii od roku 1995 celkově pět krát, a Brazílie byla v roli stěžovatele vůči Evropské unii celkem sedm krát. Většina evropských stížností vůči Brazílii směřovala na opatření v rámci obchodu s průmyslovými výrobky, kdežto

---

³² Obchod a životní prostředí – udržitelný rozvoj a ochrana životního prostředí patří mezi základní cíle WTO, v rámci této oblasti neexistuje žádná zvláštní dohoda, ovšem členské státy WTO mohou přijmout pravidla, která se týkají ochrany životního prostředí v rámci světového obchodu a zabraňují tak zneužívání takovýchto opatření v rámci protekcionistických praktik (WTO, 2016).

³³ Obchod a pracovní síla – pracovní podmínky zatím nejsou součástí WTO, ovšem některé členské státy se domnívají, že by tomu tak mělo být, pokud má být posílena důvěra veřejnosti ve WTO. Jedná se zejména o začlenění práva svobody kolektivně vyjednávat, svobodu sdružování, odstranění diskriminace na pracovišti, odstranění nucené a dětské práce apod. Toto téma je momentálně jedním z nejkontroverznějších na poli WTO (WTO, 2016).

většina brazilských stížností směřovala na opatření v rámci obchodu s výrobky zemědělskými. Tato kapitola se zabývá podstatou jednotlivých sporů, které mezi sebou výše zmíněné strany vedly.

Tabulka č. 2 zobrazuje stížnosti EU vůči Brazílii na poli WTO. První spor předložený před WTO byl roku 1997 a týkal se opatření ovlivňujících obchod a investice v automobilovém průmyslu. Podstatou tohoto sporu bylo zavedení nástrojů, které poskytovaly výhody brazilským výrobcům motorových vozidel a automobilových součástí. Mezi tyto nástroje patří především redukce poplatků za importy některých produktů potřebných pro výrobu, tarifní výhody pro výrobce motorových vozidel v určitých regionech Brazílie či zavedení tarifní kvóty na import motorových vozidel vyrobených v zahraničí. Evropské společenství (ES) tedy v rámci své stížnosti považuje tato opatření za určitou formu specifických dotací, díky kterým producenti dokážou své výrobky poskytovat na brazilském trhu za nižší cenu, především skrze vládní příspěvky (ve formě ušlých vládních příjmů) a redukci výrobních nákladů firem díky sníženým tarifům. ES zdůraznilo, že tato opatření vedou k vytlačování zahraničních produktů z trhu a mají negativní vliv na jejich zájmy, jelikož stlačují ceny a snižují tak objemy importu dopravních prostředků a ztráty prodeje vozidel z členských zemí ES. Tento spor je v současné době ve stádiu konzultací mezi stranami (WTO, 1997³⁴).

Tabulka 2: Stížnosti EU vůči Brazílii na poli WTO

Rok	Číslo sporu	Název sporu	Aktuální stav
1997	DS81	Opatření ovlivňující obchod a investice v automobilovém průmyslu	konzultace
1998	DS116	Opatření ovlivňující platební podmínky pro dovoz	konzultace
1999	DS183	Opatření týkající se dovozních oprávnění a minimální dovozní ceny	konzultace
2005	DS332	Opatření vztahující se na dovoz protektorovaných pneumatik	respondent oznámil, že provedl doporučení orgánu pro řešení sporů a uvedl tak sporné opatření do souladu s pravidly WTO
2013	DS472	Opatření týkající se některých zdanění a poplatků	účastníci diskuze vybráni v souladu s postupy v rámci řešení sporů při WTO

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z WTO, 2016

³⁴ Číslo dokumentu WT/DS81/1

Druhá stížnost z roku 1998 se zabývala opatřeními ovlivňujícími platební podmínky pro dovoz, které znevýhodňovaly evropské exporty na brazilský trh. I tento spor je v současné době ve fázi konzultací (WTO, 1998³⁵). Třetí stížnost roku 1999 zahrnuje opatření, která vážně omezují obchod a způsobují škody na evropských exportech. Jedná se zejména o vytvoření neoprávněných režimů importních licencí a zavedení minimálních cen některých importovaných produktů, především textilních výrobků. Tato opatření jsou dle ES využívána nespravedlivě, kdy například žádosti o neautomatické licence čekají dlouhou dobu na schválení, bez jakékoliv formální odpovědi, a tím pozastavují importy na brazilský trh. Brazilské celnice také ignorují transakční cenu, ze které by měly být počítány cla a místo toho využívají cenu minimální. Mimo jiné, dle ES nejsou opatření ukládající minimální ceny nikde publikována a režimy neautomatického licencování jsou netransparentní. Tento spor je také ve fázi konzultací mezi stranami (WTO, 1999³⁶).

Čtvrtá stížnost z roku 2005 se týká opatření ovlivňujících dovoz protektorovaných pneumatik. ES v rámci stížnosti vyzdvihuje především brazilské zavedení zákazu dovozu protektorovaných pneumatik a zákaz vydávání dovozních licencí pro tento typ pneumatik. Zdůrazňuje také používání zákazu dovozu použitých pneumatik i na pneumatiky protektorované, které používané nejsou. Tato opatření se ovšem nevztahují na domácí protektorované pneumatiky či jejich dovoz z členských států Mercosuru. To vede k poškození exportu těchto pneumatik z ES na brazilský trh. V rámci tohoto sporu Brazílie oznámila, že provedla doporučení orgánu pro řešení sporu a uvedla sporná opatření do souladu s pravidly WTO (WTO, 2005³⁷).

Poslední stížnost vedená EU vůči Brazílii byla orgánu pro řešení sporu WTO předložena roku 2013 a týkala se některých typů zdanění a poplatků. Nově zavedená opatření zvyšovala úroveň ochrany vnějších hranic Brazílie a vedla tak k upřednostňování domácích výrobků a exportérů před zahraničními. Byla zavedena vyšší daňová zátěž pro importované výrobky než pro výrobky domácí, dále byly zavedeny daňové výhody pro využívání domácího zboží, a také exportní dotace.

---

³⁵ Číslo dokumentu WT/DS116/1

³⁶ Číslo dokumentu WT/DS183/1

³⁷ Číslo dokumentu WT/DS332/1

Zaveden byl program INOVAR-AUTO, který přináší daňové výhody pro současné a potenciální výrobce automobilů, kteří jsou v rámci programu akreditováni. Tyto výhody zahrnují daňový úvěr až 30 % z daně na průmyslové výrobky (IPI), který může být využit za určitých podmínek. Tento úvěr je splatný z prodeje motorových vozidel, která jsou zahrnuta v programu. Distributoři importovaných vozidel bez výrobních aktivit v Brazílii ovšem výrazný daňový úvěr na importované zboží získat nemohou. Systém také podporuje domácí společnosti, které v této oblasti provádí výzkum a vývoj, což ve výsledku také penalizuje importované zboží. INOVAR-AUTO ovšem přináší daňové výhody i pro zboží, které pochází z členských států Mercosuru a některé další nečlenské země, bez jakéhokoliv rozšíření těchto výhod na ostatní členské státy WTO.

Podobné daňové výhody byly zavedeny také v technologickém průmyslu, zejména v počítačovém či audiovizuálním. Brazílie v tomto případě poskytuje sníženou daň z průmyslových výrobků na prodej relevantního zboží pro firmy, které v této oblasti investují a zabývají se výzkumem a vývojem. Ovšem tyto výhody jsou poskytovány pouze na zboží, které je produkováno v Brazílii. Dle EU tato opatření ústí v diskriminaci importovaného zboží, které i nadále zůstává předmětem plného uplatnění poplatků a daní. Třetí oblastí stížnosti bylo osvobození od daně IPI pro zboží vyrobené v oblastech Zón volného obchodu, pokud jsou obchodovány v rámci Brazílie. Importované zboží, včetně toho skladovaného v těchto zónách, ale obchodovaného na brazilském trhu, je stále předmětem daně IPI. Poslední oblast stížnosti tvoří brazilské programy poskytující daňové výhody exportérům, kteří exportují nejméně 50 % jejich hrubého ročního obrátu a získaly potřebnou akreditaci. Těmto společnostem jsou poskytovány další daňové výhody, například při nákupu surových materiálů, polotovarů či obalových materiálů. Pro tento spor byla ustanovena panelová komise (WTO, 2014³⁸).

Tabulka č. 3 zobrazuje přehled stížností Brazílie vůči EU předložených WTO, které se týkaly především obecně sporného agrárního sektoru. První stížnost z roku 1997 se týkala importu zmrazeného kuřecího masa z Brazílie. Opatření zavedená EU dle Brazílie narušují pravidla hospodářské soutěže a omezují, či dokonce odstraňují výhody

---

³⁸ Číslo dokumentu WT/DS472/1

plynoucí pro Brazílii. Stížnost se týkala nastavení celních kvót. V tomto případě WTO rozhodla, že EU jednala v souladu s pravidly, jelikož celní kvóty musí být nastaveny nediskriminačně. WTO našla rozpor pouze ve způsobu výpočtu dodatečného cla (WTO, 1997³⁹).

Druhý případ z roku 1998 úzce související s případem z roku 2000 se zabýval problematikou importu rozpustné kávy z Brazílie na trh EU. Brazílie ve své stížnosti zmiňuje, že podpora importu ze zemí, které jsou součástí všeobecného systému preferencí, ovlivňuje importy z Brazílie, která již není součástí tohoto systému. Preferenční zacházení se objevuje zejména ve vztahu k zemím Andského společenství a Středoamerické zóny volného obchodu, které mají bezcelní přístup na trh EU. Tento spor je projednáván v rámci vzájemných konzultací (WTO, 1998⁴⁰; WTO, 2000⁴¹).

Čtvrtá stížnost Brazílie se týkala antidumpingového opatření zavedeného EU na potrubní trubky z tvárné litiny dovážené z Brazílie. WTO shledala, že v rozporu s jeho pravidly je nedostatečná informovanost partnerů ze strany EU, jelikož nezveřejněné informace byly pro zúčastněné strany relevantní (WTO, 2003⁴²).

Tabulka 3: Stížnosti Brazílie vůči EU na poli WTO

Rok	Číslo sporu	Název sporu	Aktuální stav
1997	DS69	Opatření ovlivňující dovoz některých drůbežích výrobků	přijaty zprávy s doporučením uvést opatření do souladu s pravidly WTO
1998	DS154	Opatření ovlivňující rozdílné a zvýhodňující chování na trhu s rozpustnou kávou	konzultace
2000	DS209	Opatření ovlivňující rozpustnou kávu	konzultace
2000	DS219	Antidumpingová cla na potrubní trubky z tvárné litiny dovážené z Brazílie	respondent oznámil, že provedl doporučení orgánu pro řešení sporů a uvedl tak sporné opatření do souladu s pravidly WTO
2002	DS266	Vývozní dotace na cukr	přijaty zprávy s doporučením uvést opatření do souladu s pravidly WTO

³⁹ Číslo dokumentu WT/DS69/1

⁴⁰ Číslo dokumentu WT/DS154/1

⁴¹ Číslo dokumentu WT/DS209/1

⁴² EC – Tube or Pipe Fittings - WTO Dispute Settlement: One-Page Case Summaries

2002	DS269	Celní klasifikace mraženého vykostěného kuřecího masa	respondent oznámil, že provedl doporučení orgánu pro řešení sporů a uvedl tak sporné opatření do souladu s pravidly WTO
2010	DS409	Zabavení generických léků v tranzitu	konzultace

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z WTO, 2016

V roce 2002 byl před WTO předložen spor o vývozních dotacích EU na cukr. V rámci společného trhu EU existuje intervenovaná vysoká cena za cukr kategorie A a B v rámci produkčních kvót. Cukr, který převyšuje tyto produkční kvóty (kategorie C), nemůže být v daném roce prodán na vnitřním trhu a musí být exportován, případně převeden do roku dalšího. Exportéři kategorie C dokážou cukr exportovat za cenu nižší, než jsou celkové výrobní náklady. Brazílie je přesvědčena, že ES tak poskytuje vývozní subvence nad úroveň uváděnou v rámci jejich závazků u WTO. Vývozní dotace poskytované EU ve výši rozdílu mezi domácí cenou a světovou cenou a vysoká domácí cena této komodity tak dle Brazílie způsobuje méně příznivé zacházení pro cukr importovaný (WTO, 2002⁴³). V rámci této stížnosti shledalo WTO, že EU poskytuje vývozní dotace nad rámec svých závazků a porušuje tím pravidla WTO (WTO, 2005⁴⁴).

Druhá stížnost z roku 2002 se týkala celní klasifikace mraženého kuřecího masa. V rámci EU došlo ke změně popisu klasifikace dovozu mraženého kuřecího masa a EU tak dle stížnosti nutí dovážené produkty, které byly dříve zařazeny pod klasifikaci soleného masa (02.10), které spadá do nižší celní sazby, pro přeřazení pod kód 02.07 (kategorie mraženého masa) s vyšší celní sazbou. Dříve bylo mražené porcované kuřecí maso, obsahující sůl ve všech svých částech zařazeno pod celní sazbu ad valorem 15,4 %, nyní spadá pod celní sazbu 102,4 EUR/100 kg/net. WTO shledala, že EU porušila pravidla WTO z důvodu, že sazby na mražené maso jsou vyšší, než sazby na maso solené. Odvolací orgán potvrdil, že dotčené výrobky byly pokryty v rámci tarifního závazku kategorie 02.10 (WTO, 2002⁴⁵; WTO, 2005⁴⁶).

Poslední spor předložený Brazílií na půdě WTO vůči EU se týkal zabavení značného počtu zásilek generických léků v průběhu jejich transportu z Indie do Brazílie

⁴³ Číslo dokumentu WT/DS266/1

⁴⁴ EC – *Export Subsidies on Sugar*

⁴⁵ Číslo dokumentu WT/DS269/1

⁴⁶ EC – *Chicken Cuts*

na nizozemském letišti Schiphol a jeho pozdější vrácení zpět do země původu. Zásilka byla zabavena z důvodu podezření na porušování patentových práv. Dle Brazílie byla tato zabavení nekonzistentní s povinnostmi vyplývajících ze závazků či nařízení EU a pravidel WTO. Tento spor je konzultován mezi zúčastněnými stranami (WTO, 2010⁴⁷).

10 ZÁVĚR

V úvodu práce byly popsány jednotlivé obchodní politiky EU a Brazílie, byly představeny základní milníky vývoje těchto politik, jejich rozhodovací procesy a nástroje. Obě strany využívají značné množství obchodních nástrojů, které působí na vzájemné obchodní vztahy. V současné době převládá snaha o omezování netarifních omezení obchodu a nahrazování je těmi tarifními, u kterých obecně platí snaha o snižování. V rámci postavení ve světovém obchodním systému byla zhodnocena role ekonomik z čehož je velmi dobře vidět, že obě strany mají velmi významné pozice. Evropská unie je největší světovou ekonomikou, významným donorem v rámci rozvojové pomoci, jedním z nejvýznamnějších poskytovatelů přímých zahraničních investic. Je také důležitým hráčem v oblasti inovací a informačních technologií. Na druhou stranu je ovšem v rámci EU možné spatřovat velké vnitřní rozdíly, které mohou vést k nejednotnosti členských států v rámci některých oblastí. Jsou zde státy různě ekonomicky vyspělé, čistí příjemci a čistí poskytovatelé financí do společného rozpočtu apod. To může brzdit také vyjednávání Evropské unie navenek. Brazílie je 8. největší světovou ekonomikou, která má důležité postavení jak v rámci svého regionu, tak na světovém poli. V rámci regionu hraje důležitou roli v rámci uskupení Mercosur u něhož představuje největší a jednu z nejvlivnějších ekonomik. Její role tedy do značné míry ovlivňuje počínání tohoto uskupení v rámci světového obchodního systému. Na světovém poli je Brazílie velmi důležitým hráčem v rámci organizace WTO a je také členem důležitých světových skupin, jako BRICS, G20, případně Cairnské skupiny, což zlepšuje její vyjednávací pozici. Brazílie je důležitým exportérem zemědělských a primárních komodit a nejvíce zemědělských výrobků importovaných

---

⁴⁷ Číslo dokumentu WT/DS409/1

do EU pochází právě z Brazílie. V poslední době se Brazílie snaží o posilování svých investičních činností, a to jak v regionu Latinské Ameriky, kde už mimo jiné je předním poskytovatelem PZI, tak i na světovém trhu, kde velké množství jejích přímých zahraničních investic směřuje právě do EU. V neposlední řadě se Brazílie snaží zvýšit svoji aktivitu v rámci inovací a informačních technologií, kde patří mezi top 5 nejaktivnějších mimoevropských států, které se aktivně účastní programu pro vědu a výzkum.

Obchodní vztahy mezi EU a Brazílií probíhají na třech úrovních. První z nich je úroveň bilaterální, a to skrze strategické partnerství. Druhou je úroveň interregionální, kde spolu zmíněné strany jednají skrze dialog EU-Mercosur a třetí úroveň představují vztahy multilaterální, které se projevují především skrze Světovou obchodní organizaci.

Při zkoumání první výzkumné otázky, a to *„Jak se vyvíjelo obchodní vyjednávání EU s Brazílií a Mercosurem a jaké jsou hlavní problematické oblasti?“* bylo zjištěno, že spolupráce mezi EU a Brazílií získala svůj právní základ roku 1992 uzavřením rámcové dohody o spolupráci. Důležitým zlomem byl přechod od uvažování Brazílie na úrovni donor-příjemce k přijetí brazilské pozice jako rovnocenného partnera na světovém poli v období okolo roku 2006, k čemuž došlo díky silnému ekonomickému růstu Brazílie a stále větším posilováním její role v rámci světového systému. Brazílie patří v současnosti mezi klíčové partnery Evropské unie a je 10. nejdůležitějším obchodním partnerem EU. Roku 2007 uzavřela EU s Brazílií strategické partnerství, v rámci kterého probíhají každoroční summity zaměřené zejména na oblasti klimatické změny, udržitelné energetiky, boje proti chudobě, integračního procesu Mercosuru a také stability a prosperity Latinské Ameriky. Strategické partnerství tak vede k posilování ekonomického, sociálního a environmentálního partnerství. Důležitou oblastí spolupráce jsou také inovace, rozvoj technologií a výzkum.

Při uvažování vývoje vztahů na interregionální úrovni, tedy skrze dialog EU-Mercosur je nutné zmínit, že počátek této spolupráce byl motivován ekonomickým a politickým prostředím v 90. letech, spojeným s příchodem nového regionalismu. Mezi hlavní motivy patřila snaha EU o zlepšení ekonomické, sociální a politické situace v zemích Latinské Ameriky, obavy EU z rostoucího vlivu USA v regionu (vznik NAFTY a počátek

vyjednávání FTAA), snaha Evropské unie o vytvoření udržitelných obchodních vztahů a utužení a případné zvýšení vlastního obchodního vlivu v oblasti. Mercosur na druhou stranu spatřoval ve vyjednávání s EU protiváhu k vlivu USA, a také možnost jak se více prosadit v rámci mezinárodních fór. Brazílie se skrze tuto spolupráci snažila zlepšit své postavení na mezinárodním poli za účelem lepšího prosazení svých vlastních zájmů. Pro Mercosur představovala Evropská unie určitý institucionální model a ve vzájemné spolupráci spatřovali možnost přilákání přímých zahraničních investic či možnost většího otevření trhu EU pro své zemědělské výrobky. Obě strany také lákala vidina vytvoření vůbec první obchodní dohody mezi dvěma celními uniemi. Vzájemné vztahy byly výrazně ovlivněny předsednictvím Portugalska a následně Španělska v Radě EU, které obrátili pozornost právě k regionu Latinské Ameriky, jelikož je k němu pojily především historické a kulturní priority a také role liberalizace obchodu v té době. Roku 1995 byla podepsána rámcová dohoda o spolupráci a od roku 1999, kdy byla oficiálně zahájena jednání ohledně dohody o volném obchodu, probíhají setkání Bilaterální vyjednávací komise, která tato jednání mezi EU a Mercosurem zajišťuje.

Jednání byla na počátku 21. století omezena dopady krize Brazílie, která ukázala zranitelnost Mercosuru v rámci harmonizace makroekonomických podmínek a také vedla k vnitřním obchodním sporům v rámci sdružení, následně krize v Argentině a Uruguaji, či přistoupení Venezuely roku 2012, které otevřelo problematiku ochrany lidských práv a svobody projevu. Ze strany EU poté došlo k přesunu pozornosti zejména k vnitřním problémům spojených se zavedením eura, rozšiřováním počtu členských států, následně také s finanční krizí. Nově přijaté státy totiž neměly žádné větší politické zájmy v regionu Latinské Ameriky a obávaly se také možných dopadů vyjednávání na jejich zemědělství. Od roku 2004 do roku 2010 tedy probíhala vzájemná vyjednávání pouze v rámci neformálních setkávání a formální vyjednávání byla obnovena od roku 2010, od kdy se strany snaží zabývat především pokrokem v rámci obchodní dohody, řešením nejdůležitějších překážek, normativních aspektů, a také vylepšováním vzájemných obchodních nabídek. Do roku 2016 proběhlo deset kol vyjednávání, kdy poslední kolo proběhlo v říjnu tohoto roku.

Dvě klíčové oblasti, které představují sporné aspekty v rámci obchodních vztahů EU a Brazílie je oblast obchodu se zemědělskými a průmyslovými výrobky. Pozice Brazílie

a EU se doposud zdají být v oblasti zemědělství poměrně neslučitelné, jelikož většina Brazílských exportů do EU je reprezentována především zemědělskými produkty. Brazílie je také největším exportérem zemědělských produktů do EU, ovšem ochrannářské praktiky a společná zemědělská politika EU představují stále spornou oblast v rámci společného obchodu. Palčivý je zejména dovoz sójových bobů, kávy, cukru, masa a mléčných produktů. EU zatím není ochotna snížit tarify či kvóty pro zemědělské produkty, jelikož se snaží ochránit evropské farmáře před zahraniční konkurencí. Na druhou stranu Brazílie praktikuje ochrannářské prvky v rámci zpracovatelského průmyslu a Brazílie je stále jednou z nejvíce protekcionistických ekonomik ve světě. Nejvíce je ochrannářskými opatřeními zatížen automobilový průmysl. Zvyšující se objem zemědělských exportů do EU a Číny také vyvolává v Brazílii obavy z možné deindustrializace ekonomiky, což opět zvyšuje množství přijatých protekcionistických opatření. Export EU do Brazílie ovšem představuje z největší části právě zpracované zboží a dopravní prostředky. Priority obou stran jsou tedy ve vzájemném rozporu a je nutno na nich dále pracovat a najít přijatelný kompromis. Ve velké míře je tato problematika promítána také do oblasti vztahů mezi EU a Mercosurem, jelikož Brazílie je jeho největší ekonomikou a priority bloku jsou tedy do značné míry jejími pozicemi ovlivňovány. I přes to, že je většina politik EU liberalistických, protekcionistická společná zemědělská politika je stále překážkou pro kompletaci dohody mezi EU a Mercosurem.

Dalším problémem jsou také vnitřní nejednotnosti v rámci Mercosuru i EU. V rámci Mercosuru je možné vidět velice diverzifikované zájmy mezi členskými státy, zejména mezi průmyslově orientovanou Brazílií a Argentinou a zemědělsky orientovanou Paraguají a Uruguají. Také určitou vzájemnou konkurencí mezi Brazílií a Argentinou. Problémem je i institucionální struktura Mercosuru, či jejich nejednotnost v rámci vystupování jako celní unie, která se projevuje zejména odchylkami v rámci společného celního sazebníku, kdy státy mají dovoleno stanovovat si výjimky v citlivých oblastech. V rámci Evropské unie stojí za zmínku obavy nových členských států z dopadů vzájemných vyjednávání na jejich zemědělství a také rozdílná ekonomická vyspělost členských států Evropské unie. EU i Mercosur tedy prokazují velké divergence v rámci

tarifních i netarifních preferencí, což se projevilo i ve vzájemných obchodních nabídkách, které strany předložily v rámci vyjednávání. Výše zmíněné zájmy obou stran tvoří také nejzákladnější překážky v rámci vyjednávání dohody o volném obchodu mezi EU a Mercosurem. Mimo jiné vyústily také v několik rozepří v rámci nástroje pro řešení sporů při WTO. Na poli WTO působila EU jako stěžovatel vůči Brazílii v pěti případech, Brazílie vůči EU v sedmi případech. Obecně se spory týkaly především sporné zemědělské politiky nebo protekcionistických opatření na průmyslové výrobky ze strany Brazílie.

V rámci analýzy úlohy zahraničního obchodu v rámci ekonomik Brazílie a Evropské unie bylo zjištěno, že EU je více otevřenou ekonomikou, jelikož vykazuje vyšší hodnotu exportu a importu na obyvatele, vyšší podíl na světovém importu i exportu, vyšší podíl na světovém HDP i vyšší podíl obchodu na domácím HDP. Je ovšem nutné opět poukázat na velké vnitřní rozdíly mezi členskými státy v rámci EU i v případě těchto ukazatelů. Větší protekcionismus v rámci Brazílie je spojen i s historickým využíváním strategie náhrady importu, kdy Brazílie se snažila rozvinout své vlastní průmyslové zázemí a v současnosti v době prosazování liberalizace má obavy z možné deindustrializace.

Při analýze druhé výzkumné otázky, a to „*Jak se vyvíjel vzájemný obchod mezi EU a Brazílií a jaké postavení v něm mají daní aktéři?*“ bylo zjištěno, že Evropská unie je pro Brazílii největším obchodním partnerem, Brazílie pro EU poté 10. nejdůležitějším obchodním partnerem. V současné době ovšem dochází k nárůstu objemu obchodu mezi Brazílií a Čínou, a ta se tak dostává do popředí zájmů Brazílie na úkor obchodu s EU. Brazílie je největším exportérem zemědělských produktů, železa a minerálů do EU. Události ovlivňující vzájemná vyjednávání stran ovlivnila do značné míry také objemy importů a exportů z/do Brazílie i Mercosuru. V rámci analýzy vzájemného obchodu mezi EU a Brazílií je možné spatřovat nárůst obou ukazatelů v období 2001 až 2008. Následný úpadek z důvodu finanční krize a opětovný nárůst. Od roku 2011 v případě importů a 2013 v případě exportů je možné pozorovat klesající trend objemu zahraničního obchodu. Od roku 2001 do roku 2011 měla také Evropská unie deficitní bilanci zahraničního obchodu s Brazílií, po roce 2012 má bilanci pozitivní. V průměru ovšem dochází v období od roku 2001 do roku 2015 k růstu objemu importu i exportu mezi EU a Brazílií. Atraktivita brazilského trhu spočívá ve velkém spotřebitelském trhu, bohaté a různorodé zásobě

přírodních zdrojů, konkurenceschopných sektorech v rámci zemědělství i průmyslu a pevných devizových rezervách. Brazílie je také třetím největším příjemcem evropských investic a EU je největším investorem v Brazílii. Mimo jiné je EU největším příjemcem Brazílských zahraničních investic.

Co se týče struktury obchodu, tak v rámci teritoriální struktury nejvíce z Brazílie dováží Nizozemí, Německo, Itálie, Belgie a Španělsko a nejvíce do Brazílie vyváží Německo, Itálie, Francie, Španělsko a Velká Británie. V rámci komoditní struktury je možné spatřovat velké asymetrie, jelikož EU vyváží do Brazílie především mechanická a elektronická zařízení, dopravní prostředky a výrobky chemického průmyslu a dováží především rostlinné produkty, nerostné suroviny a výrobky potravinářského průmyslu.

Při analýze vzájemného obchodu mezi EU a Mercosurem je možné vidět, že i zde měla Evropská unie od roku 2001 do roku 2011 zápornou obchodní bilanci. Od roku 2012 má bilanci pozitivní. Vývoj importu i exportu je do velké míry podobný s vývojem v rámci obchodu mezi EU a Brazílií. Je zde tedy možné spatřovat značný vliv Brazílie, která je totiž největší ekonomikou Mercosuru. V průměru za období od roku 2001 do roku 2015 opět docházelo k nárůstu objemu importů i exportů mezi stranami. Teritoriální a komoditní struktura vykazuje podobné tendence, jako ta týkající se obchodu s Brazílií. Největší objem importů i exportů z/do Mercosuru směřuje z/do Brazílie, Argentiny a Venezuely. Investice z EU představují přibližně 62 % z celkových světových investic směřujících do zemí Mercosuru, z čehož největší část směřuje právě do Brazílie.

Pro další rozvoj vzájemné liberalizace obchodu je nutné, aby strany nadále odstraňovaly netarifní bariéry obchodu, které značně snižují obchodní výměnu mezi EU a Brazílií. Dalším uvolňováním bariér mezi EU a Mercosurem by pravděpodobně export EU do Mercosuru EU rostl rychlejším tempem než export Mercosuru do EU. Což je dáno tím, že více než 60 % zboží dováženého z Mercosuru je již zařazeno v bezcelní kategorii zboží. Uzavření dohody o volném obchodu by ovšem mohlo způsobit ztráty evropských producentů, jelikož zemědělské komodity z Mercosuru by tvořily velkou konkurenci. Jednou z cest, jak urychlit vyjednávání může být zúžení obsahu témat, která jsou do vyjednávání zahrnuta a tak snížit celkovou ambicióznost dohody. Strany by se měly soustředit zejména na dohodu v rámci problematických oblastí, a to přístupu na trh se zemědělskými komoditami v rámci EU a na trh s průmyslovými výrobky v rámci

Mercosuru. Další variantou je bilaterální uzavírání dohod s jednotlivými členskými státy Mercosuru v rámci citlivých oblastí. Což se ovšem nelíbí Brazílii a Argentině, které chtějí jednat v rámci Mercosuru jednotně. V současné době by k vzájemnému vyjednávání mohla přispět i liberalizace Argentiny, ke které dochází po nástupu Macriho vlády. Jeho vláda totiž přinesla zrušení devizových omezení a většiny vývozních cel, nahrazení systému dovozních licencí liberálnějšími automatickými a neautomatickými licencemi či snahu o zlepšení vztahu s EU, jakožto důležitým obchodním partnerem.

SEZNAM CITOVANÉ LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní zdroje

BALASSA, Béla A. Teorie ekonomické integrace. Praha: Svoboda, 1966. Ekonomia a společnost.

BURCKHARDT. *Global power Europe: competing regionalism and global governance in a post-hegemonic era*. Berlin: Springer, 2013. International political economy of new regionalisms series. ISBN 9783642324154.

DUDEK, Carolyn Marie. Shaping EU-Mercosur Relations. BOENING, Astrid a Jan-Frederik KREMER. *Global power Europe*. Berlin: Springer, 2013, s. 199-217. ISBN 9783642324154.

FOJTÍKOVÁ, Lenka a Marian LEBIEDZIK. Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-939-9.

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Společná obchodní politika Evropské unie*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita, 2006. ISBN 80-248-1076-X.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7267-040-2.

MALAMUD, Andrés a Philippe SCHMITTER. The experience of European integration and the potential for integration in South America. *New regionalism and the European Union: dialogues, comparisons and new research directions*. New York: Routledge, c2011, s. 135-157. ISBN 9780203816400.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-562-5.

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada, 2013. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4694-4.

TELÒ, Mario a Agnes ÁRNADÓTTIR. *European Union and new regionalism: competing regionalism and global governance in a post-hegemonic era*. Burlington, Vermont: Ashgate, 2014. International political economy of new regionalisms series. ISBN 978-1-4724-3437-1.

TELÒ, Mario. *European Union and new regionalism: regional actors and global governance in a post-hegemonic era* [online]. 2nd ed. Aldershot: Ashgate, 2007 [cit. 2016-12-01]. ISBN 978-0-7546-4991-5.

Dokumenty a studie v elektronické podobě

BAER, Werner. Import Substitution and Industrialization in Latin America: Experiences and Interpretations. *Latin American Research Review* [online]. Latin American Studies Association, 1972 [cit. 2016-09-11]. Dostupné z: http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic925740.files/Week%203/Baer_Import.pdf

BAER, Werner a Peri SILV. Mercosul: Its Successes and Failures During Its First Two Decades. *Latin America Business Review* [online]. 2014, 15 [cit. 2016-09-21]. Dostupné z: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=0a9a0721-f9fa-411e-b41a-ab4eef86973f%40sessionmgr106&vid=0&hid=118>

BRAGA, Carlos, BROKHAUG, Kjersti. Agriculture and the Doha Development Agenda: Paper for the Working Group on Trade of the Parliamentary Network on the World Bank (PNoWB) [online]. 2005 [cit. 2016-11-03]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/EXTPARLIAMENTARIANS/Resources/Agriculture_brief_for_PNoWB-Feb05-final.pdf

BULMER-THOMAS, Victor. The European Union and Mercosur: Prospects for a Free Trade Agreement. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs* [online]. 2000 [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1548-2456.2000.tb00123.x/pdf>

CARDOSO, Eliana. A brief history of trade policies in Brazil: from ISI, export promotion and import liberalization to multilateral and regional agreements [online].

2009, , 30 [cit. 2016-08-07]. Dostupné z: <http://www.tulane.edu/~dnelson/PEBricsConf/cardoso-trade.pdf>

CENTRE FOR ECONOMIC POLICY RESEARCH. Managed Exports and the Recovery of World Trade: The 7th GTA report, A Focus on Latin America: Brazilian Trade Policy: New Motivations and Trends [online]. 2010 [cit. 2016-08-07]. Dostupné z: <http://www.globaltradealert.org/sites/default/files/GTA7.pdf>

CENTER FOR EUROPEAN POLICY STUDIES. *Enhancing the Brazil-EU Strategic Partnership - From the Bilateral and Regional to the Global* [online]. 2013 [cit. 2016-09-26]. Dostupné z: <https://www.ceps.eu/system/files/EU%20Brazil%20FINAL.pdf>

CENTRE FOR WTO STUDIES. *Trade Policy and Institutions: Brazil* [online]. 2012 [cit. 2016-09-15]. Dostupné z: <http://wtocentre.iift.ac.in/FA/BRAZIL.pdf>

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *V European Union - Brazil Summit Joint Statement Brussels, 4 October, 2011.* [online]. 2011 [cit. 2016-09-26]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/brazil/docs/2011_eu-brazil_summit_joint_statement_en.pdf

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *7th EU-Brazil Summit Brussels, 24 February 2014 Joint Statement* [online]. 2014 [cit. 2016-09-26]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/141145.pdf

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *EU-Mercosur Ministerial meeting: Joint Communiqué* [online]. 2006 [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/negotiations/ministerial_May2006_e.pdf

DOCTOR, Mahrukh. Why Bother With Inter-Regionalism?: Negotiations for a European Union-Mercosur Agreement. *Journal of Common Market Studies* [online]. 2007 [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.2007.00712.x/abstract>

EVROPSKÁ UNIE. *Konsolidované znění smluv: Listina základních práv* [online]. 2010 [cit. 2016-07-01]. Dostupné z: http://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/eu_citizenship/consolidated-treaties_cs.pdf

EVROPSKÁ UNIE. *Obchod* [online]. Úřad pro publikace Evropské unie. Lucemburk, 2016 [cit. 2016-07-01]. ISBN 978-92-79-55730-9. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/topics/trade_cs

FRERES, Christian. The European Union as a Global “Civilian Power?: Development Cooperation in EU-Latin American Relations. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, 42, p. 2, 2000. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1548-2456.2000.tb00137.x/pdf>

GARDINI, Gian Luca. *Government-Business Relations in the Construction of Mercosur* [online]. 2006 [cit. 2016-09-21]. Dostupné z: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=9033ced1-c67c-40af-b1e3-dce6626401a4%40sessionmgr102&vid=0&hid=118>

HOLANDA BARBOSA, Fernando de. *Economic Development: The Brazilian Experience* [online]. 1998 [cit. 2016-09-11]. Dostupné z: <http://www.fgv.br/professor/fholanda/Arquivo/Economicdevelop.pdf>

HŘÍCH, Jan. Společná obchodní politika Evropské unie jako příklad supranacionálního přístupu k integraci. *Mezinárodní vztahy* [online]. 2001, (4/2001) [cit. 2016-07-25]. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/699/744>

JERSÁKOVÁ, Jana. *Literární rešerše* [online]. 2010 [cit. 2016-12-01]. Dostupné z: <http://botanika.prf.jcu.cz/temp/2010/reserse.pdf>

KLOM, Andy. *Mercosur and Brazil: a European perspective* [online]. 2003 [cit. 2016-09-26]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/227525379_Mercosur_and_Brazil_A_European_Perspective

KRAKOWSKI, Michael. The Relations between the European Union and Latin America and the Caribbean: Current State and Perspectives. *Intereconomics* [online]. 2008 [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <http://archive.intereconomics.eu/downloads/getfile.php?id=630>

KUTSCHERAUER, Alois. *Regionální analýza a programování* [online]. VŠB - Technická universita, 2007 [cit. 2016-10-16]. Dostupné z: http://alkut.cz/download/rap_stud_text.pdf

LAZAROU, Elena, Bruno Theodoro LUCIANDO a Felix DANE. *10 years of EU-Brazil relations with an enlarged Europe* [online]. 2015 [cit. 2016-09-26]. Dostupné z: <https://eulacfoundation.org/en/system/files/10%20years%20of%20EU-Brazil%20relations%20with%20an%20enlarged%20Europe.pdf>

LEUVEN CENTRE FOR GLOBAL GOVERNANCE STUDIES. *Strategic Challenges in the EU-Brazil Relationship* [online]. 2012 [cit. 2016-09-26]. Dostupné z: https://ghum.kuleuven.be/ggs/events/2012/05_2012/eubrazilconferencereportfinalv-1.pdf

MALAMUD, Andrés. *A Leader Without Followers? The growing Divergence Between the Regional and Global Performance of Brazilian Foreign Policy*. 2011. Latin American Politics and Society. Dostupné z: http://apps.eui.eu/Personal/Researchers/malamud/laps_53_3_Malamud.pdf

MPO. *Společná obchodní politika: Právní rámec obchodování členských států Evropské unie s třetími (nečlenskými) zeměmi* [online]. 2005 [cit. 2016-07-25]. Dostupné z: <download.mpo.cz/get/26809/29280/316951/priloha002.pdf>

NOGUEIRA, Saulo. *The International Financial Crisis and Brazil in the Doha Development Round* [online]. Institute for International Trade Negotiations (ICONE), 2009 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: <http://www.nsi-ins.ca/wp-content/uploads/2012/11/2009-Brazil-at-Doha-Paper.pdf>

OEHLER-SINCAI, Iulia Monica. Trends in Trade and Investment Flows between the EU and the BRIC Countries. *Theoretical and Applied Economics* [online]. 2011, (XVIII) [cit. 2016-10-16]. Dostupné z: <http://store.ectap.ro/articole/603.pdf>

RIOS S. and DOCTOR M. *Scenarios for Untying the Knots in Market Access for Goods*: Valladao, P. and Messerlin, P.: Concluding the EU-Mercosur Agreement: Feasible Scenarios. Paris: Chaire Mercosur de Sciences Po, 2004. Dostupné z:

<http://www.felixpena.com.ar/contenido/wpapers/documentos/anexos/2004-09-concluding-the-eu-mercosur-agreement.pdf>

SAVINI, Marcos. As negociações comerciais entre Mercosul e União Européia. *Rev. Bras. Polít. Int.* 44 (2), 2001. Dostupné z: <http://www.scielo.br/pdf/rbpi/v44n2/a06v44n2.pdf>

SHAFFER, Gregory, Michelle Ratton SANCHEZ a Barbara ROSENBERG. *Winning at the WTO: The Development of Trade Policy Community within Brazil* [online]. 2008 [cit. 2016-09-15]. Dostupné z: <https://disciplinas.stoa.usp.br/mod/folder/view.php?id=213749>

Smlouva o založení ES [online]. Brusel, 1957 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/754-smlouva_o_es.pdf

Smlouva o založení ES ve znění Amsterodamské smlouvy [online]. Brusel, 1997 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/755-smlouva_o_es_amsterdam.pdf

Smlouva o založení ES ve znění smlouvy z Nice [online]. Brusel, 2001 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf

VAILLANT, Marcel a Pablo VAILLANT. European Union–Mercosur Negotiations: A Return to Uncertainties. *Latin American Business Review* [online]. 2014, 15(3-4), 337-362 [cit. 2016-10-08]. DOI: 10.1080/10978526.2014.931795. ISSN 1097-8526. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10978526.2014.931795>

VALLE, V. (2008). Interregionalism: A Case Study of the European Union and Mercosur, GARNET Working Paper No: 51/08. Dostupné z: <https://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/garnet/workingpapers/5108.pdf>

VAN LOON, Aukje. The EU-Brazil Strategic Partnership: From Interregional Favouritism to Bilateral Bias...and Back? Paper prepared for the 2nd 'Bamberger Sommerworkshop zur vergleichenden Regionalismusforschung, 2010. Dostupné z: https://www.uni-bamberg.de/fileadmin/uni/fakultaeten/sowi_professuren/

politikwissenschaft_insb_int/Dateien/Mitarbeiter/Forschungsp._region._Integration/BO
PIR10-2010.pdf

VEIGA, Pedro da Motta. Trade policy-making in Brazil: Changing patterns in State-civil society relationship. *Process matters: Sustainable Development and Domestic Trade Transparency* [online]. 2007 [cit. 2016-09-15]. Dostupné z: http://www.iisd.org/sites/default/files/publications/process_matters.pdf

WTO. *Trade Policy Review: Brazil* [online]. 2013 [cit. 2016-08-07]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s283_e.pdf

WTO. *Trade Policy Review: Report by European Union* [online]. 2011, WT/TPR/G/248 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s248_e.zip

WTO. *Trade Policy Review: Report by European Union* [online]. 2015, WT/TPR/G/317 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s317_e.pdf

WTO. *Brazil and the WTO* [online]. 2016 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/brazil_e.htm

WTO. *Brazil - Certain Measures Affecting Trade and Investment in the Automotive Sector* [online]. 1997, (WT/DS81/1) [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds81_e.htm

WTO. *Brazil - Measures Affecting Payment Terms for Imports* [online]. 1998, (WT/DS116/1) [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds116_e.htm

WTO. *Brazil - Measures on Import Licensing and Minimum Import Prices* [online]. 1999, (WT/DS183/1) [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds183_e.htm

WTO. *Brazil - Measures Affecting Imports of Retreaded Tyres* [online]. 2005, (WT/DS332/1) [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds332_e.htm

WTO. *Brazil - Certain Measures Concerning Taxation and Charges* [online]. 2014, (WT/DS472/1) [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds472_e.htm

WTO. *European Communities - Measures Affecting Importation of Certain Poultry Products* [online]. 1997, (WT/DS69/1) [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds69_e.htm

WTO. *European Communities — Measures Affecting Differential and Favourable Treatment of Coffee* [online]. 1998, (WT/DS154/1) [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds154_e.htm

WTO. *European Communities — Measures Affecting Soluble Coffee* [online]. 2000, (WT/DS209/1) [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds209_e.htm

WTO. *EC – Tube or Pipe Fittings: WTO Dispute Settlement: One-Page Case Summaries* [online]. 2003 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds219_e.htm

WTO. *European Communities — Export Subsidies on Sugar* [online]. 2002, (WT/DS266/1) [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds265_e.htm

WTO. *EC – Export Subsidies on Sugar* [online]. 2005 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds265_e.htm

WTO. *European Communities — Customs Classification of Frozen Boneless Chicken Cuts* [online]. 2002, (WT/DS269/1) [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds269_e.htm

WTO. *EC – Chicken Cuts* [online]. 2005 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds269_e.htm

WTO. *European Union and a Member State — Seizure of Generic Drugs in Transit* [online]. 2010, (WT/DS409/1) [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds409_e.htm

Ostatní internetové zdroje

ALADI: *Quienes Somos* [online]. 2016 [cit. 2016-09-21]. Dostupné z: <http://www.aladi.org/sitioAladi/index.html>

BLOG DO PLANALTO. *Acordo com a União Europeia está próximo, afirma presidenta Dilma* [online]. 2014 [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <http://blog.planalto.gov.br/acordo-com-a-uniao-europeia-esta-proximo-afirma-presidenta-dilma/>

BUSINESSINFO. *Společná obchodní politika Evropské Unie* [online]. 2012 [cit. 2016-07-02]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/spolecna-obchodni-politika-evropske-unie-4461.html#!&chapter=1>

BYDŽOVSKÁ, Marie. *Vnější obchodní vztahy* [online]. 2016 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8894/sekce/vnejsi-obchodni-vztahy/>

ČSÚ. *Hrubý domácí produkt* [online]. 2015 [cit. 2016-07-06]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_-hdp-

DELEGATION OF THE EUROPEAN UNION TO BRAZIL. *Brazil and the EU* [online]. 2016 [cit. 2016-09-26]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/delegations/brazil/986/brazil-and-the-eu_en

DIRECTORATE-GENERAL FOR TRADE. *DG Trade Statistical Guide* [online]. 2016 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/may/tradoc_151348.pdf

DIRECTORATE GENERAL FOR TRADE. *Top Trading Partners - Trade Statistics* [online]. 2016 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.pdf

DIRECTORATE-GENERAL FOR TRADE. *European Union, Trade in goods with Brazil* [online]. 2016 [cit. 2016-07-26]. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113359.pdf

DIRECTORATE-GENERAL FOR TRADE. *Mercosur – European Union Ministerial Meeting Joint Communiqué* [online]. 2015 [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/negotiations/MER_EU_Joint_Comm_Jun_2015_e.pdf

EUBUSINESS. *The EU and the WTO* [online]. 2009 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: <http://www.eubusiness.com/topics/trade/wto>

EUROPEAN COMMISSION. *Brazil* [online]. 2016 [cit. 2016-10-16]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/brazil/>

EUROPEAN COMMISSION. *Why the European Union is an Essential trade partner* [online]. 2012 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/rwanda/documents/press_corner/news/20121003_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION. *EU position in world trade* [online]. 2014 [cit. 2016-07-03]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/>

EUROPEAN COMMISSION. *What is trade policy?* [online]. 2015 [cit. 2016-07-03]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/policy-making/>

EUROPEAN COMMISSION. *EU-Brazil relations* [online]. 2011 [cit. 2016-09-26]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-651_en.htm?locale=en

EUROPEAN COMMISSION. *Comprehensive Free Trade Agreement with Mercosur: Potential gains for the EU* [online]. 2016 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/may/tradoc_154559.pdf

EUROSKOP. *EU od A až do Z* [online]. 2016 [cit. 2016-07-21]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/285/sekce/e-f/>

EUROSTAT. *Mezinárodní obchod se zbožím* [online]. 2016 [cit. 2016-07-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_in_goods/cs#Hlavn.C3.AD_glob.C3.A1ln.C3.AD_akt.C3.A9.C5.99i_v_mezin.C3.A1rodn.C3.ADm_obchod.C4.9B

EUROSTAT. *Foreign direct investment statistics* [online]. 2016 [cit. 2016-10-16]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Foreign_direct_investment_statistics

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Evropský hospodářský prostor (EHP), Švýcarsko a sever* [online]. 2016 [cit. 2016-09-16]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.5.3.html

EVROPSKÝ PARLAMENT, Marie. *Evropská unie a její obchodní partneři* [online]. 2016 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_6.2.1.pdf

EXPORT ENTREPRISES SA. *Brazil: Foreign investment* [online]. 2016 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: <https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/brazil/foreign-investment>

FOREIGN TRADE ONLINE. *Harmonized System Codes (HS Code)* [online]. 2016 [cit. 2016-12-02]. Dostupné z: <http://www.foreign-trade.com/reference/hscod.htm>

FRIČOVÁ. *Obchodní politika* [online]. 2016 [cit. 2016-07-16]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/680/sekce/obchodni-politika/>

GLOBALEDGE. *Brazil: Trade Statistics* [online]. 2016 [cit. 2016-07-16]. Dostupné z: <http://globaledge.msu.edu/countries/brazil/tradestats>

HARTMANN, David. *Co to je Evropská unie?* [online]. 2016 [cit. 2016-07-06]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/evropskaunie/vseoeu/_zprava/525118

INTERNATIONAL TRADE CENTRE. *Brazil* [online]. 2016 [cit. 2016-07-06]. Dostupné z: <http://www.intracen.org/country/brazil/>

INTERNATIONAL TRADE CENTRE. *Trade Map* [online]. 2016 [cit. 2016-10-16]. Dostupné z: http://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS.aspx

Mercosur: *Países del MERCOSUR* [online]. 2016 [cit. 2016-09-21]. Dostupné z: <http://www.mercosur.int/innovaportal/v/7823/2/innova.front/paises-del-mercosur>

MINAŘÍK, Bohumil. *Statistika: Modul 7 - Statistické srovnávání*. 2010 [cit. 2016-12-01].

MINISTÉRIO DA INDÚSTRIA, COMÉRCIO EXTERIOR E SERVICOS. *Balança dos países: 2015: INTERCÂMBIO COMERCIAL BRASILEIRO* [online]. 2016 [cit. 2016-10-16]. Dostupné z: <http://www.mdic.gov.br/component/content/article?layout=edit&id=1210>

MPO. *Systém všeobecných celních preferencí (GSP)* [online]. 2010 [cit. 2016-06-06]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument49418.html>

MPO. *Základní informace k WTO a DDA* [online]. 2016 [cit. 2016-07-25]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument7894.html>

MZV. *Brazílie* [online]. 2016 [cit. 2016-09-16]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/brazilie/

MZV ČR. (2011). *Summit EU a Brazílie se soustředil na ekonomiku* [online]. 2011 [cit. 2016-09-26]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/summit_eu_a_brazilie_se_soustredil_na.html

NATIONMASTER. *Statistics for Economy-Trade* [online]. 2016 [cit. 2016-10-16]. Dostupné z: <http://www.nationmaster.com/country-info/stats/Economy/Trade>

QUANDL. *GDP as Share of World GDP at PPP By Country* [online]. 2016 [cit. 2016-07-08]. Dostupné z: <https://www.quandl.com/collections/economics/gdp-as-share-of-world-gdp-at-ppp-by-country>

SANTANDER. *Brazil: Foreign Investment* [online]. 2016 [cit. 2016-10-16]. Dostupné z: <https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/brazil/foreign-investment>

SECRETARIAT EUBRASIL. *EU-Brazil Partnership Joint Business Declaration Brussels, Belgium – 4 October 2011* [online]. 2011 [cit. 2016-09-26]. Dostupné z: <http://www.eubrasil.eu/en/2011/10/04/eu-brazil-partnership-joint-business-declaration-brussels-belgium-%E2%80%93-4-october-2011/>

SECRETARIAT EUBRASIL. *6th EU-Brazil Business Summit – Joint Business Declaration* [online]. 2013 [cit. 2016-09-26]. Dostupné z: <http://www.eubrasil.eu/en/2013/01/24/6-th-eu-brazil-business-summit-joint-business-declaration/>

SICE. *EU-Mercosur Ministerial meeting: Joint Communiqué* [online]. 2005 [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/negotiations/ministerial_may2005_e.pdf

SICE. *Seventeenth meeting of the Mercosur - European Union Bi-regional Negotiations Committee: Final Conclusions* [online]. 2010 [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/negotiations/BuenosAires2010_e.pdf

SICE. *MERCOSUR-European Union: Background and Negotiations* [online]. 2016 [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: http://www.sice.oas.org/TPD/MER_EU/MER_EU_e.asp

STATISTA. *Brazil: Share of economic sectors in the gross domestic product (GDP) from 2004 to 2014* [online]. 2016 [cit. 2016-09-11]. Dostupné z: <http://www.statista.com/statistics/254407/share-of-economic-sectors-in-the-gdp-in-brazil/>

TRADING ECONOMICS. *Brazil GDP per capita PPP* [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/brazil/gdp-per-capita-ppp>

UNITED NATIONS STATISTICS DIVISION. *Brazil* [online]. 2016 [cit. 2016-09-11]. Dostupné z: <http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=BRAZIL>

WTO. *Trade Profiles* [online]. 2015 [cit. 2016-10-16]. Dostupné z: <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Language=E&Country=BR,E28>

WTO. *Brazil: Tariffs and imports: Summary and duty ranges* [online]. 2016 [cit. 2016-09-15]. Dostupné z: http://stat.wto.org/TariffProfiles/BR_e.htm

WTO. *Overview* [online]. 2016 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/wto_dg_stat_e.htm

ZASTOUPENÍ EVROPSKÉ KOMISE V ČR. *Společná obchodní politika EU a podpora exportu* [online]. 2011 [cit. 2016-07-26]. Dostupné z: evropskydum.cz/getFile.aspx?itemID=149

ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V BRASÍLII. *Souhrnná teritoriální informace Brazílie* [online]. 2016 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: services.czechtrade.cz/pdf/sti/brazilie-2016-06-01.pdf

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Podíl vnitřního obchodu zakládajících členů Mercosuru v rámci jejich celkového obchodu (%)	41
Tabulka 2: Stížnosti EU vůči Brazílii na poli WTO.....	81
Tabulka 3: Stížnosti Brazílie vůči EU na poli WTO	84

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Obchod EU se světem (mimo intra-EU obchod) v mld. EUR.....	27
Graf 2: Hlavní exportní partneři EU v %, 2015.....	28
Graf 3: Hlavní importní partneři EU v %, 2015	28
Graf 4: Rozdělení HDP Brazílie mezi jednotlivé sektory v letech 1939-1990 (v %)	31
Graf 5: Rozdělení pracovní síly Brazílie mezi jednotlivé sektory v letech 1939-1980 (v %) ...	32
Graf 6: Obchod Brazílie se světem v mld. EUR.....	43
Graf 7: Hlavní importní partneři Brazílie v %, 2015	44
Graf 8: Hlavní exportní partneři Brazílie v %, 2015.....	44
Graf 9: Podíl exportu na HDP pro období 2001-2015 v %	58
Graf 10: Podíl EU a Brazílie na světovém importu a exportu zboží a služeb 2014.....	59
Graf 11: Vývoj zahraničního obchodu EU s Brazílií (mil. USD)	60
Graf 12: Vývoj bazického (k r.2001) a řetězového indexu exportu EU do Brazílie.....	63
Graf 13: Vývoj bazického (k r. 2001) a řetězového indexu importu EU z Brazílie.....	64
Graf 14: Hlavní exportéři EU do Brazílie (%).....	65
Graf 15: Hlavní importéři EU z Brazílie (%)	65
Graf 16: Struktura vývozu EU do Brazílie	66
Graf 17: Struktura dovozu EU z Brazílie	67
Graf 18: Vývoj zahraničního obchodu EU s Mercosurem (mil. USD)	69
Graf 19: Vývoj bazického indexu (k r. 2001) a řetězového indexu exportu EU do Mercosuru (%).....	70
Graf 20: Vývoj bazického (k r. 2001) a řetězového indexu importu EU z Mercosuru	71
Graf 21: Velikost exportu zemí EU do Mercosuru 2015 jako % celkového exportu	72
Graf 22: Velikost importu zemí Mercosuru z EU 2015 jako % celkového importu.....	72
Graf 23: Velikost importu zemí EU z Mercosuru 2015 jako % celkového importu.....	73
Graf 24: Velikost exportu zemí Mercosuru do EU 2015 jako % celkového exportu	73
Graf 25: Struktura vývozu EU do Mercosuru	73
Graf 26: Struktura dovozu EU do Mercosuru	74

PŘÍLOHY

Rozdělení skupin klasifikace HS:

- 01-05 Živá zvířata, živočišné produkty;
- 06-15 Rostlinné produkty;
- 16-24 Výrobky potravinářského průmyslu; nápoje, lihové tekutiny a ocet; tabák a vyrobené tabákové náhražky, Živočišné nebo rostlinné tuky a oleje;
- 25-27 Nerostné produkty;
- 28-38 Výrobky chemického průmyslu a příbuzných průmyslových odvětví;
- 39-40 Plasty a výrobky z nich; kaučuk a výrobky z něj;
- 41-43 Surové kůže a kožky, usně, kožešiny a výrobky z nich;
- 44-49 Dřevo a dřevěné výrobky, Buničina ze dřeva nebo z jiných celulóзовých vláknovin; sběrový papír, kartón nebo lepenka;
- 50-63 Textilie a textilní výrobky;
- 64-67 Obuv a pokrývky hlavy;
- 68-71 Výrobky z kamene, sádry, cementu, osinku (azbestu), slídy nebo podobných materiálů; keramické výrobky; sklo a skleněné výrobky, Přírodní nebo uměle pěstované perly, drahokamy nebo polodrahokamy, drahé kovy, kovy plátované drahými kovy a výrobky z nich; bižuterie; mince;
- 72-83 Obecné kovy a výrobky z obecných kovů;
- 84-85 Stroje a mechanická zařízení; elektrická zařízení; jejich části a součásti;
- 86-89 Vozidla, letadla, plavidla a dopravní zařízení;
- 90-92 Nástroje a přístroje optické, fotografické, kinematografické, měřicí, kontrolní, přesné, lékařské nebo chirurgické; hodiny a hodinky; hudební nástroje; jejich části;
- 93 Zbraně a střelivo; jejich části, součásti a příslušenství;
- 94-97 Různé výrobky (Foreign Trade Online, 2016).